96186

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

İBRAHİM GÜLŞENÎ'NİN DÎVÂNI

METİN-DİL HUSUSİYETLERİ-SÖZLÜK

DOKTORA TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Gönül AYAN

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Kitap No. : 2874
Tasnif No. :

Hazırlayan
Mehmet AKAY

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

Dem. No:	96186
Tas. No:	

KONYA-1996

T.C.
Selçuk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Türk Dili Bilim Dalı

İBRAHİM GÜLŞENÎ'NİN DÎVÂNI

METİN-DİL HUSUSİYETLERİ-SÖZLÜK

DOKTORA TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Gönül AYAN

Hazırlayan
Mehmet AKAY

KONYA-1996

İ Ç İ N D E K İ L E R

	Sahife:
ÖNSÖZ	X-XI
KISALTMALAR	XII-XIII
İBRAHİM GÜLŞENİ'NİN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBİ KİŞİLİĞİ	XIV-XL
A-HAYATI	XIV-XXII
B-ESERLERİ	XXIII-XXXIV
I. Dîvânları	XXIV-XXXII
Türkçe Dîvânı	XXIV-XXX
1. Ali Emîrî Nüshası	XXIV
2. Carullah Veliyyüddin Nüshası	XXV
3. İstanbul Üniversitesi Nüshası	XXV-XXVIII
4. DTCF. Nüshası	XXVIII-XXIX
5. DTCF. Nüshası	XXIX
6. Raif Yelkenci Nüshası	XXIX
7. A. İzzet Koyunoğlu Nüshası	XXIX-XXX
Farsça Dîvânı	XXXI
1. Fatih Kütüphanesi Nüshası	XXXI
2. Millet Kütüphanesi Nüshası	XXXI
3. Halet Efendi Nüshası	XXXI
4. DTCF. Nüshası	XXXI
Arapça Dîvânı	XXXI-XXXII
II. Mesnevîleri	XXXII-XXXIV
1. Mânevî-i Şerîf	XXXII-XXXIII
a. Ayasofya Nüshası	XXXII
b. Beyazıt Kütüphanesi Nüshası	XXXII-XXXIII
c. Esad Efendi Nüshası	XXXIII
d. Halet Efendi Nüshası	XXXIII
2. Kenzü'l-Cevâhir	XXXIII

Sahife:

3.Râz-nâme	XXXIII-XXXIV
4.Kıdem-nâme	XXXIV
C-EDEBİ KİŞİLİĞİ	XXXIV-XL
a.Şiirlerindeki Konular	XXXIV-XXXVI
b.Kâfiye ve Vezin	XXXVI-XXXVII
c.Dil ve Üslûp	XXXVII-XL
NETİCE	XLII
KARŞILAŞTIRMALI METNİ HAZIRLARKEN TUTULAN YOL	XLIII-XLIV
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ	XLV
METİN	1-259
METİNLERDEKİ AYET ,HADİS VE İBARELERLE İLGİLİ NOTLAR	260-270
İNCELEME	272-294
A.İMLÂ HUSUSİYETLERİ	272-284
I.Ünlülerin İmlâsı	272-281
A.a ünlüsünün imlâsı	272-274
1.Önses a ünlüsünün imlâsı	272-273
a.Önses a ünlüsünün medli elifle yazılması	272-273
b.Önses a ünlüsünün üstünlü medli elifle yazılması	272-273
c.Önses a ünlüsünün üstünlü elifle yazılması	272-273
ç.Önses a ünlüsünün harekesiz elifle yazılması	272-273
2.İçses a ünlüsünün imlâsı	273
a.İçses a ünlüsünün üstünlü elifle yazılması	273
b.İçses a ünlüsünün üstünle yazılması	273
c.İçses a ünlüsünün harekesiz elifle yazılması	273

Sahife:

ç.İçses a ünlüsünün üstünlü he ile yazıl-
ması 273
d.İçses a ünlüsünün alıntı kelimelerde
elif yerine üstünle yazılması 273
3.Sonses a ünlüsünün imlâsı 274
a.Sonses a ünlüsünün üstünlü he ile yazılması 274
b.Sonses a ünlüsünün harekesiz he ile yazıl-

Sahife:

d.Alıntı kelimelerde içses i ünlüsünün ve nisbet ekinin yazılmaması 277

Sahife:

b. İçses ö ünlüsünün harekesiz vavla yazılması 279

c. İçses ö ünlüsünün ötre ile yazılması 279

F. u ünlüsünün imlâsı 279

1. Önses u ünlüsünün imlâsı 279

a. Önses u ünlüsünün ötreli elif ve vavla yazılması 279

b. Önses u ünlüsünün harekesiz elif ve vavla yazılması 279

2. İçses u ünlüsünün imlâsı 279

a. İçses u ünlüsünün ötreli vavla yazılması 279

b. İçses u ünlüsünün harekesiz vavla yazılması 279

c. İçses u ünlüsünün yazılmaması 279

ç. Alıntı kelimelerde içses u ünlüsünün vavla uzatılması 279

3. Sonses u ünlüsünün imlâsı 279-280

a. Sonses u ünlüsünün ötreli vavla yazılması 279-280

b. Sonses u ünlüsünün harekesiz vavla yazılması 280

c. Sonses u ünlüsünün yazılmaması 280

G. ü ünlüsünün imlâsı 280

1. Önses ü ünlüsünün imlâsı 280

a. Önses ü ünlüsünün ötreli elif ve vavla yazılması 280

b. Önses ü ünlüsünün harekesiz elif ve vavla yazılması 280

2. İçses ü ünlüsünün imlâsı 280

a. İçses ü ünlüsünün ötreli vavla yazılması 280

b. İçses ü ünlüsünün harekesiz vavla yazılması 280

c. İçses ü ünlüsünün ötre ile yazılması 280

ç. İçses ü ünlüsünün yazılmaması 280

Sahife :

3.Sonses ü ünlüsünün imlâsı 280

a.Sonses ü ünlüsünün ötreli vavla yazılması 280-281

b.Sonses ü ünlüsünün harekesez vavla yazılması 281

H.Kapalı e ünlüsünün imlâsı 281

1.Önses kapalı e ünlüsünün imlâsı 281

a.Önses kapalı e ünlüsünün esreli elif ve ye ile yazılması 281

b.Önses kapalı e ünlüsünün harekesiz elif ve ye ile yazılması 281

c.Önses kapalı e ünlüsünün esreli elifle yazılması 281

ç.Önses kapalı e ünlüsünün harekesiz elifle yazılması 281

2.İçses kapalı e ünlüsünün imlâsı 281

a.İçses kapalı e ünlüsünün esre ve ye ile yazılması 281

b.İçses kapalı e ünlüsünün ye ile yazılması 281

c.İçses kapalı eünlüsünün esre ile yazılması 281

ç.İçses kapalı e ünlüsünün yazılmaması 281

II.Ünsüzlerin İmlâsı 281-283

1.s ünsüzünün imlâsı 281-282

2. t ünsüzünün imlâsı 282

3.Nazal n,ng ünsüzünün imlâsı 282

4. p ünsüzünün imlâsı 282-283

5. c-ç ünsüzlerinin imlâsı 283

III.Eklerin yazılışı 283-284

IV.Şedde 284

V. Tenvin 284

VI.Hemze 284

	Sahife:
B.DİL HUSUSİYETLERİ	285-294
1.Çokluk eki	285
2.İyelik ekleri	285-286
3.İzafet	286-287
4.Hal ekleri	287-288
a.Genitif eki	287
b.Akkuzatif eki	287-288
c.Datif eki	288
ç.Lokatif eki	288
d.Ablatif eki	288
e.Ekvatif eki	288
f.İnstrumental eki	288
5.-suzın,-süzin isimden isim yapma eki	288
6.Zamirler	288
a.Ben zamiri	288-289
b.3.teklik şahıs zamiri	289
c.İşaret zamiri	289
7.Sıfatlar	289
8.Zarflar	289
9.Edatlar	290
a.Hitap edatları	290
b.Bağlama edatları	290
10.Şahıs ekleri	290
11.Bildirme ekleri	290
12.Fiil çekimleri	291-293
a.Şimdiki zaman	291
b.Görülen geçmiş zaman	291

Sahife

c.Öğrenilen geçmiş zaman 291-292
ç.Geniş zaman 292
d.Gelecek zaman 292
e.İstek 292-293
f.Emir 293
g.Gereklilik 293
13.Birleşik çekim 293
a.Hikâye 293
b.Şart 293
14.İsim-fiiller 293
15.Zarf-fiiller 293-294
SÖZLÜK (ARKAİK KELİMELER) 295-304
DİZİN 305-320
A.Özel Adlar 305-309
1.Kişi adları 305-307
2.Kavim adları 307
3.Kitap adları 307
4.Melek adları 307
5.Peygamber adları 307-308
6.Tarikat adı 308
7.Yer adları 308-309
B.Dîvânda kullanılan vezinler 310
BİBLİYOGRAFYA 311-315

Ö N S Ö Z

İbrahim Gülşenî,XV.yüzyılın ikinci yarısı ile XVI.yüzyılın ilk yarısında yaşamış bir Türk sûfîsi olarak hayatı ve eserleriyle menkabeleşmiş,adına menâkıb-nâme düzenlenmiş,duygu ve düşünce dünyamızın mimarlarındandır.

Eski Anadolu Türkçesi'nden Osmanlı Türkçesi'ne geçişin temsilcilerinden biri olarak nitelendirilebilecek İbrahim Gülşenî'nin Türkçe Dîvânı üzerindeki çalışma,uzun bir mesâî sonucu,nihayet,muhtasar denilebilecek bir divan metni ve bu metin üzerinde yapılan bir dil çalışması şeklinde ortaya konulmuştur. İbrahim Gülşenî Dîvânı üzerinde çalışmaya başlanıldığında,çeşitli kütüphane katalogları taranıp divan nüshaları bulunarak, bu nüshalardaki metinler tek tek gözden geçirildi.Bunlarla ilgili bir akıl defteri oluşturuldu.Daha sonra ortak metinler belirlenip karşılaştırmalı metin hazırlanmadan, tek tek kelimeler fişlenip binlerce fişle sözlük çalışmasına hazırlık yapıldı. Fakat sağlam bir metne dayanmayan sözlük çalışmasının neticeye ulaşamayacağı bizzat görüldüğünden bu şekildeki bir çalışma, burada terkedilip,divan nüshaları arasında belirgin özellikleri bulunan Ali Emîrî nüshasındaki metinler diğer nüshalardaki metinlerle karşılaştırılarak sağlam bir metin elde edilmeye çalışıldı ve dil hususiyetleri ve arkaik kelimeler sözlüğüyle ilgili çalışma bu metin üzerinde yapıldı.

Bu çalışmada bana yol gösteren ve karşılaştığım güçlükleri aşmada yardımlarını hiç eksik etmeyen,başta danışmanım ve saygıdeğer hocam Prof.Dr.Gönül AYAN olmak üzere muhterem hocalarım Prof.Dr.Kemal ERASLAN'a ve Prof.Dr.Hüseyin AYAN'a,metin-

lerdeki âyet,hadîs ve ibârelerle ilgili bölümün hazırlanıl-ması esnasında yardımlarını gördüğüm,İlâhiyat Fakültesi öğre-tim görevlilerinden Hülya KÜÇÜK Hanımefendi'ye teşekkürlerimi arz ederim.

KISALTMALAR

AE.	:Ali Emîrî Nüshası
a.g.ans.	:Adı geçen ansiklopedi
a.g.e.	:Adı geçen eser
Ank.	:Ankara
A.Ş.	:Anonim Şirketi
bkz.	:Bakınız
Böl.	:Bölümü
c.	:Cilt
CV.	:Cârullah Veliyyüddin Nüshası
DT	:Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Nüshası

Sy.	:Sayı
Ş.ti	:Şirketi
TDED	:Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
T.D.K.	:Türk Dil Kurumu
TTK.	:Türk Tarih Kurumu
TY.	:Türkçe Yazmalar
vb.	:Ve bunlar
Y.	:Yazma
Yk.	:Yaprak
Yz.A.	:Yazmalar A.

İBRAHİM GÜLŞENÎ'NİN HAYATI,ESERLERİ VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

A- HAYATI:

Halvetîliğin Gülşenîlik kolunun kurucusu Şeyh İbrahim Gülşenî'nin doğum yeri Diyarbekir'dir.Bu konuda kendisinden bahseden kaynaklar müttefik olmakla beraber[1] yalnız Atâî "Āzerbaycān a'mālında a'māl-ı esbāb-ı vücūd,tirhāl-i şehristān-ı şühūd eylemişler idi[2]" diyerek doğum yerini Azerbaycan olarak gösterir.Gülşenî'nin doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir.Menâkıb-ı İbrâhîm-i Gülşenî'nin sonunda H.940/M. 1533'te 114 yaşında öldüğü kaydedilmiştir[3] . Buna göre Gülşenî'nin tevellüdünün H.826/ M.1423 olması gerekir.Onun hayatından bahsedenlerin bir kısmı Menâkıb-nâme'nin verdiği bilgileri aynen alıp nakletmişler,bir kısmı da tarih ve man-

---

1.Bu kaynakların bazıları şunlardır:

-Muhyî,Menâkıb-ı İbrâhîm-i Gülşenî,Millet Ktp.Şer'iye Böl., Nr.1045. 2.Takallüb.

-Bursalı Mehmed Tâhir Efendi,Osmanlı Müellifleri,Meral Yayınları,İstanbul,c.I,s.116-117.

-Ali Emîrî,Diyarbekirli Bazı Zevâtın Terceme-i Hâlleri,Millet Ktp.,Tarih Coğrafya Eserleri Böl.,Nr.750,v.8b-9b.

-Yazıcı,Tahsin,Şeyh İbrâhîm-i Gülşenî,Hayatı,Eserleri ve Tarîkatı (Basılmamış Doktora Tezi),DTCF.Ktp.,Ank.,1951, Nr.259,s.85-95.

-Beysanoğlu,Şevket,Diyarbakırlı Fikir ve San'at Adamları, c.I,Diyarbakırı Tanıtma Derneği Neşriyatı NO:6,Biyoğrafi ve Edebiyat Takımı:1,İst.,1957,s.56.

2.Nev'î-zâde Atâî,Hadâiku'l-Hakâik fî Tekmiletü'ş-Şakâik, c.II,Amire Matbaası,İst.,H.1268/M.1852,s.67.

3.Muhyî,a.g.e. ,9.Takallüb.

tık süzgecinden geçirerek bir tenkîde tâbi tutmuşlardır[1].

Ali Emîrî Efendi,"Şeyh İbrâhîm Gülşenî Hazretleri'nin doğum târîhi Menâkıb-nâme'de sarâhaten gösterilmiyor ise de 114 yaşında olduğu halde H.940/M.1533 senesinde vefât eylediğine nazaran velâdeti H.826/M.1423 senesinde olmak lâzım geldiği gibi" şeklinde başladığı mütâlaasında,babası Muhammed el-Âmidî'yi iki yaşında iken kaybettiği,pederinin Akkoyunlu hükümdarlarından Kara Yülük Osman Bey (ölm.M.1435) ve Sultan Hamza Bey (H.838/M.1434-H.848/M.1444) zamanlarını idrâk eylediği,15 yaşında Tebrîz'e hareket ettiği ve orada Uzun Hasan (1457-1478)'ın Kazaskeri Mevlânâ Hasan Çelebi'den himâye gördüğü konusunda Menâkıb-nâme'nin verdiği bilgileri tarihlerin verdiği bilgilerle mukayese ederek mantık süzgecinden geçirmiştir.İbrâhîm Gülşenî'nin 114 yaşında öldüğü ve buna göre H.826/M.1423 tarihinde doğabileceği gibi bilgilerin yanlışlığına dikkat çekerek "gerçi Lemezât'ta ve andan naklen bazı tabakâtta vefât-ı âlîleri H.962/M.1555 gösteriliyor ise de yine sinn-i sânîleri 114'de bâliğ olmayacağı gibi H.940/M.1533 senesinde vefât ettiğini şüpheden vâreste ve muhakkak olduğu cihetle Lemezât'ın irâde eylediği tarih,vefât-ı küllîye gayr-i muvâfık bir şühûddur.Binâenaleyh tevellüd-i Hazret-i Gülşenî fî 826 senesinde olmayıp bundan 30 sene sonra yani H.856 senesinde olmak lâzım geliyor ki o halde gerek pederlerinin ve gerek cedlerinin,Sultân Hamza (H.838/M.1434-H.848/M.1444) zamanını idrâk etmiş olmaları ve kendilerinin **hadîsü's-sinn iken** Tebrîz'e azîmet buyurmaları gibi vakâyî dahi muvâfık düşmekte-

---

1.Ali Emîrî,a.g.e.,s.8b-9b.

-Yazıcı,Tahsin,a.g.e.,s.85-95;ayrıca,<u>İbrahim Gülşenî ve Tarîkatı</u>(Mezûniyet Tezi)Türkiyat Enstitüsü Ktp.,Nr.194,s.14-16.

da Oğuz Ata ile birleştirmektedir.Bu şecereden hareketle İbrahim Gülşenî'nin bir Türkmen âilesine mensup olduğunu tahmin etmek mümkündür.Tahsin Yazıcı,Muhyî'nin,Menâkıb-nâme'nin sonunda,Gülşenî'nin nesebini Akkoyunlu hükümdarlarıyle birleştirmeye çalışmasına değinerek,Muhyî'nin bu konudaki bilgilerinin eksik olduğunu ve bunların halk arasındaki bir efsâneden alındığını belirtmektedir[1].

Şeceresinden de anlaşıldığı gibi Gülşenî'nin babası Muhammed b. E'l-Hâc İbrâhîm'dir. Şevket Beysanoğlu, Menâkıb-nâme'ye istinaden onu "sözü ve fi'li sünnet üzre olan, fıkha, kelâma, mantığa ve tasavvufa dair eserler yazmış bir zattır[2]" şeklinde tavsif etmektedir. Annesi, "devrinin tanınmış şeyhlerinden Şerefü'd-dîn'in kızı Hediyetu'llah"tır[3]".Onun hakkında Atâî,"âl-i abâya peyvestedür[4]"ifâdesini kaydetmektedir.

Henüz iki yaşında iken babasını kaybeden İbrahim Gülşenî'yi amcası Seyyid Ali himâyesine alır.Onun ilk tahsil ve terbiyesiyle meşgul olur.Gülşenî 15 yaşına gelince ilim tahsil etmek gayesiyle Mâverâünnehr'e doğru yola çıkar.Tebrîz'e gelir.Uzun Hasan (M.1457-1478)'ın Kadıaskeri ve Cümletü'l-mülkü Kadı Hasan'la tanışır.Onun tarafından korunan İbrahim Gülşenî,hem Kadı Hasan hem de Uzun Hasan nezdinde itibar görür[5].

1.Yazıcı,Tahsin,a.g.e.,s.87.

2.Beysanoğlu,Şevket,a.g.e.,s.55-56.

3.Beysanoğlu,Şevket,a.g.e.,s.56.

4.Nev'î-zâde Atâî,a.g.e.,s.67.

5.Yazıcı,Tahsin,a.g.e.,s.70-71.

Tebrîz'de bir müddet sonra Aydınlı Dede Ömer Rûşenî'yle tanışır.Ona intisap eder.Atâî'nin ifâdesiyle "âteş-dân-ı riyâzetde ızhâr-ı fürû-ten" edip "sîne-i dâğ-dârı envâr-ı'ışk-ı dil-efrûz ile reşk-i gül-zâr-ı dârü'n-na'îm ve berd-i selâm-ı enfâs-ı pîrden mânend-i nâr-ı İbrâhîm oldukda mahlasını Heybetî iken Gülşenî[1]" eyler.Rûşenî'den hilâfet alır,Halvetîliğin Gülşenîlik kolunu kurar ve Tebrîz'de irşâd görevine başlar.Rûşenî'ye karşı olan sevgi ve hayranlığını CV.nüshasındaki:

Gören Aydın ilinde Rûşenî'yi
Bilür andan zıyâdur Gülşenî'yi

matlaıyla başlayan gazelinde[2] samimî bir lisanla dile getirir.

Erdebil hânedânına mensup şiîlerin Tebrîz'e hakim olmaları üzerine rahatı kaçan Gülşenî,oğlu Ahmed Hayâlî'yi de yanına alarak Diyarbekir'e döner.Diyarbekir'de şehrin hâkimi Kasım Bey'den hürmet görür.Burada irşâdlarına tekrar başlar.Emir Bey'in,Şah İsmâil ile anlaşıp şehri ona teslim etmesi üzerine Diyarbekir'den ayrılmak zorunda kalan Gülşenî,önce Urfa'ya,sonra da Kudüs yoluyla Mısır'a gider.Burada Rûşenî'nin halîfelerinden Şeyh Timurtaş ve Şeyh Şahin,Gülşenî'ye büyük alâka gösterirler.Onların Mısır'da meydana getirdikleri tasavvufî havanın da tesiriyle kısa zamanda halkın teveccühünü kazanır.Birkatü'l-Hâc mevkiindeki Kubbetü'l-Mustafâ'ya yerleşmiştir[3]."Bir müddet sonra Şeyh Mehmed Timurtaş'ın Sultan Gavri nezdinde yaptığı teşebbüsle Müeyyediyye Câmii'ne gelip tekrar Kubbetü'l-Mustafâ'ya döndüğü ve daha sonra Sultan Yavuz Selim tarafın-

1.Nev'î-zâde Atâî,a.g.e.,s.67.

2.İbrahim Gülşenî,Dîvân-ı Gülşenî,CV.Nüshası,v.195a.

3.Kufralı,Kasım,İslâm Ansiklopedisi,Gülşenî Maddesi,Millî Eğitim Basımevi,İst.,c.4,s.835.

dan Müeyyediyye Câmii'ne getirildiği ve o civarda kendisine,

2.Cârullah Veliyyüddîn Nüshası:Süleymâniye Kütüphanesi, Cârullah Veliyyüddîn,1661 numara ile Rûşenî adına kayıtlıdır. Cildi vişne çürüğü meşindir.274 yapraktır.Harekesizdir.Baştan bir yaprak olmak üzere arada ve sonda noksanlıklar vardır.Yaprak numarası verilmemiştir.Tâlikle istinsah edilmiştir.İstinsah tarihi ve müstensihi belli değildir.Ölçüleri 142x102 mm.-dir.Cedveller kırmızıdır.Kâğıdı beyaz,kahverengi,kırmızı ve yeşildir.Her sahifede 13 satır vardır.Ayrıca 124a'ya kadar kenarlarına ikişer satır yazılmıştır.İçteki her satıra birer mısra,kenarlardaki her satıra birer beyit kaydedilmiştir.124a'dan itibaren her sahifede 11 satır yer almaktadır.Bunlarda her satır bir beyittir.Metin aralarında bazan velehü,bazan velehü eyzen ibareleri bulunmaktadır.Bazan da metin aralarına hiç bir şey yazılmamıştır.225b-226a'da Farsça 12 beyitlik bir gazel vardır. İçinde 1 tevhîd,1 müfred,499 gazel olmak üzere toplam 501 metin mevcuttur.Bu metinlerin 52 adedi der-kenârdır.16 metin mükerrerdir.Toplam beyit sayısı 5030'dur.Bunlardan 492'si kenarlardadır.Bu nüshanın bir mikro-filmi M.F.A.(D) 67 numara ile kayıtlı olarak Millî Kütüphane'dedir.

Başı: Devr ile ḥalḳa mekān ile zamānı gösteren
Şān-ı vechüñdür tecellīden senāyilen żıyā

Sonu: Ṭahāret ḳılmayan dilden inābet ṣuyıla yunup
Cünüble ġusl iden demde arınmayup pelīd olur

Bu nüsha metin karşılaştırmada CV.sembolüyle gösterilmiştir.

3.İstanbul Üniversitesi Nüshası:İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde TY.890 numara ile kayıtlıdır.250 yapraktır. 158x110 ölçüsündedir.Cildi,açık kahverengi,tamir görmüş, üzeri ebrû bir kâğıtla kaplanmış meşindir.Talikle istinsah edilmiştir.Müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir.Dîvân-

da Gülşenî'ye ait Türkçe 11 tuyuğ,1 tevhîd ve 538 gazel vardır. Türkçe,Farsça ve Arapça yazılmış 107 metin de başka şâir ve yazarlarındır.Dîvân toplam 6148 beyit ve 657 metinden müteşekkildir.Bu beyit sayısına diğer şâirlere ait 901 beyit dahildir.İlk müstensih,daha sonra tamamlanmak maksadıyla yer yer bir hayli boşluk bırakmış,fakat bu boşlukları doldurup dîvânı tamamlamadan ölmüş olmalı ki nüsha başka birinin eline geçmiş, söz konusu boşluklar ikinci bir müstensih tarafından başka şâirlerin şiirleriyle doldurulmuştur.Boş olan sahifeler de mevcuttur.Muhtelif şâir ve yazarlara ait metinler,tesbit edebildiğimiz kadarıyle şu yapraklardadır:

1.Gülşenî'ye ait Arapça gazeller	10a-12a
2.Gülşenî'ye ait Arapça rubâîler	221b-222b
3.Rûşenî'nin Silsile-nâmesi	14a-15a
4.Rûşenî'ye ait gazeller	15a,67a-b,92a-b,173b, 176b-178a,192a-193a, 235a-236b
5.Rûşenî'nin tercî-i bendleri	91a-93a,203b-2o5b, 230b-236b
6.Rûşenî'ye ait tuyuğlar	2o5b-210b
7.Mevlânâ Celâleddîn-i Rumî'nin Farsça bir gazeli	15b-16a
8.Meçhul bir müeelife ait Gülşenî'nin kerâmetine dair mensur metin ve kime ait olduğunu tesbit edemediğimiz bir ilâhî	16a-b
9.Seyfullah'ın bir ilâhîsi	17a
10.Eşrefoğlu'nun bir ilâhîsi	17b

11.Fâzıl'ın bir gazeli	21a-b
12.Hâkî-i Yehûdî'ye ait bir na't	22a-b
13.Nakşî-iHicâzî'nin bir ilâhîsi	26b
14.Şems-i Beyânî'ye ait bir ilâhî	27a
15.Gülşenî'nin mertebesiyle ilgili meçhul bir şâirin Farsça gazeli	75a
16.Yûnus Emre'nin gazel(ilâhî)leri	86a,135a,169b
17.Şevkî'nin bir müstezadı	94a
19.Kadîmî'nin bir müstezadı	94b-95b
20Şems-i Tebrîzî-i Mevlânâ'ya ait Farsça bir gazel	143a-b
21.Farsça bir müfred	160a
22.Sırrî mahlaslı bir şâirin gazeli	178a-b
23.Rıfkı adında bir şâirin Sultan Azîz devriyle ilgili bir koşması	199b-200a
24.Seyyid Murtazâ'ya ait Farsça su'âli	147a
25.Seyyid Ni'metullah-ı Velî'nin Farsça cevâbı	147a
26.Muaşşir Sultân Mustafa'nın gazelleri	247b-248a
27.Şeyh Safî'nin gazeli	248b-249b
28.Halîlî'nin bir gazeli	250a
29.Gülşenî'nin İstanbula gelişiyle ilgili müellifi meçhûl bir gazel	250b

Dîvân esas itibariyle harekesizdir.Ancak sonradan kaydedildiğini tahmin ettiğimiz bir kaç metin harekelenmiştir.

Başı: Evvel ü āḫırdan olan sen ġanī

Zāta naẓar iy Aḥad ü Ḥayy ü Ḫudā

Sonu: Lāle kimi dāġ-ı dilden yanduġı-çün Gülşenī

Ol gül-i ḫandâna bahuñ tā ferahdan şād-mān

Bu nüsha metin karşılaştırmada İÜ.sembolüyle gösterilmiştir.

4.DTCF.Nüshası:DTCF.Kütüphanesi'nde A.289 numara ile kayıtlıdır.Mecmūᶜa-ı Devâvin niteliğinde olan bu eserde Gülşenî Dîvânı'ndan başka Rûşenî Dîvânı ve İbrahim Şâhidî adına katoloğa geçirilmiş Hûbân-nâme,Gülşen-i Râz ve Gülşen-i Vahdet gibi mesnevîler de vardır.Rûşenî'nin Miskîn-nâmesi ve Çoban-nâmesi de Rûşenî Dîvânı'nın içinde yer almaktadır.[1] Dîvânın sonlarına doğru Yunus Emre'den müntehabât şeklinde ilâhîler de bulunmaktadır.Dîvânın ortasına Rûşenî'nin Dîvânı istinsah edilmiştir. İbrahim Gülşenî Dîvânı der-kenârdır.Gülşenî Dîvânı yk.96b'ye kadar böyle devam etmiş,96b-108b arasına Gülşenî'ye ait hiç bir metin yazılmamıştır.109a'dan itibaren dîvânın hem iç kısmına hem de kenarlara Gülşenî'ye ait metinler kaydedilmiştir. Gülşenî Dîvânı yk.159a'ya kadar devam etmektedir.Her sahifede, iç kısmında yirmi,kenarda da kırk olmak üzere toplam 6o satır bulunmaktadır.Güzel bir tâlikle istinsah edilen dîvân tertipsiz ve düzensizdir.Müstensihi Mekkeli Ali'dir.Mekkeli Ali dîvânın başında,yk.3b'de Kaᶜbe,Medîne,Cezayir,Tunus,Trablus ve Gülşenî'nin Âsitânesi'nde pek çok eser istinsah ettiğini belirterek bir liste vermektedir.Bu listeye göre müstensih Gülşenî Dîvânı'ndan 5 adet istinsah etmiştir. v.4a'nın sonunda 288 tarihi bulunmaktadır.Buna bakarak eserin H1288/M.1871 tarihinde istinsah edildiğini söylemek mümkünse de eserin yıpranmış olmasından hareketle bu tarihi ihtiyatla karşılamak doğru olacaktır. v.197b'de, alt tarafta " bu Gülşenî Dîvânı yitmiş yidi biñ beyitdür ve hem Dede Dîvânı ve hem Gülşen-i Râz" ifadesi yer almaktadır ki bunun gerçek olmadığı

1.Bu konuda daha geniş bilgi için bkz.Aydemir,Semra,a.g.e.,s.57.

âşikârdır.Eser 242 yapraktan meydana gelmiştir.İçinde Gülşenî'ye ait 12 tuyuğ,2 müfred,2tevhîd,7 mesnevî ve 541 gazel olmak üzere toplam 564 metin mevcuttur.Yazı harekesizdir.Cedveller kırmızıdır.Cildi ve kâğıdı hayli yıpranmıştır.Mükerrer metin sayısı 80'dir.

Başı: İy muḥabbetden tecellī eyleyen ʿayne'l-beḳā
ʿİlminüñ ʿaynını gören lā-taʿayyünden liḳā

Sonu: Fāş ider yitdügine aḥmaḳ revān
Gice degin ḳomayuban gündüze

Bu nüsha metin karşılaştırmada DT.sembolüyle gösterilmiştir.

5.DTCF.Nüshası:DTCF.Kütüphanesi'nde,Üniversite Kitapları, 982 nr. ile kayıtlı olduğu Tahsin Yazıcı tarafından bildirilen[1] bu nüshayı tedkîk etmek maksadıyle gittiğimizde,görevlilerin bütün çabalarına rağmen,katalogda da bulunduğu halde,aynı numarada başka eserlerle karşılaşılmıştır.

6.Raif Yelkenci Nüshası:Kaynaklarda[2] varlığından sözü edilen bu nüsha ele geçmemiştir.

7.İzzet Koyunoğlu Nüshası:A.İzzet Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi'nde TY.13196 nr. ile Rûşenî adına kayıtlı dîvânın içindedir. Bu eser de bir dîvânlar mecmuası gibidir.Eser Rûşenî Dîvânı,Gülşenî Dîvânı,Hayâlî Dîvânı,Cenâbî Dîvânı ve Lâmiî Çelebi'nin Şemʿ ü Pervânesi'nden meydana gelmiştir.135 yapraktır.Açık kahverengi bez ciltlidir.151x105 ölçüsündedir.Gülşenî Dîvânı 61b-80b yk.ları arasındadır.Muhtasar bir müntehabdan ibârettir.Başlıklar kırmızıdır.Yazı nesih tâliktir.Her sahifede 13 satır bulunmaktadır.Tesbit fişinde " Ankara'da Vasfi Mahir Kocatürk Bey'den"

1.Yazıcı,Tahsin,a.g.e.,s.98.

2.Yazıcı,Tahsin,a.g.e.,s.101.

ifâdesi yer almaktadır.İçinde Gülşenî'ye ait 1 tevḥîd ve 77 gazel mevcuttur.Beyit sayısı 683'tür.Müstensihi belli değil-dir.İstinsah tarihi H.980/M.1572'dir.

Başı: İy muḥabbetden tecellī eyleyen ʿayne'l-beḳā
ʿİlminüñ ʿaynını gören lā-taʿayyünden liḳā

Sonu: İy Gülşenī nideyüm cemʿile farḳa nisbet
Çünki beyān-ı sırdur fāş itme ol kelāmı

Farsça Dîvânı:Pek hacimli olan bu dîvânında Mevlânâ,Yûnus ve Hâfız'ın etkileri görülür[1].

Nüshaları:

1.Fâtih Ktp.3866 nr.ile kayıtlı olup 157x249 ölçüsündedir. 505 yapraktır.Şemseli,miklepli,vişne çürüğü renginde meşin ciltlidir.Yazı tâliktir.Her sahifede 17 satır vardır.Cedveller yaldızlıdır.Müstensihi Hamza b. Abdullah'tır.H.931/M.1525 tarihinde Kâhire'de istinsáh edilmiştir.

Başı: ای اول و از اول هویدا – بی اول و اخری تو پیدا

ciltlidir.Tâlikle yazılmıştır.Cedveller kırmızı,yeşil ve sarıdır. H.928/M.1522 tarihinde Hacı Hasan b.Hüseyin tarafından istinsah edilmiştir.

c.Süleymâniye Ktp.,Esad Efendi Bölümü,nr.2908'de kayıtlı nüsha:379 yaprak olup her sahifede 25 satır bulunmaktadır.Yazı tâliktir.Başlıklar ve cedveller kırmızıdır.150x215 ölçüsündedir. Abdullah b. Mahmud tarafından H.936/M.1529 tarihinde,Mısır'da, âsitânede istinsah edilmiştir.

d.Süleymâniye Ktp.,Halet Efendi Bölümü,nr.272'de kayıtlı nüsha:Tâlikle yazılmıştır.194x285 ölçüsündedir.Koyu vişne renginde meşin ciltlidir.476 yapraktan meydana gelmiştir.Her sahifede 25 satır mevcuttur.H.927/M.1521 tarihinde Abdullah b. Mahmud tarafından istinsah edilmiştir.

2.<u>Kenzü'l-Cevâhir</u>:Farsça bir mesnevîdir.Rubâî ve Tuyuğ şekliyle kaleme alınmıştır.İçinde 7500 dörtlük bulunmaktadır.Dînî ve tasavvufî konular sade bir dille işlenmektedir.Tek nüshası İstanbul Üniversitesi Ktp.,nr.F.1233'dedir.310x215 ölçüsündedir.Ebrû kâğıtla kaplı,kırmızı meşin ciltlidir.Tâlikle yazılmış olup H926/M.1520 tarihinde Kâhire'de istinsah edilmiştir.Müstensihi belli değildir.

3.<u>Râz-nâme:</u>Millet Ktp.de,Manzum Eserler Bölümü'nde 932 nr. ve Râz-nâme-i Mevlânâ Gülşenî adıyle kayıtlıdır.26 yapraktır. Türkçe bir mesnevî olup içinde tevhîd,na't,münâcât,dört halîfenin menkabeleri,Mehmed Gâzî medhinde bir kasîde vardır.Nasîhat ve mev'ize kitabıdır.Yazı tâlik,cedveller başta yaldızlı,sonra yeşil ve kırmızıdır.Her sahifede 11 satır vardır.Cildi,sırtı bez kâğıt kaplıdır.Müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir.

Başı: حمد پاکه اول پاکه جان پاکدن - کادم اتدی قدرتیله خاکدن

Sonu: اردی فضل رحمت رب الانام - آخر اولدی بو رساله والسلام

4.Kıdem-nâme:Millî Kütüphane'de,Yz.A.2920/2 numarada kayıtlıdır.Kenzü'l-Ḥakâyıḳ Keşfü'd-Dekâyıḳ isimli kitabın 56a-65b yaprakları arasındadır.Tokatlı Mustafa Kayhan'dan 2.7.1965 tarihinde satın alınmıştır.Nesihle yazılmıştır.Ḳitap sırtı kahverengi,meşin koyu kurşunî kâğıt kaplı cilt.Mesnevî tarzında,dinî tasavvufî Türkçe bir eserdir.Debbağ-zâde Ahmed tarafından H.1157/M.1744 tarihinde,Niğbolu'da istinsah edildiği anlaşılmaktadır.Her sahifeye 13 satır kaydedilmiştir.

Başı: İşit ne direm saña dem-i ḳıdemden
Dirlik dileseñ bu demde demden

Sonu: عن يد أضعف الضعفاء احمد المعروف بدباغ زاده در
قلعۀ نیکبولی تاریخی

C-EDEBİ KİŞİLİĞİ:

a.Şiirlerindeki konular:

İbrahim Gülşenî,Türkçe,Arapça,Farsça dîvânı ve tesbit edebildiğimiz 4 mesnevîsiyle Türk kültür tarihine ve edebiyatına hizmeti geçmiş,eserlerindeki dil bakımından da Türk dili tarihine önemli katkıda bulunmuştur.

İbrahim Gülşenî,şeyh ve mutasavvıf olması hasebiyle bütün eserlerinde dinî ve tasavvufî konuları işlemiştir.Zaten bu eğilim mutasavvıf şairlerin hepsinde görülmektedir.Mevlânâ (M.1207-1273),Yûnus Emre (M.1241?-1321?),Rûşenî (?-M.1486-87),Nesimî (?-M.1404) bunlardan sadece bir kaçıdır.Gülşenî devlet büyükleri için kaside yazmamıştır.Şüphesiz şeyh ve sûfî olmasının bunda rolü vardır.O,bütün kaside,gazel,rubâî ve tuyuğlarında ilâhî güzelliği,Allah'ın varlığını ve birliğini (bkz.met.I,2,3),

Hazreti Muhammed'e duyduğu samimî sevgiyi (bkz.met.3),ve tarikatının prensiplerini dile getirir.O,şu gazelinde olduğu gibi, yol eriyim diyene uyması gereken kaideleri bildirir:

Yol eriyem diyene bunı direm ḳıl yaraḫ
Yoḫlugıla gir yola varlıġ olanuñ bıraḫ
Ḥaḳ sözini diñledüm maᶜnisini añladum
Baña yaḳîn Maᶜbûd'um nefs imiş iden ıraḫ (İÜ.34a,DT.31a)

Gülşenî kendini tamamen dinî konuların içine hapsetmez. Onun şiirlerinde hayat ve mücadele de bulunur.Onlarda yaşadığı yerlerin izleri ve güzellikleri vardır.Mesela,Mısır'a karşı duyduğu sevgi ve oranın güzellikleri bir gazeline konu olduğu gibi,ilâhî aşkın yeri olan Mısr-ı dili de sık sık zikretmekten büyük haz duyar.Zira orayı me'vâ ve mesken edinmiştir (bkz.met. 94,s.147).İstanbul'da gördüğü alâkayı ve ayrılışını âdetâ tablolaştırır:

Bilmezem İstanbul'uñ muḥibleri ile nidem
Dilemezler çün sefer ḳılubanu andan gidem
Ulu kiçi gitme dirler sevüben dilden beni
Gelüben ẕevḳ ile ṣoḥbet ideyorken dem-be-dem
Yaşluya döner muḥibler benüm içün işidüp
Terk idüp İstanbul'u çün ṭurmayuban giderem (İÜ.154b)

Onda tenkîd de vardır.Hem de rakiplerini en sert biçimde yerer:

Yırtıcıdur çünki itden seg-siriştٍ ol ḫûy-ı bed
Pâre pâre tuᶜme-i bed-ter-kilâb olsun raḳîb (CV.6b)

Onun tenkîdlerinden sahte sûfîler de nasibini alırlar:

Ṣaḳal yoldurana dime ḳalender
Tirâş eylemedin özüni yek-ser
....
Kalender dir tirâş iden ser ü riş

Utanmadın özüne her gedā ḫar (met.19)

İşidürem ḫalḳ içün dir Ḫāliḳā ẕikrüñdeyem
Ekseri ḫalḳ-ı cihānuñ fikr idüp dilde hevā
Depredüp dilüñ hevādan añma ṣofî Ḫāliḳ'ı
Sallayup bādıla başuñ ḳarġu nisbet her yaña
Kes dilüm ḳurbaġa kimi ḳāl ile ẕikr itmedin
Dönüben balıġa itgil ṣamtıla Ḥaḳḳ'a nidā (met.2)

Onun şiirlerinde pek çok peygamber,dört halife,büyük sûfîler ve bilhassa şeyhi,Aydınlı Dede Ömer Rûşenî yer bulurlar. Kendi mahlası ile Rûşenî'yi bütün şiirlerinin son beytinde tekrarlar.Bu durum çok defa onların dîvânlarının karıştırılmasına ve kataloglara yanlış geçirilmesine sebep olmuştur. Ona olan sevgi ve bağlılığın derecesi özel adlar dizininden de anlaşılmaktadır.(bkz.dizin,özel adlar,s.305).

Gülşenî ilk şiirlerinde Heybetî mahlasını kullanırken,Rûşeni'ye intisap ettikten sonra Gülşenî'yi tahallus etmiştir.Arapça şiirlerinde ise Ḫalîlî mahlasını kullanır.

b.<u>Kafiye ve vezin</u>:

İbrahim Gülşenî'nin şiirlerinde tam ve dolgun kâfiyeler kullanılmıştır.Kâfiye ve redif,onun manzumelerinin başlıca âhenk unsurları arasında yer almaktadır.Ne var ki bazan aynı kelimeleri,aynı metinde kâfiye maksadıyle bir kaç kere kullandığı da olmaktadır. Bu gibi kafiye kusurlarına onun dîvânında sık rastlanılır.Meselâ,1.metinde beḳâ kelimesi iki yerde, likâ kelimesi iki yerde,2.metinde hevâ kelimesi iki yerde,3.metinde aṣfiyâ kelimesi üç yerde,-nümâ sıfatı iki yerde kâfiye görevi yapmıştır.Redifler de onun vazgeçemediği bir âhenk unsurudur.Şiirlerinin pek çoğu rediflidir.Redif olarak bazan bir çe-

kim eki (met.26,166 vb.),bazan bir kelime (met.8,29,66 vb.), bazan da bir kaç kelime (met.144,181) kullanılmıştır.

Onun şiirlerinde alliterasyon da önemlidir:

Devre göre seyr iderler (met.9),kelām-ı ʿışḳı ʿaşıḳ(met. lo),bilür kim aydan aydınraḫ kimüñ nūrdan żıyāsı var(met.14).

Gülşenî'nin şiirlerinde iç kâfiyeler de vardır.(bkz. met.139 ve 144).

Gülşenînin şiirlerinde aruz vezni kullanılmıştır.Bir gazeli de 8-8 16'lı hece vezniyle yazılmıştır.(bkz.met.133). Gülşenî'nin dîvânlarında aruz kusurlarına sık rastlanır.Onda zihaflar çoktur:ıḳlimi (met.136),külḫan (met.125),bazār (met.99),tefriḳasuz(met.95) vb.Onun şiirlerinde imâleler pek çoktur:seni(se hecesinde,met.140),tezālar(ilk hecede zihaf,ikincisinde imâle var,(met.143),dūʿā(ilk hecede,met.5).

c.Dil ve üslûp:

1.Dil:Gülşenî Türkçe eserlerinde çok sâde bir dil kullanır.Onun dilinde terkiplere pek yer yoktur.Gerçi o devrede dil pek ağır sayılmamaktadır.Ancak Gülşenî'nin dili çağdaşlarına veya daha önceki nesle göre daha sâde ve temizdir.Meselâ şeyhi Rûşenî'den ve Şeyhî'den daha terkipsiz bir üslûba sahiptir.

Gülşenî'nin dili halk diline çok yakındır.Onda çağdaşlarına

lerine nazîreler söylemiştir.Hatta Mevlânâ'nın şiirlerinden kelimeleri alıp aynen kullandığı gibi diğer şâirlerden de alıp kullanmıştır.Necâtî'nin döne döne redifli gazeline de nazîre yazmıştır.Bir kaç örneği şudur:

Çıkalı göklere āhum şereri döne döne
Yandı kendi-i sipihrin cigeri döne döne[1]
(Necâtî)

Yüzün görmek dilerem döne döne
Virüp cānumı aña döne döne
(met.160)

Mevlânâ'nın Mesnevîsi'ne nazire olarak yazdığı Mânevî isimli mesnevîsi meşhurdur.

Gülşenî,kendisinden sonra gelen Nedim,oğlu Hayâlî ve Usûlî gibi şairler üzerinde etkili olmuştur.Nedim onun,

Gel bāġa girüp seyr idelüm bir sen ü bir ben
(met.108)

redifli gazeline nazire söylemiştir.

İbrahim Gülşenî,şeyhi Rûşenî[2] ve Tebrizli Ahmedî[3] ile yaşadığı dönemde,Anadolu dışında,Tebrîz ve Azerbaycan'da Türk dilinin önemli bir temsilcisi olmuş velûd bir şairdir.

1.Banarlı,Nihad Sami,Resimli Türk Edebiyatı Tarihi,c.1,Millî Eğitim Basımevi,İst.,1971,s.469.

2.Aydemir,Semra,a.g.e.

3.Ayan,Yrd.Doç.Dr.Gönül,Tebrizli Ahmedî,Esrâr-nâme,İnceleme-Metin,(Basılmamış),Konya,1989.

NETİCE

1.Bu çalışmayla İbrahim Gülşenî'nin karşılaştırmalı muhtasar dîvân metni ilim âleminin istifâdesine sunulmuştur.

2.İbrahim Gülşenî'nin Türkçe Dîvânı üzerinde yapılan dil çalışmasıyle de o dönemin yaşayan dil hususiyetlerinin tesbit edilmesine katkıda bulunulmuş,devrin diğer eserlerinde rastlanılmayan veya pek az görülen -yor şimdiki zaman eki,-acak,-ecek gelecek zaman eki,-yüm 1.teklik şahıs istek eki,-dım,-dim,-dıñ, diñ görülen geçmiş zaman eki,-u,-ü 3.teklik şahıs iyelik eki, -ubanu,übenü zarf-fiil eki gibi gramer şekillerinin varlığı ve kullanılışı tesbit edilmiştir.Ol żamirinin yanında "o" kelimesinin de zamir ve sıfat olarak kullanılışı görülmektedir.

3.Tasavvufun ifâde edilmesi zor olan düşünce sisteminin İbrahim Gülşenî tarafıdan sâde bir Türkçeyle,gayet rahat bir şekilde nasıl dile getirildiği vurgulanılmaya çalışılmıştır.

4.Devrin lûgatı durumunda bulunan Tarama Sözlüğü'nde yer almayan çivitmek,daḳlu,döyilmek,döymek,gönmek,göymek,ikin,şayınmaḳ,şaynımak,uslanmaḳ,uşlulıg,uyartmaḳ,üyücek,yañımaḳ,yilik,yilpeyik,yoḫlamaḳ gibi kelimelerin İbrahim Gülşenî'nin Dîvânı'nda varlığı tesbit edilmiştir.

5.İbrahim Gülşenî'nin edebî kişiliği,duygu ve düşünce dünyası metinlere dayalı olarak verilmeye çalışılmıştır.

6.İbrahim Gülşenî'nin Türkçe,Farsça ve Arapça Dîvânı ile Türkçe ve Farsça mesnevîlerinin kütüphanelerdeki nüshaları tesbit edilmeye gayret edilmiştir.

7.İbrahim Gülşenî'nin ihtilaflı olan doğum tarihiyle ilgili farklı görüşler bir araya getirilmeğe ve konu aydınlatılmağa çalışılmıştır.

8.İbrahim Gülşenî'nin etkilendiği ve etkilediği şairler ve sûfîler belgelerle belirtilmeğe gayret edilmiştir.

9.Hazırlanılan Özel Adlar Dizini'yle İbrahim Gülşenî'nin çevresi aydınlatılmağa çalışılmıştır.

10.Metinlerde geçen âyet,hadîs ve ibârelerle ilgili olarak toplayıp eklediğimiz notların İbrahim Gülşenî'nin şiirlerinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacağı düşünülmüştür.

KARŞILAŞTIRMALI METNİ HAZIRLARKEN TUTULAN YOL

"İbrahim Gülşenî'nin Dîvânı,Metin,Dil Hususiyetleri,Sözlük" adlı çalışmamıza esas teşkil edecek metni elde edebildiğimiz dört Türkçe dîvân nüshası içinden birindeki metinleri diğer nüshalarda bulunan ortak metinlerle karşılaştırarak kurduk.Zîrâ,eldeki nüshalar birbirinden çok farklı,hepsi de müntehabât şeklinde idi.Bu nüshalardan Ali Emîrî nüshası harekeli olması bakımından ve o dönemin daha başka çalışmalarla ve düşüncelerle tesbit edilmeğe çalışılmış gramer özelliklerine bazı farklılıklar katabileceği fikriyle karşılaştırmada metin

İbrahim Gülşenî'nin Türkçe dîvân nüshalarının hiç biri mürettep değildir.Karşılaştırmalı metni hazırladıktan sonra manzûmeleri kâfiye ve rediflerine göre sıraya koyup mürettep bir dîvân düzenine getirilmeye çalışıldı.

Netice olarak karşılaştırmalı metni ortaya çıkarabilmek için AE. sembolüyle gösterdiğimiz Ali Emîrî nüshasıyle DT. sembolüyle gösterdiğimiz Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi nüshasını,İÜ.sembolüyle gösterdiğimiz İstanbul Üniversitesi Kütüphânesi nüshasını ve CV. sembolüyle gösterdiğimiz Cârullah Veliyyüddin nüshasını karşılaştırdık.İzzet Koyunoğlu nüshası hem çok küçük hem de harekesiz olması hasebiyle fazla bir yarar sağlamayacağı düşünülerek karşılaştırmaya dahil edilmemiştir.

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ء	ʾ	ض	ż, ḍ
ا	a, ā	ط	ṭ
ب	b	ظ	ẓ
پ	p	ع	ʿ
ت	t	غ	ġ
ث	s̱	ف	f
ج	c	ق	ḳ
چ	ç	ك	k, g, ñ
ح	ḥ	ل	l
خ	ḫ	م	m
د	d	ن	n
ذ	ẕ	و	v, o, ö, u, ü, ū
ر	r	ه	h, e, a
ز	z	ى	y, ı, i, ī
ژ	j	ڭ	n̂g
س	s		
ش	ş		
ص	ṣ		

1

Fā ᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün

1. İy muḥabbetden tecellī eyleyenᶜayne'l- bekā
ᶜİlminüñ ᶜaynını gören lā-taᶜayyünden likā

2. Sevüben sevdüren özin özine bī-çūn-sıfat
Yoġiken sevme sevilmeᶜālеminden mā'vü mā

3. "Kün" diyüp kudret [illegible]

2

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. İsteyüp yā Rābbi bir dil bulmazam lāyıḳ saña
   Ẕikr idüp aduñ diyen dem olmaya anda hevā

2. Ṭayyib ü ṭāhir hevesden arı dilden isterem
   Şevḳıla ẕikrüñ diyeler diñleyüp yā Rabbenā

3. İşidürem ḫalḳ içün dir Ḫāliḳā ẕikrüñdeyem
   Ekṡerī ḫalḳı cihānuñ fikr idüp dilde hevā

4. Depredüp dilüñ hevādan añma ṣofī Ḫāliḳ'ı
   Sallayun hādıla basuñ ...

Müfte'ilün müfte'ilün fā'ilün

1. İy ezelī şān-ı ebed ibtidā
Evvel ü āhır olana pīşüvā

2. Vechüñ imiş matla' u makta' tamām
Her neyise mebde'ile müntehā

3. Sevmişidi vechüñi Hak iy vedūd
Sevme sevilme yogiken tīn ü mā

4. "Küntü nebiyyen" didiñ iy şāh-ı dīn[2]
Sūret ü ma'nīye nazar muktedā

5. Şānuña "levlāk" didi sevüben[3]
Yaradıcah vechüñ içün ma' vü mā

6. "Kenz-i hafī" zāhir iden gün sıfat
Yüziñ imiş halka muhabbet-nümā

7. Sūret-i ma'nī sen idiñ yogiken
Halka nazar görinen arz u semā

8. Kim ki saña münkir ü bī-gānedür
Olmazımış Hakk'ıla ol āşinā

9. Seni seven Hakk'ı sever bī-hilāf
Vahyıla çün böyle buyurdı Hudā

10. Hakk'uñ adıyla dimeyen aduñı
Redd-i şahādetdür īmandan cüdā

11. Tāc-ı "le'amrük" başuña sevüben[4]
Kodı ezel güni ebed Kibriyā

Yalnız AE.2a'da vardır.

8.Münkir:minkir.10.Adıyla:adıyıla//Redd-i şahādetdür:redd-i şahādet durur.

12. Ma'nin içün şuret olan mā' vü ṭīn
Buldı ḥayātıla dem-i aṣfiyā

13. Her ki muṭī' oldı saña Ḥakk'adur
Ṭā'atı ḫāliṣ oluban bī-riyā

14. Ḳıble yüzündür görene Ka'be'de
Anı görüp ṭavf ider ehl-i ṣafā

15. Senden imiş evvel ü āḫır gelüp
Da'vet iden ḫalḳı güzīn enbiyā

16. Vechün imiş cümlede ẓāhir olan
Mu'ciz ile ḫarḳ-ı veliyy-i Hüdā

17. Ādem ü Nūḥıla Ḫalīl'i Ḥaḳ'un
Vechün imiş sevgüyile aṣfiyā

18. Mühr-i nübüvvetden idi sevgülü
Ḥaḳḳ'a senün vechünile aṣfiyā

19. Nūr-ı nübüvvetden idi āḫ saña
Mü'min olan cümle velī etḳıyā

20. Sevdi seni cān kimi yüzün gören
Ḳıluban dü vechüne cānın fedā

21. Mihrile yüzüni görendür velī
Rūşenī tek Gülşenī'ye reh-nümā

14.Ṭavf:ṭavāf.

4

Müfte^c^ilün fā^c^ilün müfte^c^ilün fā^c^ilün

1. İşidürem dem-be-dem ^c^ışḳa ṣalādur ṣalā
Ṭolubanu sem^c^i cān ẕevḳıla andan nidā

2. Şevḳıla ẕevḳ u felāḥ dileyenedür ṣalāḥ
Da^c^vet ider ^c^ışḳ işit kūh u kemerden ṣadā

3. ^c^Işḳ özidür çağıran yuḫuda iseñ uyan
Cān ḳulağın aç diyen ẓāhir ü bāṭın saña

4. İy gelüben bilmedin ^c^ışḳa nihāyet ṣoran
Evvelini kim bilür tā diye āḫır aña

5. ^c^Işḳa zamān u mekān var diyene yoḫ direm
Evvel ü āḫır-ṣıfat mebdeyile müntehā

6. ^c^Işḳıla bildim nedür levḥa yazılan raḳam
Nūn u ḳalem çekmedin aña ḳaderden ḳażā

7. ^c^Āşıḳ içün ḥāl olan ḫalḳa muḥāl olmasa
Ṭa^c^n idüben cehl ile ḳılmazıdı mā-cerā

8. Emrile ^c^aḳla ḥarām ^c^ışḳa mübāḥ olduğın
Bilmeyen inkār idüp nehyile dimez revā

9. Rūşenī'den ^c^ışḳıla Gülşenī ^c^ahd ideli
Diler aña cān virüp ^c^ahdına ḳıla vefā

AE.3b,İÜ.3a'da vardır.

1.Ṭolubanu:dolanubu AE.2.Ẕevḳ u felāḥ:ẕevḳ-ı felāḥ İÜ.
3.Yuḫuda iseñ:uyuḫuysañ İÜ.,yuḫda iseñ AE.5.Yoḫ:yoḳ İÜ.//
Evvel ü āḫır-ṣıfat:evvel ü āḫır kimi İÜ.//Mebdeyile:meb-de' ile İÜ.6.Bildim:bildüm İÜ.7.^c^Āşıḳ:^c^āşıḳı İÜ.//Olmasa:
olmaya İÜ.

5

Fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün

1. Bilmezemᶜīd-i cemālıñ görmeyen iy meh-likā
Cānını ḳurbān iden dem neye idiser fedā

2. Göreli ḳaşuñ hilālın bedr-i vechüñden direm
Bir naẓardan iki bayram saña itmekdür revā

3. Kaᶜbe-nisbet küyuñı ṭavf itmeyenler iy ṣanem
Merve'nüñ sırrın bilemez oluban ehl-i Ṣafā

4. ᶜIşḳıla görüp cemāluñ ᶜīd-i ekber dimeyen
Yarlıġanmaz raḥmetileᶜafv olup andan ḫaṭā

5. Maᶜrifetden ᶜulve irenᶜārif-i devrān bilür
Ḥācılar vechüñe ḳarşu niçün iderler duᶜā

6. Olmasa şeyṭān ḥasūduñ iy melek-sīmā beşer
Atmazıdı daşın aña sākin-i arż u semā

7. Ḥaḳ bilür maḥrūm oluban ḥaccı maḳbūl olmadı
Ṭavf iderken görmeyenler vechüñ iy nūr-ı Ḫudā

8. Bir nefes sensüz olanda yüz yıluñ olurısa
Dönerem çün nice olam iy perī senden cüdā

AE.4a,İÜ.7a,CV.2b'de vardır.
1.ᶜĪd-i cemālıñ:ᶜīd-i cemāluñ İÜ.,CV.// Neye:yine CV.
2. Bedr-i vechüñden: bedr ü vechüñden İÜ.//Direm:didem İÜ.
3.Kaᶜbe-nisbet:Kaᶜbe kimi İÜ.//Ṭavf:ṭuvf İÜ.//Sırrın: sırrını İÜ.//Bilemez:bilmez İÜ.4.Cemāluñ:cāluñ İÜ.// ᶜĪd-i ekber:ᶜīd ü ekber İÜ.//Raḥmetile:raḥmetiyile İÜ.// ᶜAfv:ᶜavf İÜ.5.ᶜĀrif-i devrān:ᶜārif ü devrān İÜ.//Niçün:bī-çūn İÜ.//Duᶜā:dūᶜā İÜ.6.Daşın:ṭaşın İÜ.,dāniş CV.//Sākin-i arż u semā:sākin ü arż u minā AE.7.Vechüñ iy:vechüñi CV.
8.Olurısa:ulu sene İÜ.,CV.// Nice:bice İÜ.

9. Dilerem yüzüñ görüben şevḳıla bayram idem
Çünki bayram andan eyler ṣāḥib-i ẕevḳ u ṣafā

10. Rūşenī vechine sürer ṭavf iderken Gülşenī
Ka'be'ye yüzin süren dem şevḳıla ḫalḳ-ı Ḫudā

9.Ṣāḥib-i ẕevḳ u ṣafā:ṣāḥib ü ẕevḳ u ṣafā AE.10.Süren dem:süründüm AE.

Müfteilün fā'ilün müfte'ilün fā'ilün

1. Benden özge yoḫ hicāb baḫdumısa her yaña
Anuñ içün benlügi ṣalmışam önden ṣoña

2. Yolum urup azduran nefsümimiş tanıdum
Düşmen anı bilürem a'dā'adūdan baña

3. Ḳabża ṣalan nefsimiş basṭıla direm revān
Terk idüben ḳabż u basṭ-dārlıġı ṣal çıḫ göge

4. Aç ḳulaġuñ hūş idüp bu sözümi gūş idüp
Özüñi medhūş idüp diñle ne direm saña

5. Ben degülem söyleyen biri iki eyleyen
Ṣaġıla ṣol ṣoylayan Ḥaḳḳımış önden ṣoña

6. Duy kimimiş söyleyen ikiyi bir eyleyen
Adını ādem ḳoyan dapşur özüñi aña

7. Bire iki diyenüñ oñduġunı görmedüm
Düşmenidür Ḥaḳḳ'uñ ol pes nice işi oña

8. Rūşenī'den açuban Gülşenī Ḥaḳḳ'a gözüñ
Aña göre doġru yol görsedüben düş öñe

AE.4a,İÜ.6b,DT.13a'da vardır.

1.Yoḫ:yoḳ İÜ.//Benlügi:benligi İÜ.,DT.2.Urup azduran:uran azdurup AE.,DT.3.Direm:bildüm DT.//Ḳabż u basṭ-dārlıġı: ḳabż u basṭ varlıġı AE.4.Bu:çü İÜ.//Gūş idüp:gūş eyle AE.

7

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. ʿAceb yüzüñ gören nice ḳılur tāb
Çü andan bī-dil olur şeyḫıla şāb

2. ʿAceb nergislerüñ uyur uyanuḫ
Görenüñ gözine nice girür ḫvāb

3. ʿAceb [illegible]

8

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. İy gönül 'ışḳuñ beni dīvāne ḳıldı 'āḳıbet
Bilgümi 'aḳl ehline efsāne ḳıldı 'āḳıbet

2. Düşürüp daġlara 'ışḳuñ āşinālardan beni
Delü kimi ḫalḳılan bī-gāne ḳıldı 'āḳıbet

3. Yaḫdı çün gönlümi 'ışḳuñ saḫlamaġa gencini
Ejdehānuñ yataġın vīrāne ḳıldı 'āḳıbet

4. Ḳaṭre-i nīsān kimi bu baḥr-ı cānum dürr-ü ṣāf
Hā ṣadefden göz göre dür-dāne ḳıldı 'āḳıbet

5. Ḳara giyüp gözlerüm muġdan biter gör iy ṣanem
Ḳaşlaruñ miḥrābını büt-ḫāne ḳıldı 'āḳıbet

6. Ṣusayuban leblerüñden tutuşup yanar gönül
Ḳanmaġa andan lebüñ peymāne ḳıldı 'āḳıbet

7. Yüz çevürme Gülşenī'den iy gönül her vechile
Cān virüben çün seni cānāne ḳıldı 'āḳıbet

AE.5b,İÜ.25b,DT.94b,136b,CV.13a'da vardır.

2.Daġlara:ṭaġlara DT.94b,136b.//Āşinālardan beni:aşinā-lardan cüdā beni DT.94b.3.Saḫlamaġa:saḫlama DT.136b.// Gencini:genci CV.4.Baḥr-ı cānum:baḥre cānum DT.136b.// Dürr-ü ṣāf:dürr-i ṣāf İÜ.,DT.94b,136b,CV.//'Āḳıbet:-. İÜ.5.Giyüp:geyüp İÜ.,DT.94b,136b,CV.//Biter:beter İÜ., DT.94b,136b.6.Gönül:ciger DT.94b,136b.//Lebüñ:gönül İÜ.//'Āḳıbet:-. İÜ.7.İy gönül her vechile:göz göre gö-ñül kimi İÜ.,CV.//Cānāne:cānān DT.136b.

9. Ḫalḳ-ı ʿālem her ne ise ins ü cin dīv ü melek -
Āb u ḫāk u bādıla hem nūr mest ü nār mest

10. Çezginür devrān kimi başı bu dünyā ḫalḳınuñ
Olalı mīr ü vezīr ü leşker ü ser-dār mest

11. Enbiyā vü evliyā vü aṣfiyā vü murtażā
Şevḳ-ı Ḥaḳ'dan ser-be-ser oldı ḳamu ebrār mest

12. Yir ü gökde her ne var cünbīde vü cāmid nebāt
Devre göre seyr iderler sālik-i eṭvār mest

13. Enbiyānuñ serveri şāh-ı rusül maḥbūb-ı Ḥaḳ
Vaḥdetüñ cāmından içen Aḥmed-i muḫtār mest

14. Ol imām-ı evliyā sırr-ı velāyet Bū Türāb
Cāmını Aḥmed'den içen Ḥaydar-ı kerrār mest

15. Muṣṭafā'nuñ yār u aṣḥābı vü etbāʿı tamām
Evvel āḫır ser-be-ser ol cümle-i dīdār mest

16. Emr-i "kün"den kāyinātuñ cünbüşini göreli[5]
Devr ider çarḫa girüben günbed-i devvār mest

17. İkiʿālem vaḥdeti çün bir dükāndur açılur
Ol dükāndan keṣretilen ḳurılan bāzār mest

10.Kimi:gibi DT.11.Ḳamu:ḫamu İÜ.12.Yir ü gökde:yirde gökde DT.//Seyr iderler:seyr iderken İÜ.,CV.13.Enbiyānuñ: enbānuñ İÜ.//Aḥmed-i muḫtār:Aḥmed-i muḫtārī DT.14.İÜ.de 15.beyittir.//Sırr-ı velāyet:sırr-ı vilāyet AE.//Ḥaydar-ı kerrār:Ḫaydar-ı kerrār İÜ.15.İÜ.de 14. beyittir.//Cümle-i dīdār:cümle-i dīn-dār İÜ.,CV.16.CV.de yoktur.//Günbed-i devvār:günbet-i devvār DT.17.Vaḥdeti:vaḥdet DT.//Çün: içün DT.//Açılur:açılu CV.

18. Zāhid ü ᶜābid mürīd ü şeyḫ u ṣofī müttaḳī
Ẕikr ü fikr ü ṭāᶜatıla cümle-i aḫyār mest

19. Nūh felek bir cām içüben çezginür leyl ü nehār
Gice gündüz devre girüp döneyor tekrār mest

20. Şeyḫ-ı ṣanᶜān oldı tersā terk idüp īmānını
Küfrile baġladı bile çünki ol zünnār mest

21. Seyr idüp ṭavrıla gör Ṭūr'uñ tecellīsin ki tā
Bilesiñ Ṭūrī olupdur anda Mūsī-vār mest

22. Ṣanmañuz cennet bināsın cāmid ü bī-ḥüsn ola
Ḥūr u ġılmān kimi gördüm dārıla dīvār mest

23. Münkirüñ inkārı ḳalmaz ser-ḫoş olan dem işit
Cān u dilden ḳılduġın inkārıla ikrār mest

24. Ḳāḍı vü müftī müderris vāᶜız ile ḳıṣṣa-ḫūn
Muḥtesib hem şeyḫ u zāhid müʾmin ü küffār mest

25. Kaᶜbe vü büt-ḫānede her müʾmin ü müşrik olan
Cām-ı ḥayretden olupdur **reddile** muḫtār mest

27. Çeng ü def ü ᶜūd u nāy u söz ü sāz olan kamu
Söyleyen demde nevādan nuṭkıla edvār mest

28. ᶜIşkıla cām-ı İlāhī cürᶜasından içeli
Görürem bir noḳṭadur bu çezginen pergār mest

29. Bir nidā işidübeni ẕevḳıla iki cihān
Çezginür girüp semāᶜa seyrile eṭvār mest

30. Ser-ḫoş olup ᶜışḳıla ayılmazam içüp müdām
Ol sebebden göreyoram cār mest ü dār mest

13

Mefāᶜilün mefāᶜilün mefāᶜilün mefāᶜilün

1. Çoḫ istedüm benüm gibi bulunmazᶜışḳıla girdār
İdem tā ki muḥabbetden baña hem-dem-sıfat ġam-ḫvār.

2. Ṣınadum yāruñam diyen baña yār olduġın bir bir
Niçe bir tecribe idem ḳılup hem-dem baña tekrār

3. Ġaraẓdan yāruñam diyen olur düşmen baña āḫır
ᶜAdāvetden diler ḳanum töküben içe ol ḫūn-ḫvār

4. Ġaraẓdan hem-demüm olan baña nūşını nīş idüp
Diler ṣanca revānumı dönüben efᶜiye ol mār

5. Nidem yār isteyüp çün-kim bulunmaz bī-ġaraẓ kimse
Çü olur yāruñam diyenᶜadāvetden baña aġyār

6. Ġaraẓdan çoḫları gördüm saᶜīd iken şaḳī olur
İdüp ıḳrārını Ḥaḳḳ'a revān butlānıla inkār

7. Ġaraẓ ümmü'l-fesādimiş görüp müfsidlerin bildüm
İden dem her fesād ehli ḳılan dem şerrini ıẓhār

AE.71a,İÜ.65b,68b(ilk iki beyit),CV.171b'de vardır.
1.Gibi:kimi İÜ.,CV.//Bulunmaz:bulınmaz İÜ.,CV.//ᶜIşḳıla;ᶜışḳa AE.//Muḥabbetden:maḥabbetden İÜ.,CV.2.Olduġın:olduġı İÜ.65b.5.Çün-kim:çünki AE.//Bulunmaz:bulınmaz İÜ.,CV.//Bī-ġaraẓ:bī-ᶜaraẓ İÜ.6.İÜ.de 7.beyittir.//Ḥaḳḳ'a:-. AE.7.İÜ.de 6.beyittir.//Müfsidlerin:evlādını İÜ.//İden dem:idindim AE.

8. Münāfık münkir ü mürted garazdur çoḫları iden
Ki andan müşrike dönüp olur cüz kül necis murdār

9. Garazdan kasveti kalbuñ döner daşa ki yumşanmaz
İden dem cehlile andan ḥamākat ᶜilmine ısrār

10. Garazdur nefᶜile zardan ne itse ᶜālemüñ ḫalkı
Odur çün ḫayrıla şerden olan girdār içün ser-kār

11. Garazsuz Rūşeni-nisbet bulunmaz Gülşenī nidem
İdem tā bī-garaz anı saña ᶜışkıla hem-girdār

8.Münkir ü mürted:münkiri mürted CV.,münkiri merkad İÜ.//İden:andan İÜ.//Müşrike:müşrik İÜ.//Necis murdār:necis-i murdār AE.9.Garazdan:garazdur AE.//İden dem:idindüm AE.//Hamākat:ḫamākat CV.//Israr:ahrār AE.10.Zardan:ḫardan AE. 11.Bulunmaz:bulınmaz İÜ.,CV.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Cihānda Rūşenī-nisbet kimüñ kim reh-nümāsı var
Güneş kimi baḫan görür anuñ rūşen żıyāsı var

2. 'Aceb mi Rūşenī-perver güneşden baḫtlu olmaḫ
Yed-i beyżāya nisbet çün tecellīden senāsı var

3. Görenler Rūşenī vechin żıyādan Aydın ilinde
Bilür kim aydan aydınraḫ kimüñ nūrdan liḳāsı var

4. Dikük yıldız kimi bir bir geyenler Rūşenī tācın
Nice hādī olup ḫalḳa ḍalāletden Hüdā'sı var

5. Kerāmet ḫırḳasın geyüp mükerrem olanı bildüm
Żıyādan Rūşenī kimi kimüñ āldan 'abāsı var

6. Girenler Gülşenī kimi Ḥaḳ'uñ doğru ṭarīkına
Bilür ol rūşen ay yüzlü öñince muḳtedāsı var

AE.10a,İÜ.45b,DT.137a'da vardır.

1.Rūşenī-nisbet:Rūşenī kimi İÜ.//Reh-nümāsı var:reh-nümāsı yoḫ AE.//Baḫan:baḳan DT.3.Aydan aydınraḫ:aydın aydın AE.4.Dikük:degül DT.//Yıldız:yılduz İÜ.,yüzüñ DT.6.Girenler:görenler DT.//Ṭarīkına:ṭarīkında DT.

15

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Gel iy Mıṣr-ı dilüm sulṭānı dil-ber
ʿAzīzi cānumuñ cānānı dil-ber

2. Güneş kimi naẓīrüñ yoḫ cihānda
Melek-sīmā güzeller ḫānı dil-ber

3. Cihān ḫūblarınuñ tende revānı
Bilindi senden imiş cānı dil-ber

4. Maʿāẕ-Allāh ki idem senden özge
Devāsuz derdüme dermānı dil-ber

5. Yanuban ḥasretüñden aḫıduram
Gözümden yaş yirine ḳanı dil-ber

6. Dilerdüm ṣanıyup ḥüsnüñ ḥisābın
Ḥisābsuz gördüm andan ṣanı dil-ber

17

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Viṣāluñ isteyen bi'llāhʿaceb fikr-i muḥāl eyler
Çıḫan başına sevdādan ele girmez ḫayāl eyler

2. Saña göñül viren bilmez meger kim iy perī ḥālın
Ki gören ḥālını anuñ ḳıluban ṭaʿna ḳāl eyler

3. Nice bī-dilleri gördüm dönüp Mecnūn'a ʿışkuñdan

18

Mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

1. Gönül saña virenler cānı neyler

[illegible] neyler

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Ṣaḳal yoldurana dimeñ ḳalender
Tırāş eylemedin özüni yek-ser

2. Ḳalenderdür tırāş iden vücūdın
Ḳomayup bir ḳıl andan ḳala dāver

3. Ḳalender dir tırāş iden ser ü rīş
Utanmadın özüne her gedā ḫar

4. Ḳalender dirilür her ḳarnı ḳulı
Ṣıġır-nisbet idüp nefsini perver

5. Ḳalender aña diñ k'ide cemālın
Güneşden meh-ṣıfat nūrıla enver

6. Ḳalenderdür bulan faḳrıla faḫrın
Ġaniyyü'l-ḳalb oluban itmegil cer

9. Ḳalender nice diyem her gedāya
Ki ṣatup yüz ṣuyın ala bahā zer

10. Ḳalender ṣūretin maᶜnī ḳılandur
Çü maᶜnīden olur ṣūret ḳalender

11. Ḳalender dime görüp her gedāya
K'olupdur bī-ḥayā zen-nisbet ol ner

12. Ḳalender Rūşenī-veş Gülşenī'dür
Güneş-nisbet cihānda ferd-i kişver

9.AE.de yoktur.//CV.de 8.beyittir.11.Dime görüp: dimenüz İÜ.//Gedāya:ner gedāya İÜ.//Zen-nisbet ol: ol zen-ṣıfat CV.

20

Fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

1. Tālib isen virme şeyhuna keder
K'ol kederden döndürür senden nazar

2. Gıll ü gışdan arıdı gör gönlüni
Çünki kalbı sāfīdür sāfı sever

3. Bahma inkārıla pīrün yüzine
K'ol nazardan redd olasın bī-haber

4. Garra olma kahr iden dem pīr eger
Lutf idüben yüzüne bahup güler

5. Nakd-ı kalb içün mehekdür kalb-ı pīr
Sahlayuban kalbun andan kıl hazer

6. İşidüp anlamadın ne didügin
Sāde-dil tāliblere hayru'l-beşer

7. Didi muhlis çün hatar vardur ^cazīm
Pes neden sen fārig oldun bī-hatar

8. Cehlüni ^cilm idüp iy tālib sana
Nef^cüni żar itmegil hayrunı şer

9. Rūşenī'den işidürdüm Gülşenī
Sāde-dil olanı pīr cāndan sever

AE.9b,İÜ.67b'de vardır.

2.Kalbı:kalb AE.5.Nakd-ı kalb içün:nakd-ı kalba çün İÜ. //Hazer:nazar AE.6.Anlamadın:anlamadun AE.9.İşidürdüm: işidürem AE.

Mefā ͨilün mefā ͨilün fe ͨūlün

1. Kim eydür kim tenüñ gül-zāra beñzer
Çü gül-zār aña göre ḫāra beñzer

2. Yañagundan tecellī buldı Mūsā
Anuñ-çün gördi nūrı nāra beñzer

3. Yüzüñdür muṣḥafı ḥüsnüñ tamāmet
Nice diyem aña sī-pāre beñzer

4. Naẓīrüñ gün kimi yoḫdur cihānda
Eger meh disem ol ruḫ-sāra beñzer

5. Beşerde yoḫ naẓīrüñ hem melekde
Perī disem saña bir pāre beñzer

6. Ne günden gice düşmiş ḳadra nisbet
Saçuñ kim tābişi envāra beñzer

7. Gören çīnini zülfüñüñ Ḫotan'da
İder bu müşg-i Çīn Tatar'a beñzer

8. Niçün nergislerüñ ṣaġlıḳda ṣayru
ͨAlīl olan kimi bī-māra beñzer

AE.41a,İÜ.46a'da vardır.

7.Bu:pür İÜ.8.Nergislerüñ:nergeslerüñ AE.//Ṣaġlıḳda: ṣaġlıġda İÜ.

9. Gel iy zāhid bıraḫ elden ʿaṣāñı
Çü siḥrile düzilmiş māra beñzer

10. Riyāyılan ḳılanuñ Ḥaḳḳ'a ṭāʿat
Elinde tesbiḥi zünnāra beñzer

11. Ṣafāsuz ṭālibüñ ciddile cehdi
Bu sevdā-kār içün bī-kāra beñzer

12. Gözüñ ṣayd itdügi göñlümi budur
Ki ḳanum içiçi ḫūn-ḫ^{v}āra beñzer

13. Ne var zülfüñ kimi ḳayd-ı dil iy cān
Ser-ā-ser dām u bend ü tāra beñzer

14. Görelden ay yüze zülfüñ niḳābın
Direm bu perde-i settāra beñzer

15. Göñül virme sevüp maḥbūba zinhār
Ṣanuban ʿışḳ işi her kāra beñzer

16. Ne var mihrüñ kimi dil-perver iy meh
Ki cān virüp diyem dil-dāra beñzer

17. Güneş bir ẕerredür yüzüñ güninden
Nice diyem meh ü istāre beñzer

9.Ẕāhid:ẕahid AE.,İÜ.11.Cehdi:cehdini İÜ.//Bī-kāra: bey-kāra AE.12.İtdügi:idügüni İÜ.//Göñlümi:göñül İÜ.// Ḫūn-ḫ^{v}āra:ḫ^{v}ān-ḫ^{v}āra AE.,ḫ^{v}ān-ḫūra İÜ.15.Maḥbūba:maḥ-būb İÜ.

18. Görüp vechüñi zāhid secde kılmaz
Hak'a münkir çü ol ġaddāra beñzer

19. Ne var cādū gözüñden fitne rūşen
Ki ol ʿayyār-fen seḥḥāra beñzer

20. Rakībüm ḫissetinden ġam yir ancak
Ki derhem yüzi bu tīmāra beñzer

21. Gören dür kimi aġzuñda dişüñ dir
Bu baḥruñ incüsi şeh-vāra beñzer

22. Yañaġuñuñ naẓīri yoḫ görüp tā
Diyem iy gül-ruḫ ol dīdāra beñzer

23. Görüben Gülşenī ḥüsnüñ gülini
Diyemez ol gül-i gül-zāra beñzer

18.Zāhid:ẕāhid AE.19.Cādū:caẕū AE.//Seḥḥāra:bī-çāra AE.20.Ḫissetinden:ḥissetinden AE.//Yüzi:yüzümi İÜ. 21.AE.de mükerrerdir.22.Yañaġuñuñ:yañaġuñ İÜ.

Mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

1. Yine ol Yūsuf-ı sānī gelür dirler gelür dirler
Güzeller Mısr'ı sulṭānı gelür dirler gelür dirler

2. Gözüm segrir kulaḫ çınlar işidüben gönül inler
Ki cāndan sevgülü dil-ber gelür dirler gelür dirler

3. Beni benden alan meyli gözümden aḫıdan seyli
Gönül Mecnūn'ına Leylī gelür dirler gelür dirler

4. Eger bir dem ḳalam ansuz oluram gūyiyā cānsuz
O derdi baña dermānsuz gelür dirler gelür dirler

5. Niçe bir intiẓārından ṣoram dīn reh-güẕārından
İşidürem çü erenden gelür dirler gelür dirler

6. Düşeli araya fürḳat bişürdi bagrumı ḥasret
Kime ṣorsam o bī-mürvet gelür dirler gelür dirler

7. İşidüp Rūşenī-perver göñiller milkine server
Yitene Gülşenī ṣorar gelür dirler gelür dirler

AE.40a,İÜ.41b,DT.49b'de vardır.
1.Yūsuf-ı sānī:Yūsuf-u sānī AE.//Mısr'ı:Mısr DT.//Sulṭānı: sulṭān DT.2.Çınlar:çınglar DT.//Gelür dirler:-. DT.3.Aḫı-dan:akıdan İÜ.5.Ṣoram:ṣoraram İÜ.//Erenden:varından AE.,DT. 6.Ṣorsam:ṣoram DT.7.Göñiller:göñüller İÜ.,DT.//Server:her AE.

23

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Gören yüzüñ nūrın aydan münevver
Olur rūşen-dil iy māh-ı muṣavver

2. Yüzüñ bayramına ḳurbān idüp di
Bıçaḫ çalup baña Allāhü ekber

3. Baḫan "sebʿa'l-meṣānī" dir yüzüñe[6]
Görüp Muṣḥaf-ṣıfat vechüñ muṭahhar

4. Oḫur zülfüñ gören "ve'l-leyli" yüzüñ[7]
Tecellī dir nehār içün muḳarrer

5. Diyüben yüzüñ içün levḥ-ı maḥfūẓ
"Elem neşraḥ" oḳur vechüñ görenler[8]

6. Olup cennet yüzüñ uş görsediyor
Ne varsa cennet içre ḥüsne maẓhar

7. Gözüñden rūşen oldı ḥūr u ġılmān
Lebüñden selsebīl ü āb-ı kevs̱er

8. Nedür ṭūbī ḳaduñdan özge sidre
İkiden bir budaḫ kimi i server

9. Sikiz cennet yüzüñden rūşen oldı
Olandan berü ḥüsnüñ ʿayna manẓar

AE.7b,İÜ.72a,DT.16b'de vardır.
1.Yüzüñ:yüzin İÜ.//Nūrın:-. İÜ.2.Bıçaḫ:bıçak DT.3. Muṣḥaf-ṣıfat:Muṣḥaf kimi İÜ.//Muṭahhar:masṭar DT. 4.Zülfüñ:yüzüñ DT.5.Oḳur:oḫur İÜ.,DT.6.Görsediyor: göriser yir AE.7.Ḥūr u ġılman:ḥūri ġılman DT//Āb-ı kevs̱er:āb u kevs̱er AE.9.Sikiz:sekiz İÜ.,DT.//Berü ḥüsnüñ: bir levḥinüñ AE.,bir bu ḥüsnüñ DT.//ʿAyna:ʿaynına AE.

10. Ne var cennetde ol kim sende yoḫdur
Senüñ vechüñdür olmayan mükerrer

11. Sen idüñ "küntü kenz"e maẓhar olan[9]
Maḥabbetden bilinen genc ü gevher

12. Senüñ şānuñ içün dinildi "levlāk"[10]
Ne var yüzünden özge ḫūb u bihter

13. Yüzüñ gören ḳılur vechüñ namāzın
Görüp miḥrāba nisbet ḳaşı minber

14. Ḳara ḫāluñ gören aġ yüzde ẓāhir
Bilür tev'em doġurmış anı māder

15. Meger zülfin ḳılup dil-ber perīşān
Dürer kim ᶜālemi ḳıldı muᶜaṭṭar

16. Esen bād-ı ṣabā-ġālīye budur
Meşāmme iren uş ḳoḫu muᶜanber

17. Ḳaşuñ miḥrābı besdür remz ü hem fāş
Ki vechüñ ḳıbledür beyt-i muṭahhar

18. Lebüñ cāmından içenler dirilür
Anuñ-çün isterem andan mükerrer

19. Baña dir Gülşenī kim Rūşenī'den
Cihānda görmedüm ᶜışḳıla server

10.Cennetde ol kim:ol kim cennetde AE.,cennetde kim DT.//Yoḫdur:yoḳdur DT.//Mükerrer:mükedder DT.11.Muhabbet-den:maḥabbetden İÜ,DT.12.Özge:öz İÜ.//Ḫūb u bihter: ḫūb u mih-ter AE.,ḫūr u bihter İÜ.13.Kaşı:ḳaşa AE., ḳatına İÜ.,ḳaş DT.14.Doġurmış:doġarmış AE.,ṭoġurmış DT.//Anı:ümmī AE.17.Miḥrābı:miḥrāb DT.//Besdür:pes du-rur İÜ.//Remz ü hem fāş:göz ü hem ḳaş İÜ.

24

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Girenler gül-şen-i 'ışka özün bülbül hezār ider
O gül-şen 'andelībini figāndan nāle zār ider

2. Gül-istān-ı muhabbetde öten dem bülbüli 'ışkuñ
İşiden nālesin anuñ özin cāndan hezār ider

3. Sekiz cennet didükleri muhabbetden behişt imiş
O 'adnı isteyen 'āşık yidisin reh-güzār ider

4. Görenler bir nazar 'ışkuñ gül-istānın muhabbetden
Töküp kanlu yaşın gözden yüzini lāle-zār ider

5. Açılsa bir güli 'ışkuñ meveddet gül-şeni içre
Anuñ içün güli-şenin hezārān mürgı zār ider

6. Muhabbet gül-şeni içre şehīd-i 'ışk olan kabrın
Tavāf-ı Ka'be'ye nisbet mutāf içün hezār ider

7. Gül-istān-ı muhabbetden olan perverde 'ışkıla
Dönüben derdine 'ışkuñ cemālın gül-'izār ider

8. Meveddet gül-şeni içre kılan perverde gönlüni
Haçan gül-nisbet özini tikenden hār-ı zār ider

9. Görenler Gülşenī hālın muhabbet perverişinden
İder gör Rūşenī 'ışkın ne vechile nizār ider

Yalnız AE.69b'de vardır.

1.Nāle zār: nāle vü zār. 4.Gül-istānın: gül-i istānın.

5.Güli-şenin: gül-şenin.

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Dilerseñ maʿrifet īmānuñ artur
   Ölüp ʿışḳıla diril cānuñ artur

2. Dime cehl arturan ʿilmüñe dāniş
   Özüñ bilmek içün ʿirfānuñ artur

3. Dilerseñ söndüresin damuñ odın
   Gözüñ yaşın töküp ṭūfānuñ artur

4. Devāsuz derdimiş dermānı ʿışḳuñ
   O derde bī-devā dermānuñ artur

5. Saña kibr ü menī ʿucb u hevādan
   Büt idüben yiter şeyṭānuñ artur

6. Ṣalup cehlüñi ʿilmüñ ʿayn idüben
   Ḥaḳīḳatdan Ḥaḳ'a īḳānuñ artur

7. Göñül vir Rūşenī'ye Gülşenī-veş
   Muḥabbet mihrile iḥsānuñ artur

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Gönīlden ṭālibe Ḥaḳ'dan nidādur

Muḥabbetden namāz içün ṣaladur

2. Uyanʿışḳıla vaḥdetden namāza

Müstefᶜilün müstefᶜilün müstefᶜilün müstefᶜilün

1. İy ṭālibler eydüñ baña maṭlūb maḳāmı ḫandadur
Dilde midür o bī-maḳām ya cān içinde cāndadur

2. Girçek ᶜāşıḳ ḳanı ṣoram maᶜşūḳ maḳāmından ḫaber
Gerçi maḳām yoḫdur aña nirde dinilse andadur

3. Her kim göñül ᶜışḳa virür maᶜşūḳ yüzin şeksüz görür
ᶜIşḳı yaḳından ol bilür ṣanmayasız gümāndadur

4. Cāndan açan göñül gözin görür ᶜışkuñ şeksüz yüzin
ᶜIşḳ ehlinden oldur güzīn maᶜşūḳadan fermāndedür

5. Maᶜşūḳ u ᶜāşıḳ ᶜışḳı bir gören durur bīnā baṣīr
Bir görmeyen ekmeh ḍarīr kāfir ṣanur īmāndadur

6. Ḥaḳ erine benem didi varlıḫ virüben izledi
Ḳudsī ḥadīs̱-i sermedī hem vaḥy olan Ḳurᵓān'dadur

7. İy Gülşenī ᶜışḳa iren her kimse ki oldur eren
Bī-şek yaḳīndür bu inan Ḥaḳ varlıġı erendedür

AE.39a,İÜ.65a,DT.49a,150a'da vardır.

1.Maṭlub:maṭlab İÜ.//Ḫandadur:kandadur DT.49a,150a.//O bī-maḳām:aña maḳām İÜ.2.Girçek:gerçek İÜ.,DT.//Ḳanı:ḫanı İÜ.,DT.// Ṣoram:-. AE.,ṣordum İÜ.//Nirde:nirede AE.//Dinilse:dilense DT.49a,150a.3.Şeksüz:şekūr DT.49a.4.DT.49a'da 5.beyitten sonre gelmektedir.//Cāndan:cān DT.150a.//Ehlinden:ehlinde DT.49a,ehline DT.150a.5.Maᶜşūḳ u ᶜāşıḳ:maᶜşūḳ u ᶜāşıḳı DT.49a,150a.//ᶜIşḳı:ᶜışḳ DT.150a.//Gören durur:görendür İÜ.// Baṣīr:baṣar AE.6.Benem:benüm AE.//İzledi:izledidi DT.150a., izdi AE.,ayrıdı İÜ.//Kudsī:kaddes DT.49a,150a.7.Kimse ki:

Müfteʿilün fāʿilün müfteʿilün fāʿilün

1. ʿIşḳa göñül virmeyen cānıla ʿāşıḳ mıdur
Kiẕbile her müddeʿī daʿvīsi ṣādıḳ mıdur

2. ʿIşḳa göñül virmeyen sevgülü cān almayan
Yoḫluġıla gelmeyen varlıġa lāyıḳ mıdur

3. ʿIşḳı ṣalāḥ itmeyen zühdi felāḥ itmeyen
Ṭālihi terk itmeyen ṣāliḥa lāḥiḳ mıdur

32

Müfteᶜilün fāᶜilün müfteᶜilün fāᶜilün

1. Her ki bilür Âdem'e nefḫ olınan dem nedür
Rūḥ-ı Ḳudüs'den olan ol bilür Âdem nedür

2. ᶜĀşıḳ u maᶜşūḳ olan sevibenü sevilen
Âdem olandur bilen Ḥaḳḳ'a mükerrem nedür

3. Ḳālıla ḥālın diyen sırrını fāş eyleyen
Bilmedi işit inanᶜışḳıla maḥrem nedür

4. Aġ u ḳaradan ḳaçan vaḥdetilen cām içen
Ne bile ol dīn baña kesretile kem nedür

5. Yaṣlu kimi göz yaşın tökene yaz u ḳışın
Derdile direm bilür sūrıla mātem nedür

6. Münkir-i şūmun sözi ṭaᶜnılaᶜışḳ erine
Aġudan acı anı dadana ṣorsam nedür

7. Rūşenī'den Gülşenī yanubanı iy senī
Geçübeni dün güni ġammıla derhem nedür

AE.43a,İÜ.44b'de vardır.

1.Rūḥ-ı Ḳudüs'den:Rūḥ-ı Ḳudis'den AE.//Ol:o İÜ.2.Sevi-benü:sevübenü İÜ.5.Yaṣlu:yaslu İÜ.//Derdile:derdine İÜ. 6.İÜ.de yoktur.7.İy:vāy AE.//Geçübeni:giçübeni İÜ.

33

Müfteʿilün fāʿilün müfteʿilün fāʿilün

1. ʿĀşıḳ olanlar bilür sırrıla fāşum nedür
Başdaki sevdāyıla gözdeki yaşum nedür

2. ʿIşḳıla yürek ḳanın içmeyene ne diyem
Ḳan yuduban dem-be-dem ʿīş ü maʿāşum nedür

3. Öldürüben ʿışḳıla nefsümi dirilmişem
Pes dinüz anuñla çün daḫı ṣavaşım nedür

4. ʿIşḳıla başdan geçen ḳorımış ayaḫ yola
Ol yola ayaḫ ḳoyup ʿışḳıla başum nedür

5. Göz açuban gün kimi mihrile digil baña
Ay kimi yüz görmedin dilde ḫırāşum nedür

6. ʿIşḳıla olup şehīd bulanıcaḳ ḳanuma
Görübenü kisvetüm ṣorma firāşum nedür

7. Rūşenī'den ṣorana Gülşenī virür cevāb
Aydın ilinden olan sırrıla fāşum nedür

AE.42a,DT.44a,64b'de vardır.

1.Başdaki:başdağı DT.44a.//Gözdeki:gözüñi AE.2.Diyem:disem DT.44a.//Ḳan yuduban:ḳanmayuban DT.44a,64b.//ʿĪş ü maʿāşum:zevḳ-ı maʿāşum AE.,DT.64b.//Nedür:-. AE.3.Çün:-. AE.//Ṣavaşım:ṣavaşum DT.5.Gün kimi mihrile:gün kimi ʿışḳıla mihrile DT.44a,64b.//Nedür:-. AE.6.Bulanıcaḳ:bulanıcek AE.,buylanacek DT.64b.//Nedür:-. AE.7.Ṣorana:ṣordum DT.44a.//İlinden:ilinde DT.44a.

Müfteᶜilün fāᶜilün müfteᶜilün fāᶜilün

1. İsteridüm buldum uş Ḥakk'ı yakīn bendedür

Mefāᶜilün mefāᶜilün mefāᶜilün mefāᶜilün

1. Görene ādem-i ᶜışkı direm insāna maḥremdür
Anı gören velī nidem cihānda çoḫ degül kemdür

2. Cüneyd ü Şiblī vü Nūrī beşersiz ādem-i ᶜışkı
Yaḳından görüben şeksüz didiler İbn-i Edhem'dür

3. Görenler ādem-i ᶜışḳı beşer dimez perī-nisbet
Melek daḫı diyemez çün o demde Ḥaḳḳ'a hem-demdür

4. İşidüp "li-maᶜa'llāh'ı" niçün inkār ider münkir[14]
Beşersiz ādem-i ᶜışḳa ki "kerrem-nā"dan ekremdür[15]

5. ᶜAnāṣırdan henüz Ādem vücūdı ᶜilmiken ᶜayna
Gören özini ᶜunṣursız mükerrem olan Ādem'dür

6. Emānet ḥamlı neydügin vücūdın ᶜilm iden bilür
Ki "ᶜallem-nā" sıfatıyla murabbā vü muᶜallemdür[16]

7. Görenler ādem-i ᶜışḳı emānet sırrını bilür
Odur ᶜallāmesi ᶜaṣruñ ki aḳrānından aᶜlemdür

8. Bilenler ādem-i ᶜışḳı beşersiz Gülşenī-nisbet
Güneşden ẓāhir ol bīnā zamānında müsellemdür

AE.10b,İÜ.68a,DT.65a'da vardır.

1.Nidem:bendëm AE.2.Cüneyd:Cüneydi DT.//Beşersiz: beşersüz İÜ.,DT.// Ādem-i ᶜışkı: āmī ᶜışkı DT.4.Beşersiz:beşersüz İÜ.,DT.//Kerrem-nādan:kerem-zāden DT.5.ᶜAyna:gayba DT.//Gören:görenler DT.//ᶜUnsursız:unṣursuz İÜ.,DT.// Ādem'dür:Ādem'den DT.7. Ādem-i ᶜışkı:āmī ᶜışkı DT.8.Beşersiz:beşersüz İÜ.,DT.

37

Mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

1. Gönül çün ʿışkuña iy cān düşüpdür
Cefā cevrüñ baña ḥaddan aşupdur

2. Cihānda miḥnet olandan ne varsa
Baña derdüñden iy meh irişüpdür

3. Senüñ reşküñile ġavġā-yı ʿālem
Başuma arudan bed-ter üşüpdür

4. Kime diyem tükenmez derdi senden
Ki cevrüñden canuma ulaşupdur

5. Ḫayāluñdan başum sevdā-yı ḫāmın
Döne döne direm kim bişürüpdür

6. Ne sevdādur başumda bilemezem
Ki ʿaḳlum ʿışḳuñıla şaşırupdur

7. Çekenler Rūşenī'den Gülşenī baş
Kesilüben ayaġına düşüpdür

AE.43a,CV.31a'da vardır.

2.Olandan:olanda CV.6.Şaşırupdur:şaşurupdur CV.

Müfte'ilün fā'ilün müfte'ilün fā'ilün

1. 'Işkıla yola giren maksūdına irişür
Oyalanan 'aklıla herze yire dürişür

2. 'Aklıla yola düşüp öykinüben 'āşıka
Ahsag u yügrük sıfat birbirile yarışur

3. Kālıla münkir olan hālına 'āşıklaruñ
Ta'n idüben zikrine fikriyile urışur

4. Ta'nıla şeytān kimi münkir olan zākire
Küfrini īmān bilüp 'ayb u hüner sorışur

5. 'Āşıka 'ākıl 'adū didügimi tañlamañ
Dīvile ādem kaçan hem-dem olup barışur

6. Münkire inanmañuz 'āşık ola sanmañuz
'Aklıla 'ışk işine gerçi uyup karışur

7. Vā'iz-i bī-ma'rifet düşmenidür 'āşıkuñ
Anuñ içün Gülşenī anuñıla urışur

AE.42b,İÜ.41a,CV.28a'da vardır.

1.Oyalanan:oylanan AE.2.Öykinüben:öykünüben İÜ.,CV.// Sıfat:kimi İÜ.//Yarışur:yaraşur AE.3.'Āşıklaruñ:dervişlerüñ İÜ.,CV.//Urışur:irişür AE.4.Ta'nılı:fikrile İÜ.5.Didügimi:didügümi İÜ.,CV.//Tañlamañ:dañlamañ İÜ.,CV.//Kaçan:haçan CV.7.'Āşıkuñ:'ārifüñ İÜ., CV.//Anuñ içün:çalışuban İÜ.//Anuñıla:'ārifile AE., CV.

9. Virüp cānın gönül sevgüñi aldı
Anuñ-çün mihriñ anuñ āyesidür

10. Gören Mecnūn-ṣıfat iy Leylī ḥālum
Yiñiden ʿālem içre yayasıdur

11. Ḳayırma iy göñül ḳahr itse dil-ber
Çü luṭf idüp revān oḫşayasıdur

12. Tök iy gözüm yaşuñ mihrile dilden
Ki dür tökmek gözüñ ser-māyesidür

13. Bu besdür Gülşenī'ye Rūşenī'den
Ki günden rūşen anuñ sāyesidür

9.Mihriñ:mihrüñ İÜ.,DT.,CV.10.Mecnūn-ṣıfat:Mecnūn kimi İÜ.//Leylī:Leyl İÜ.,DT.11.Çü:ki İÜ.12.Tök:dök İÜ.13. Bu besdür:bulupdur AE.,bu pesdür İÜ.,DT.

11. Güneş nisbet żıyādandur cihānı
Ki rūşen cüz ü küllüñ ol żavıdur

12. Dil iste cemᶜ ile farkuñ kılup tay
Çü fark ol cemᶜ olanuñ pertevidür

13. Nidem iy Gülşenī şeh Rūşenī'den
Ne disem ṣūret içre maᶜnevīdür

Mefā ͨilün mefā ͨilün fe ͨūlün

1. Nidem ͨışḳ odı cāndan ṭaşra çıḫmaz
Revāndan özge ol od nesne yaḫmaz

2. Göñül şem ͨa dönüben yanduġıından
Gözinüñ yaşı oddan özge aḫmaz

3. Göñül fāş itmez öz sırrını saḫlar
Gözümden yaş kim eydür anı çıḫmaz

4. Nidem ġayret ḳıluban ġayra dil-ber
Özinden özgenüñ yüzine baḫmaz

5. Üzen peyvendini ġayruñ dilinden
Dügüben cān u dilden ġayra taḫmaz

6. Dönüp ef ͨi ilana ṣançarımış
Hevā ͨāşıḳ canını ṣanma ṣoḫmaz

7. Göñül ͨışḳa virene delü kimi
ͨAḳılsuz olmayan başına ḳaḫmaz

8. Göñül gencine gencin ḳomayınca
Ḳıluban bellüsüz āyesi yaḫmaz

9. Cihāna doldı ẕikri Gülşenī'nüñ
Özi Mıṣr'uñ içinden ṭaşra çıḫmaz

AE.39a,DT.128b'de vardır.

1.Çıḫmaz:düşmez AE.2.Oddan:otdan DT.3.Öz:er DT.5. Üzen:özün AE.6.Canını:cānını DT.7.AE.de yoktur.9. Doldı:ṭoldı DT.

43

Müfte'ilün fā'ilün müfte'ilün fā'ilün

1. 'Işkıla hālum nidem zikr ü kāla sığmaz
Ne diyüben añladam anı makāla sığmaz

2. 'Aklıla isteyene hālet-i 'ışkı direm
Derkin anuñ sınadum fikr ü hāla sığmaz

3. 'Işk u muhabbet hālı sāde vü nīreng iken
Benlik içün reng olan sıbğıla āla sığmaz

4. 'Işk u muhīt (...) olduğını bileli
Bildüm oluban muhāt fasl u visāla sığmaz

5. Her ne disem 'ışk içün keyfile bī-keyf iken
Çünki yoh aña nazīr şübhe misāla sığmaz

6. Mertebe menzil makām aña göre yoh velī
Evsā-ı 'ālem iken derk-i hayāla sığmaz

7. Arz-ı İlāh seyrine 'ışkıla giren bilür
Vüs'atı ol'ālemüñ naks u kemāla sığmaz

8. Kim biliser 'aklıla 'ışk u muhabbet nedür
Çünki olardan beyān derkile bāla sığmaz

9. 'Işkıla iki cihān birlikile tay kılan
Dir ki celālum bu dem vasf-ı cemāla sığmaz

10. Ruşenī'nüñ Gülşenī ebced-i 'ışkı nidem
'İlm-i huzūri-sıfat bī ile dāla sığmaz

11. Gülşenī'nüñ gün sıfat başdağı tācın gören
Dir ki bunuñ 'arūsı nokta-ı zāla sığmaz

Yalnız AE.71b'de vardır.

kemāla.

Mef^c^ūlü mefā^c^īlü mefā^c^īlü fe^c^ūlün

1. ^c^Işkuñ ḥālını ṣorma baña çün dimek olmaz
Ol ḥālı revān ḳala gelüp söylemek olmaz

2. Şevḳıla dadıñ lezzet-i ^c^ışḳı ḳıluban zevḳ
Tuzsuz kimi çün dadan anı bī-nemek olmaz

3. Ḳurbaġa kimi ḳāla ḳalan vā^c^ize direm
Ḥālıla nişe baḥra girüben semek olmaz

4. Nā-ḳābil olur naḳṣa viren ḳābil özini
Anuñ-çün anı ehl-i kemāl eylemek olmaz

5. ^c^Işḳ olur imiş ṭālibine rūḥ ġıdāsı
Diri yimegidür ölüye ol yimek olmaz

6. Temkīn dileyen ṣābit olur ^c^ışḳ yolında
Telvīnile ta^c^cīl idüben ivecek olmaz

7. Yil kimi yilüp gezme direm ṭālib-i ^c^ışḳa
Ṣābit-ḳadem ol ṭālibi anuñ yilek olmaz

8. Terk eyle hevādan hevese meylüñ olanı
^c^Işḳ ehline çün meyl ü hevādan dilek olmaz

9. Bütdür dilegi ^c^ışk erinüñ şaṭḥ u kerāmāt
Sīmurġ hevādan dilek içün siñek olmaz

AE.13b,DT.155b'de vardır.
1.Ḥālı:ḥāl DT.2.Dadıñ:daduñ DT.3.Ḳāla ḳalan vā^c^ize:ḳāl ile ḳılan vā^c^iz DT.4.Özini:özüni DT.6.İvecek:üyücek DT. 7.Yilüp:yilip DT.//Yilek:yilik DT.9.Bütdür:putdur DT.

10. Talaşubanu yırtma çeküp halk yahasın
Çün zühdile ᶜabdu'llāh olan nefs-i seg olmaz

11. İnsān oluban bil nedür ādemde hakīkat
Hayvān-sıfat anı bilen ādem eşek olmaz

12. Çoh yiyübenü yatmagıl öküz degil iseñ
Çün ādem olan nefs-i bakardan inek olmaz

13. Kol kalduruban urma yatan boynuna yumruh
Hayr ehli eli çünki beşerden kötek olmaz

14. Ün çekübenü sögme urup hışmıla halka
Bildüñse bunı kim ādem oglı köpek olmaz

15. Yilme yitenüñ kapusına nefsüñe uyup
Çün kāniᶜ olan nefse uyup yilpeyik olmaz

16. Tagyīr-i hakīkat dime tebdīl görüben
Her rengile ipligi boyasañ ipek olmaz

17. Sıgır kimi süsme yitenüñ gögsine itüp
Ger bildüñise ādemizādı süsek olmaz

18. Hīle kıluban tilkü kimi aldama halkı
Çün kerkes-i nefsüñ anuñıla tülek olmaz

10.Talaşubanu:dalaşubanu DT.//ᶜAbdu'llāh:ᶜabd-ı İlāh DT.
12.Yatmagıl:yatmagil DT.//Degil:degül DT.13.Boynuna:boynına DT.15.Yitenüñ:tenüñ AE.17.Süsme:sögme DT.//Bildüñise:bildüñse AE. // Ādemi:ādem AE.,DT.

19. Daşlayubanu tepme eşek ḫūyıdur işit
Olmayan eşek nefs ucından tepek olmaz

20. Ṭoldurma ḥubūbātıla ḳarnunı dün ü gün
Ādem bedeni mezbele içün petek olmaz

21. Ten-perver olan ṭālibe direm işüdünüz
Kim cāna ġıdā aclıġı bil et çörek olmaz

22. Ẕikri çoḫ idüp az yiyüben az uyı ṣōfī
Dīvīn bilürem çünki bularsız melek olmaz

23. Yirden göge yol isterisen açlıġa düriş
Revḥānī ġıdā yimeyen ehl-i felek olmaz

24. Gül ṣanma tikendür canuna ḫalḳ-ı ẕemīme
Cāna batıcı ancılayın ḫar ḫasek olmaz

25. Yumşaḫ di sözi söyleyicek ḳaḫıma ḫalḳa
Çün daᶜvet iden ḫalḳı Ḥaḳ'a tündrek olmaz

26. Münkir cānını alur imiş sehm-i irādet
Anun kimi ol dīve ḳażādan nevek olmaz

27. Taḳlīd idüben ṭūṭiye her ḳuş dile gelür
Ḳalb içün anun kimi cihānda mehek olmaz

28. Vaḥdet dilesen keṡreti terk idübenü bil
K'ol ᶜāleme giren kişide key dilek olmaz

19.Ucından:avcından AE.20.Ṭoldurma:doldurma DT.21.İşü-dünüz:işidünüz DT.//Aclıġı:acılıġı AE.22.Uyı:uyu DT.//Dīvīn:dīvün DT.//Bularsız:bularsuz DT.//Melek:melik AE.24.Batıcı:bitici AE.//Ḫasek:ḥasek AE.,DT.25.Söyleyicek:söylecek DT.26.Nevek:neveker DT.28.Keṡreti:keṡret DT.//İdübenü:idüben AE.//Key:ḳī DT.

29. Dutgıl etegin Rūşenī'nüñ Gülşenī cāndan
Dil kisvetine tā dimeyesiñ etek olmaz

29.Dutgıl:dutgil DT.//Dimeyesiñ:diyesiñ DT.

45

Mefāᶜīlün mefāᶜīlün feᶜūlün

1. Nedür ᶜışkuñ ṭarīkın bilmek olmaz
   Ki ᶜaḳlıla o yola girmek olmaz

2. ᶜAceb budur ki dil pāsın yüzinden
   Bu cānı virmeyince silmek olmaz

3. Dilüñ dilindedür ᶜışkuñ ṭarīkı
   O yola girmedin dil dilmek olmaz

4. Dimeñ ᶜāşıḳ olanda ḳala benlik
   Anuñ-çün sırr-ı ᶜışḳa irmek olmaz

5. ᶜAceb sırdur emānet cevher-i ᶜışḳ
   Bahā cān virmeyene virmek olmaz

6. Diridür ᶜışḳ erini ölü ṣanmañ
   Çü andan dirilene ölmek olmaz

7. Gerekdür ṭālibe ṣabr u taḥammül
   Ki ol yola girene ivmek olmaz

8. Dilerseñ bulmaġı telvīnde temkīn
   Anuñ-çün her yañaya yilmek olmaz.

AE.15a,İÜ.79a,CV.34a'da vardır.

1.O:bu İÜ.3.Dilüñ:diliñ İÜ.,CV.//Girmedin:girmeyen İÜ.//Dilmek:dilemek AE.,CV.6.Ṣanmañ:bilmeñ İÜ.8.Telvīnde:televvünde İÜ.

9. Görende ᶜāşıḳ-ı mecnūnı ᶜāḳıl
Delü kimi o ḥāla gülmek olmaz

10. Virüp ᶜaḳlını ᶜışḳa ᶜāşıḳ-ı mest
Özine neylesün çün gelmek olmaz

11. Bu yolda münkir olmayan kişiyi
Sögüp çıḫ diyübeni sürmek olmaz

12. Nice sevsün gönül münkir olanı
Ḥaḳ'un sevmedügin çün sevmek olmaz

13. ᶜAceb bu Gülşenī ᶜışḳun dirisin
Güneş-nisbet baḫuban görmek olmaz

9.İÜ.de yoktur.//Delü:dilü AE.//Gülmek:gelmek AE.10. Virüp:viren İÜ.11.Diyübeni:diyübenü CV.12.Sevsün:sevsin İÜ.,CV.//Gönül:kişi İÜ.//Sevmedügin:sevmedügini İÜ.// Çün:-.İÜ.

Müfteᶜilün fāᶜilün müfteᶜilün fāᶜilün

1. ᶜIşḳıla Mecnūn ḥālın ᶜāḳıl olan diñlemez
   Diñleyüben neylesün çünki ḥālın añlamaz

2. ᶜIşḳıla dīvānenüñ özine bī-gānenüñ
   ᶜAḳla olan āşinā ḥālını yamanlamaz

3. ᶜĀşıḳ-ı rüsvā görüp ḥāleti nedür ṣorup
   ᶜĀrif-i dānā görüp luṭfıla ḳahr eylemez

4. Ḥayret-i ᶜışḳa düşen şūrişi başdan aşan
   Ḥāletini iy ḥasen ᶜārif olan dañlamaz

5. Vāᶜız-ı serd ün çeküp zerḳıla bilin büküp
   İñledüben ḳopuzın kim didi ozanlamaz

6. ᶜĀrife ḳāl eyleyen ḫurūs kimi ün çeküp
   Başını virmek içün vaḫtıyıla bañlamaz

7. Rūşenī'ye taᶜn iden münkiri görüp duyuñ
   Rūşenī'nüñ zaḫmını yimedin iñildemez

Yalnız AE.44a'da vardır.

6.Vaḫtıyıla:vaḫteyile.

47

Mefāᶜīlün mefāᶜīlün feᶜūlün

1. Başumda ᶜışḳıla ᶜaḳlum gerekmez
   Aña bürhān içün naḳlum gerekmez

2. Delīl istemezem sevdā-yı ᶜışḳa
   Çü ᶜaḳlı ḥucceti daḳlum gerekmez

3. Yiter tīhinde ᶜışḳuñ menn ü selvā
   Baña fūm u basal baḳlum gerekmez

4. Yüzer çün revnāḳını ᶜışḳ-ı ᶜaḳluñ
   Diyüp baña bu revnaḳlum gerekmez

5. Virüben Gülşenī dünyā ṭalāḳın
   İder çün zālımış ḥaḳlum gerekmez

Yalnız AE.44a'da vardır.

48

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ūlün

1. Baña sensiz cihān iy cān gerekmez
Gice gündüz gezen devrān gerekmez

2. Yüzüñden özge mihr ü māha nisbet
Gözüm nūruyıla gerdān gerekmez

3. Başum ṭop ideli çevgān-ı zülfüñ
Çalan meydānda ser-gerdān gerekmez

4. Gözümde cilve-i ḥüsnüñden özge
Ayıla gün kimi cevlān gerekmez

5. Baña cennet yiter yüzüñi görmek
Meẕāḳ-ı ḥūrıla ġılmān gerekmez

6. Lebüñden kevs̱er içen dirilüp dir
Ḫıżır kimi baña ḥayvān gerekmez

7. Senüñ şevḳuñdan özge ẕevḳ-ı şīrīn
Tenümde cānısa bir ān gerekmez

8. Ġamuñdur leẕẕet ü 'īşüm meẕāḳı
Göñül andan direm şādān gerekmez

AE.12a,İÜ.84a,CV.32a'da vardır.

1.Sensiz:sensüz İÜ.,CV.2.Nūruyıla:nūrıyıla İÜ.,CV.//.
Gerdān:kervān AE.4.AE.de yoktur.//Gözümde:görende CV.
6.Dirilüp dir:dir lebi dir AE.//Ḫıżır:Hıżır AE.,CV.
7.Bir ān:nīrān İÜ.,CV.8.Ġamuñdur:ġamuñdan İÜ.//Lez-
ẕet ü 'īşüm:lezzet-i 'aynum CV.

9. Gönül fikri kimi başda hayālün
Yiter baña ser ü sāmān gerekmez

10. İşitdüm Rūşenī-çün Gülşenī dir
Baña sensiz cihān iy cān gerekmez

9.Serv-i sāmān:ser ü sāmān AE.10.Sensiz:sensüz İÜ.,CV.

Mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

1. Baña sensiz cihān iy cān gerekmez
Tenümde senden özge cān gerekmez

2. Devāsuz derd imiş ʿışkunı bildüm
Devā istemezem dermān gerekmez

3. Delīl isteyene ʿışkuña ḥuccet
Virüp cānum direm bürhān gerekmez

4. Göñül Mıṣr'ında Yūsuf'dan ʿAzīzüm
Çü sensin özgeler sulṭān gerekmez

5. Başın ṭop eyleyen ʿışkuñ yolında
Ayaḫdan özge dir çevgān gerekmez

6. Senüñ ʿışkuñdan özge milk-i dilde
Cānumdan sevgülü mihmān gerekmez

7. Dem-ā-dem Gülşenī dir Rūşenī'ye
Baña cān sensiz iy cānān gerekmez

AE.13a,DT.12a,CV.34a'da vardır.

1.Sensiz:sensüz DT.,CV.4.Sensin-sensiñ DT.,CV.
7.Sensiz:sensüz DT.,CV.

50

Mefᶜūlü fāᶜilātün mefᶜūlü fāᶜilātün

1. Sensiz baña bu tende iy cān revān gerekmez
Mihrüñden özge dilde sevgülü cān gerekmez

2. Yüzüñ günine zülfüñ gölge-ṣıfat düşen dem
[illegible] nisbet el bulutdan hüsnüñ nihān gerekmez

54

Müstefᶜilün müstefᶜilün müstefᶜilün müstefᶜilün

1. Mutlak biziz āzād iden kayd-ı cihāndan cānumuz
Çün kurtarur andan bizi gönüldeki ᶜirfānumuz

2. Huccet dilerseñ iy ḫalīl tecrīd aña besdür delīl
Tefrīd ile bi-kāl u kīl sorma nedür bürhānumuz

3. Virüp bahā cān almagı görübenü koy sormagı
Yūsuf kimi kul olmagı Mısr-ı dile sultānumuz

4. Bahr-ı revānuñ katresin gözden aḫan demde dineñ
Rūşen sadef-perverdesi galtān dür ü mercānumuz

5. Yidi dīñiz bir katre dir göñül dīñizine dalan
Ol katredür yüz ᶜālemi gark idici tūfānumuz

6. Ag u karadan "kün fe-kān" bir mevcimiş iki cihān[18]
Bahr-ı ᶜademden iy cüvān kim biliser ᶜummānumuz

7. Yidi felek bir darbıla meydāna girüp çalalı
Ol topa bilindi nedür kudret viren çevgānumuz

8. ᶜIşk özidür gelüp giden devre girüp seyrān iden
Anı gören bilür nedür iy Gülşenī devrānımuz

AE.13b_İÜ.77a.89b.DT.86a'da vardır.

55

Müfteʿilün fāʿilün müfteʿilün fāʿilün

1. Cennet imiş ʿārıżuñ hem gül ü gül-zārımuz
Ol güle bülbül kimi sūzisile zārımuz

57

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

7. Mansūr "ene'l-Hak" diyüben sır perdesin fāş eyledi[19]
Ol perdeyi yırtan yiri Hak gayretinden dārımış

8. Sormañ niçün öldürdiler Mansūr'ı dāra çeküben
Çün münkirüñ dāyim işi inkārıla idbārımış

9. "Kālū belī"de ʿahdıla ikrār idüp didüm belī[20]
Ol ʿahd oluban dīn bana īmān hemān ikrārımış

10. Vahdet göziyle yüzüñi görmeyene müşrik direm
Kesret yüzin birden gören ʿayn-ı "ulü'l-ebsār"ımış[21]

11. Zāhid hevāsın sayınup tesbīhile zikr eylese
Dilden büte tapduġına danuġı ol zünnārımış

12. ʿIşkundan özge yoh işüm ne hod gamıla teşvīşüm
Göñül virüben alışum cāndan revān dil-dārımış

13. Yüzüñden özge ʿārife cennet gerekmez iy perī
Çün andan özge ʿadn aña pes hor u bī-mikdārımış

14. Güneş kimi aydın yüzüñ doġalıdan bilindi uş
İy meh ki vechüñ tābişi ol nūr içün nārımış

7.Sır:-. DT.//Yırtan:yırdan İÜ.9.İÜ.de yoktur.//Hemān:-. DT.10.İÜ.de yoktur.//Yüzin:yüzi CV.//Birden:bir CV.,bir deng DT.11.İÜ.de yoktur.//Sayınup:sanup DT.//Büte:puta DT. 12.İÜ.de yoktur.//Yoh:yok DT.//Alışum:almışam DT.//Göñül virüben alışum cāndan revān dil-dārımış:Her kim aña düriş-di olʿabd-ı bī-kārımış CV.13.İÜ.de yoktur.//Pes:bes CV.// Hor:hvār AE.14.İÜ.de yoktur.//Aydın:aydıñ AE.//Doġalıdan: toġalıdan DT.//Bilindi:bildi DT.//Nūr içün:nūr-u bī-çūn AE.

15. "Allāhü nūr"un ma'nisin ẓāhir ḳılandur ṣūretün[22]
Ol şānı ḥalka görseden Ḥaḳ'dan yaḳīn dil-dārımış

16. Gül-gūn yanaġuñ şu'lesi dāġ urdı ḳızġun cānıma
Yandı revānum işidüñ mihrile işüm zārımış

17. Açılalı hüsnüñ güli bilindi iy gül-zār-ı cān
Biñ Gülşenī kimi aña bülbül hezārān varımış

15.İÜ.de yoktur.//Şānı:şān DT.//Dil-dārımış:dīdārımış CV.
16.Gül-gūn:gül-veş DT.//İşidüñ mihrile işüm zārımış:işi-

15. Zāhid niçün inkār ider Ḥak sūretinden göz yumup

[illegible]

60

Mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

1. Gören gün yüze zülfüñ sāye düşmiş
Bulut gölgesi ṣanur aya düşmiş

2. Gözin açalıdan görmedi devrān
Yüzüñ tek ay u gün hem-sāye düşmiş

3. Güneş-nisbet yüzüñden rūşen iy meh

9. Utuzmaz nakdını ᶜışkuña viren
Ki sevgüñ alana ser-māye düşmiş

10. Kılan sırrını ᶜışkuñ āşikāre
Görüñ Manṣūr tek ġavġāya düşmiş

11. "Ene'l-Ḥak" ẕikridür ṣādıḳ olanuñ[23]
Yalancı lāyılan illāya düşmiş

12. Açar mı aġzını dürr olmayınca
Ṣadefden ḳaṭre kim deryāya düşmiş

13. ᶜAceb yāḳūt imiş dilüñ müferriḥ
Ki nuṭḳı laᶜl-ı rūḥ-efzāya düşmiş

14. Gören Mecnūn-sıfat iy Leylī ḥālum
Ġamuñdan dir ᶜaceb sevdāya düşmiş

15. Virelden Gülşenī ᶜışkuña cānın
Revānı "cennetü'l-me'vā"ya düşmiş [24]

9.Naḳdını:naḳduñı AE.//Sevgüñ:sevgüñüñ AE.//Alana:eline AE.13.Müferriḥ:muḳarriḥ AE.//Nuṭḳı:nuṭḳ AE.

Mef^c^ūlü fā^c^ilātün mef^c^ūlü fā^c^ilātün

1. Vechinden aḥsen itmiş ḥüsnüñi çünki ṣāni^c^
Raḥmān yüzüñi göster ref^c^ idüben mevāni^c^

2. Ḳadduñ gibi revāndan yüz sidre bir budaġdur
Biñ ṭūbiye berāber boyuñ be-ḥaḳḳ-ı Rāfi^c^

3. Yūsuf-ṣıfat cemāluñ emlaḥlıġ andan artuġ
Yüz Mıṣr'a cān u cennet vechüñ meẓād-ı bāyi^c^

4. Yüzüñi biñ gözilen gören ne gördi disün
Biñ daḫı görüp anı yüz biñle olsa ḳāni^c^

5. Ādem ḥaḳīkatuñdan bir dem dir idüm ammā
Şeyṭān kimi o demden urur yolumı māni^c^

6. Ḳudretden Ādem iy cān ḥikmetle vechüñimiş
Secde kılan melāyik rāki^c^ olanda ḥāżı^c^

7. Bir ẕerre yüz güneşdür mihriñ güninden ammā
Ḳomaz ki görem anı şa^c^şa^c^-ı zülf-i lāmi^c^

AE.18b,İÜ.104a,DT.29a'da vardır.

1.Yüzüñi:yüzini AE.//Göster:gösterür AE.2.Gibi:kimi İÜ.,DT.//Be-ḥaḳḳ-ı Rāfi^c^ :yaḫın Rāfi^c^ DT.3.Artuġ:artuḫ İÜ.,DT.//Mıṣr'a:Mıṣr AE.//Meẓād-ı bāyi^c^ :murād-ı bāyi^c^ AE.4.Gözilen:gözile İÜ.,DT.5.Dir idüm:diri-dür DT.6.Kılan:kıl DT.7.Mihriñ:mihrüñ İÜ.,DT.//Ki:kim DT.//Şa^c^şa^c^-ı zülf-i lāmi^c^ :şa^c^şa^c^-ı zülf-ü lāmi^c^ AE.

62

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Ḥaḳāyıḳ maʿdeninüñ kānıdur ʿışḳ
ʿArażsuz cevherüñ dükkānıdur ʿışḳ

2. Muḥabbet deñizin mevce getüren
Tecellī feyżinüñ ʿummānıdur ʿışḳ

3. Nedür cüz kül vücūdınuñ ḥayātı
Direm ṣorana cānlar cānıdur ʿışḳ

4. Melāḥat ʿālemi ḥüsn iḳlīminüñ
Cihānda devrile sulṭānıdur ʿışḳ

5. Gören mihrile bir dil-ber cemālın
Bilür kim ol cemāluñ ānıdur ʿışḳ

6. Naẓar ehli olan gün kimi görür
Tecellīden vücūduñ şānıdur ʿışḳ

7. Ne diyem vaṣf idüben ʿışḳı çün-kim
Olan ebkem-lisān ʿirfānıdur ʿışḳ

8. Şahādet ʿāleminde ġayb-ı manẓūr
Kim itse ṣıdḳıla īmānıdur ʿışḳ

AE.19a,İÜ.100b,CV.145a'da vardır.

1.ʿArażsuz:ġarażsuz AE.,CV.2.Muḥabbet:maḥabbet İÜ.,CV.
7.Diyem:diyüm CV.//ʿIşḳı:ʿışḳ İÜ.

9. Nice ġarḳ itmesün cüz külli çün-kim
Muḥabbet feyżinüñ ṭūfānıdur ʿışḳ

10. Gören ʿayne'l-yaḳīnden Ḥaḳḳ'ı şeksüz
Bilür ehl-i yaḳīn bürhānıdur ʿışḳ

11. Bilindi Gülşenī'nüñ Rūşenī'yle
Ezelden ʿahdıla peymānıdur ʿışḳ

9.Nice:niçe İÜ.//Muḥabbet:maḥabbet İÜ.,CV.10.ʿAyne'l-yaḳīn-den:ʿayne'l-yaḳından İÜ.11.Gülşenī'nüñ:Rūşenī'nüñ CV.//
Rūşenī'yle:Gülşenī'yle CV.

64

Mefʿūlü fāʿilātün mefʿūlü fāʿilātün

1 ʿAkl ile añlanmaz didem kināyet-i ʿışk

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

8. Sevübenü bendesini kulluġ iden ʿışkımış
Bendelikden tāc uruban başına Dārā-yı ʿışḳ

9. Bende dimeñ görübenü ʿışḳa ḳul olanlara
ʿĀlemüñ şāhıdur olan bende-i Mevlā-yı ʿışḳ

10. Derd-i dildür gözlerümüñ aḫıdan ḳanlu yaşın
Aġladan tıflını ʿaynuñ k'ola ḫūn-belā-yı ʿışḳ

11. Bāġa girüp seyr iderken iy göñül ol serv-ḳadd
Görüben cānuñ vire gör k'olasıñ lālā-yı ʿışḳ

12. Göz yumup iki cihāndan birlik ile giçe gör
Ger dilerseñ Gülşenī-sān olasıñ bīnā-yı ʿışḳ

9.Görübenü:bilmeyüben DT.//Bende-i Mevlā-yı ʿışḳ:bende vü Mevlā-yı ʿışḳ DT.10.Derd-i dildür:derd ü dildür İÜ.,DT.// Ḫūn-belā-yı ʿışḳ:ḫūn-bālā-yı İÜ.,ḫūn-bālā-yı ʿışḳ DT.11. Görüben:-. DT.//K'olasıñ:ki olasıñ İÜ.

- 67

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Ne mazhardur mukaddes ʿunsurun pāk
Ki ʿācizdür anun derkinden idrāk

2. Muhabbet mazharıdur şān-ı vechün
Anun-çün didi Hak hakkuna "levlāk"[29]

3. Bilindi "küntü kenz"ün sırrı senden[30]
Henüz Ādem yogiken āb ile hāk

4. Münevver ayagundan rūşen itdi
Yüzini süreli pāyuna eflāk

5. Senün kimi kadem kim basdı ʿarşa
Denādan seyr idüp ednāya çālāk

6. Senün ʿışkundan öter bülbül-i mest
Açılup gül kılanda goncasın çāk

7. Senün medhündedür çün cümle eşyā
Semekden işidür medhüni semmāk

8. Sana düşmenlik idenün dolaşur
Bogazına ʿamel çün mār-ı dahhāk

9. Şefīʿi her güneh-kārun çü sensin
Nişe pes Gülşenī olmaya bī-pāk

AE.20a, İÜ.116a, DT.75b, 129a, CV.145b'de vardır.

2.Muhabbet:mahabbet İÜ.,DT.,CV.3.Sırrı:sırr DT.4.Ayagundan:āyetünden CV.5.Denādan:dinādan İÜ.6.Kılanda:kılandur DT.129a.7.Medhüni:medhüni tā DT.75b,129a.8.Düşmenlik:düşmenlıg İÜ.,CV.,dūşmānlık DT.75b,129a.9.Güneh-kārun:günāh-kārun DT.75b,129a.//Sensin:sensin DT.75b.//Pes:bes CV.

Mefā ʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Benem her vechile girdār-ı ʿışkun
Olaldan cebrile muhtār-ı ʿışkun

2. Muhabbet nutkıyam levlāke nisbet
İrādetden hafī ser-dār-ı ʿışkun

3. "Nefahtü" sırrıyam genc-i muhabbet[31]
Sevüben sevülen dil-dār-ı ʿışkun

4. Emānet hāmili mahmūlıyam hem
Mükerrem kurbıla ebrār-ı ʿışkun

5. Nedür zāhir olan bātın-sıfatdan
Bilinmez bensizin etvār-ı ʿışkun

6. Muhabbetden vücūdum sırrıdur fāş
Meveddet mazhar-ı esrār-ı ʿışkun

7. Yoġ iken iki ʿālem ben dilendüm
Muhabbetden olan ser-kār-ı ʿışkun

8. Meveddetden tavāf içün yapupdur
Dilümün Kaʿbe'sin miʿmār-ı ʿışkun

9. Nidem aġyār olanı bilemezem
Görelden cüz ü küldür yār-ı ʿışkun

10. Niye bahsam muhabbetden gözüme
Görünür bī-cihet dīdār-ı ʿışkun

11. Benem birden iki şānını nisbet
Zıyādan nārıla envār-ı ʿışkun

12. Sor āhī Gülşenī şeh Rūşenī'den
Nedensin bende-veş ser-dār-ı ʿışkun

Yalnız AE.59b'de vardır.

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Kıyāmetdür meger kim ṣūr-ı ʿışḳun
Çalınur dem-be-dem nāḳūr-ı ʿışḳun

2. Kulaġ ur ker degilsen ṣūr-ı ʿışḳa
Çü andan ker durur menkūr-ı ʿışḳun

3. İşidürem ḳıyāmet ḳāmetini
Diyende e's-ṣalā maḥşūr-ı ʿışḳun

4. Ḫaṭā dimen ṣevāb olur ne ḳılsa
Muḥāl-ı ʿaḳlıla maʿẕūr-ı ʿışḳun

5. Dönüp Mecnūn'a maʿfüvdür fiʿālı
Ne ḳılsa bī-ḫaber maġrūr-ı ʿışḳun

6. Nice ʿāḳılları Mecnūn idüpdür
Cihānda şevḳ u ẕevḳ u şūr-ı ʿışḳun

7. Nice Ḫusrev-ṣıfat Şīrīn ucından
Olupdur devrile meşhūr-ı ʿışḳun

AE.20b,İÜ.114a,CV.146a'da vardır.

2.Ker durur:kūr durur CV.5.Maʿfüvdür:maʿafüv dir İÜ.//
Maʿẕūr-ı ʿışḳun:maġrūr-u ʿışḳun AE.,maġrūr-ı ʿışḳun İÜ.
7.Devrile:derdile CV.

8. Yalunuz Kays u Leylī sanmayasız
Cihān içre olan menşūr-ı ᶜışkun

9. Güneş kimi dutar yirün yüzini
O kimse kim ola manzūr-ı ᶜışkun

10. Ḫaçan şeyṭān kimi merdūd olısar
Yaḫın ıraḫ çü olmaz dūr-ı ᶜışkun

11. Ḫarac yoḫdur işit Ḥakk'un kelāmın
Olana ᶜakılıla maᶜẕūr-ı ᶜışkun

12. Gören Aydın ilinde Rūşenī'yi
Ne yüzdendür bilür ol nūr-ı ᶜışkun

13. Görenler Gülşenī vechini bilür
Ne yüzden dek olurmış Ṭūr-ı ᶜışkun

9.Dutar:tutar CV.//Yüzini:yüzüni İÜ.10.Ḫaçan:çıḫan AE.//Çü:-. İÜ.//Dūr-ı ᶜışkun:devr-i ᶜışkun AE.11.Ḫarac: ḫarac AE.,İÜ//Yoḫdur:yokdur CV.//Maᶜẕūr-ı ᶜışkun:maᶜẕūr-u ᶜışkun AE.,magrūr-ı ᶜışkun İÜ.

70

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

1. Benem derd ehline dermān-ı 'ışkun
Devāsuz derd içün lokmān-ı 'ışkun

2. Marīżü'l-kalb olana sıhhat içün
Şifā şerbet olan fermān-ı 'ışkun

3. Muhabbetden dilüm gibi bulunmaz
Daşan dem mevcile 'ummān-ı 'ışkun

4. Benem Nūh'ı zamānun nevha ile
İden ġark-ı cihān Ṭūfān-ı 'ışkun

5. Dime bir 'āleme yüz biñ cihāna
Gelüben gidiyor devrān-ı 'ışkun

6. Muhabbetden benem bir āna nisbet
Olan yüz biñ cihāndan şān-ı 'ışkun

7. Benüm-çün açılur bey'ü şirādan
Muhabbet 'ışkıla dükkān-ı 'ışkun

AE.60a,İÜ.136b,CV.193a,270b'de vardır.

1.Benem:menem CV.193a,270b.//Derd:dert İÜ.//İçün:çün CV.193a,270b.2.Marīżü'l-kalb:marīżi'l-kalb AE.3.Dilüm:delü İÜ.//Gibi:kimi İÜ.,CV.193a,270b.//Bulunmaz:bulınmaz İÜ.,CV.193a,270b.//Daşan dem:danışdum AE.,düşen dem CV.193a.4.Benem:menem İÜ.,CV.193a,270b.5.İÜ.de yoktur.//Gidiyor:gideyor CV.193a,270b.6.Benem:menem İÜ.,CV.193a.7.Benüm-çün:menüm-çün İÜ.

8. Menem sırr-ı mahabbet mazhar-ı "levl"
Olan muzhır-sıfat insān-ı ʿışkuñ

9. Menem genc-i hafī mülk-i muhabbet
Ki oldur sevgüden ʿirfān-ı ʿışkuñ

10. Muhabbetden nedür bensiz bilinmez
Ezelsüz bī-ebed aʿyān-ı ʿışkuñ

11. Menem maʿden-sıfat genc-i meveddet
Tükenmez bī-nihāyet kān-ı ʿışkuñ

12. Menem mazhar-sıfat cemʿile farka
Meveddet mihrile furkān-ı ʿışkuñ

13. Hurūf u savta sıga sanmayasız
Kelām-ı nefsiden furkān-ı ʿışkuñ

14. Sor āhī Gülşenī şeh Rūşenī'den
Nedür sensiz disün devrān-ı ʿışkuñ

8.AE.de yoktur.//Mazhar-ı"levl" :mazharınuñ "levlāk" CV.193a.9.İÜ.de yoktur.10.Bensiz:bensüz CV.193a, 270b.//Ezelsüz bī-ebed aʿyān-ı ʿışkuñ:Tükenmez bī-nihāyet kān-ı ʿışkuñ AE.11.AE.de yoktur.12.Farka:furka AE.13.Kelām-ı nefsiden:kelām-ı nefisden AE.//Furkān-ı ʿışkuñ:Kur'ān-ı ʿışkuñ İÜ.,CV.193a,270b.14.Sensiz: sensüz CV.193a,270b.,sor İÜ.

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

1. Muḥabbet gül-şeni içre hezārān bülbüliʿışḳun
Öter efgān ḳılup dilden açılalı güliʿışḳun

2. Cihān ḳulagına doldı semāʿ-ı zevḳ-ı ḥāletle
Figān u nāleden cüz kül dimāga ġulġulıʿışḳun

3. Diriyle ölmeyen bilmez ḥayāt-ı cāvidānıla
Nişün dirilüben ölmez olanlar bī-diliʿışḳun

4. Sübūtın maḥv iden bilürʿadem-nisbet vücūdıla
Nedür ḥall olmayan bī-çūn beyāndan müşkiliʿışḳun

5. Muḥabbet çenginün sāzın işitmez ker-ṣıfat münkir
Anun-çün bilemez def-veş çalınsa cülcüliʿışḳun

6. Muḥabbet ḫamrını içen ayılmaz ser-ḫoşa dönüp
Anun-çün mestiken bilmez nedür başda müliʿışḳun

7. "Nefaḫtü fī-hi min rūḥī" deminden rūḥı insānun[33]
O nefḫıla ḥayāt içün eser bī-çūn yiliʿışḳun

AE.60b, İÜ.127a(1.beyit 124b)'da vardır.

1.Muḥabbet:maḥabbet İÜ.2.Figān u nāleden:figānı nāleden İÜ.//Dimāga:-. AE.3.Nişün:niçün İÜ.4.ʿIşḳun:-. AE. 5.Muḥabbet:maḥabbet İÜ.//Anun-çün:anun içün İÜ.//Çalınsa:çalına AE.//ʿIşḳun:-. AE.6.Muḥabbet:meveddet İÜ.//Dönüp:döner AE.7.Rūḥı:canı İÜ.

8. Kılan tahmir-i kudretden mukaddes tinini hikmet
O dem bilür ne hikmetdür müsevvadan güli ışkun

9. Muhabbetden vücudıla gaza-yı ekber itmeyen
Bilemez o gaza içün nedendür düldüli ışkun

10. Muhabbet kaydına salan dilin mutlak giriftarı
Bilür ol kayd u bendile nedendür sünbüli ışkun

11. Soraram Rūşenī dimez muhabbet nutkına nisbet
Nedendür Gülşenī diyem "elest ile belī" ışkun[34]

8.Kılan:kalan AE.//Hikmetdür:hikmetden İÜ.9.Muhabbet-den:mahabbetden İÜ.10.Muhabbet:mahabbet İÜ.//Kayd u bendile:kayd-ı bendile AE.11.Muhabbet nutkına nisbet: bana şeh Rūşenī nidem AE.//Nedendür Gülşenī diyem:ne dildendür benüm bensiz AE.

Fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün

1. Ol muḥabbet ᶜālemine şāh-ı dil-ḫvāhı görün
Mihrile mehden münevver ḳudretu'llāhı görün

2. Ḥüsn iline Yūsuf-ı Mıṣrī kimi sulṭān olup
Ḫūblarun iḳlīmine ḥükm idici şāhı görün

3. Türk ü Tatar'a dönüp ġāret ḳılan gönilleri
Ġamzeden ᶜişve-çerilü ol güzel māhı görün

4. Salṭanat taḫtına kürsī-i ᶜarş-ı Belḳıs ile
Ferş ü ᶜarşıla berāber ᶜālī der-gāhı görün

5. Çünki ḳalb-i müʾmin imiş Ḥaḳḳ evi şeksiz yaḳīn
Müʾmin olup beş gönilden fıṭratu'llāhı görün

6. Sırr-ı ᶜışḳı cān içinde saḫlayam didüm nidem
Fāş idüben anı rūşen perdedür āhı görün

7. Gözlerüm segrir ferahdan meger ol şeh-bāz-ı ḥüsn
Atlanup seyrān idiser arayup rāhı görün

8. Yūsuf'ı ḥüsni imiş endāmılan çāha ṣalan
Cāndan ol sulṭān-ı ḥüsne ġabġab-ı çāhı görün

AE.21a, İÜ.123b'de vardır.

1. Muhabbet:mahabbet İÜ. 2. Olup:olan AE. 3. Türk ü Tatar'a:

9. Zülf ü ruḫ-sārın görenler gice gündüz bunı dir
Ṣubḥılan bir yirde cemᶜ olan seḥer-gāhı görün

10. Öldürüp dīv-i hevāyı ᶜaḳlı Āṣaf ḳılunuz
ᶜIşḳıla olup Süleymān ḥaşmet-i cāhı görün

11. Rūşenī ᶜışḳına gönül vireliden Gülşenī
Farḳ idemez meste dönüp kūhıla kāhı görün

9.Ṣubḥılan:ṣubḥıla AE.10.ᶜAḳlı:ᶜaḳl İÜ.//Ḥaşmet-i cāhı: ḥışmet-ü cāmı AE.11.Kūhıla kāhı:kūhıla kāmı AE.//Görün: -. AE.

73

Müstefᶜilün müstefᶜilün müstefᶜilün müstefᶜilün

1. Terk eyle münkir küfrüñi īmāna gel īmāna gel
ᶜIşḳ ehline ḫızmet ḳılup sulṭāna gel sulṭāna gel

2. İnkārımış yoluñ uran senden saña şeyṭān olan
Şeyṭānuñı terk idüben Raḥmān'a gel Raḥmān'a gel

3. Ehl-i dilüñ ḥālın görüp kes dilüñi ḳāl itmegil
Huccet dilerseñ ḥāl içün bürhāna gel bürhāna gel

4. ᶜIşḳ erinüñ cāndur teni cān olmayan bilmez cānı
İsterseñ bulmaḫ anı cānāna gel cānāna gel

5. ᶜIşḳuñ ġanīsinden işit faḳrıla ne direm bu dem
Faḫr idübenü ṭālibe iḥsāna gel iḥsāna gel

6. Mecnūn oluban ᶜışḳıla görmek dilerseñ Leylī'yi
ᶜAḳluñ ṣalup ᶜışḳ ehline dīvāne gel dīvāne gel

7. ᶜIşḳuñ yolına girmege ayaḫ yirine baş gerek
Zāl olmayup Rüstem-ṣıfat merdāne gel merdāne gel

8. ᶜIşḳuñ beyānı ḥarfıla terkībe sıġmaz ne diyem
Andan kelām-ı nefs içün ᶜirfāna gel ᶜirfāna gel

AE.24a, İÜ.129b, CV.76a'da vardır.

4. Cāndur: cānıdur AE.//Cānı: anı İÜ.//Bulmaḫ: bulmaḳ İÜ.

5. İdübenü: idübeni İÜ., idüben CV.//Ṭālibe: ṭāliblere CV.

7. Rüstem-ṣıfat: Rüstem kimi İÜ.

9. ᶜIşkuñ cemālın görüben bayram ider çün ᶜışk eri
Ol ᶜīd içün cān virüben kurbāna gel kurbāna gel

10. Çün ᶜışkımış devre girüp devrān iden iy Gülşenī
Rūşen güneş-nisbet olup devrāna gel devrāna gel

9.İçün:çün AE.10.Devrān iden:devr eyleyen İÜ.,CV.//Güneş-nisbet:güneş kimi İÜ.

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

1. Nedür ḳālsuz dili ḥāl ehlinüñ bil
Ki remz īmādur andan ḥall-ı müşkil

2. Çü olmaz ḥarf u ṣavtı ḳāla nisbet
Zübān-ı ḥāl içün idrāke şāmil

3. Ne disem añlamaz 'ışḳıla ḥālum
Viren ḳāla göñül 'aḳlıla şāġıl

4. Muḥabbetden meẕāḳ olur tekellüm
Ne bilsün ol dilüñ nuṭḳını cāhil

5. Meveddet nuṭḳıdur 'ışḳuñ beyānı
Ki ḥālumdan olur ḳāl ile naḳıl

6. Ḥaḳīḳatdur beyānum nuṭḳ-ı ḥāldan
Mecāz işitme andan ḳavl-ı bāṭıl

7. Nişün münkir olursıñ ḥāl-ı 'ışḳa
Ḫıred ḳālından iy maġrūr-ı bāṭıl

8. 'Amel ḳıl 'ilmile siç ḥālı ḳāldan
Ḥımāra dönme olup 'ilm-i ḥāmil

[illegible] devāh idersin özüñ

Aṣam ebkem-ṣıfat cehlile ākıl

[illegible]

[redacted]

11. İrādet sırr-ı dildür ʿışka nisbet
Muḥabbetden olan "levlāk"e māyil[35]

12. Emānet sırr-ı dildür ādem-i ʿışk
Olan birden iki vechile ʿāmil

13. Ne ḳudretdür bilinmez sırrı dilüñ
Ki ansuz yoḫ diyem maḳṣūd-ı ʿāṭıl

14. İrādet sırr-ı dildür fıṭrat içün
Diyen bī-keyf-i demden anı cāʿil

15. Ḫılāfet sırr-ı dildür fıṭratu'llāh
Muḥabbet maẓharı insān-ı kāmil

16. Oḫunan ʿilm-i dildür cüz kül esmā
Müsemmādan beyān içün temāṣīl

17. Gönül miʿrācına yoḫ kim diyeler
Maḳām u mertebe menzil merāḥil

18. Nedür sırr-ı muḥabbet dilden özge
Ki anı bilmeyen oldı ʿazāzīl

19. Ṣoraram dil nedür şeh Rūşenī'den
Dil ol dir Gülşenī dilden dili dil

20. Muḥabbetden sevüp dilden beyānum
Kimi heykel ider kimi ḥamāyil

Mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

1 Muhabbetden cihāndur ʿālem-i dil

9. Muhabbetden giren firdevs-i ʿışka
Bilür andan cihāndur ʿālem-i dil

10. Görenler Rūşenī'den Aydın ilin
Bilür aydan ʿayāndur ʿālem-i dil

11. "Nefahtü fī-hi min rūhī" deminden[39]
Cihān-ı cān-ı cāndur ʿālem-i dil

12. Kılan teslīm vechin Hakk'a bilür
Ne vechile īkāndur ʿālem-i dil

13. İşitdüm Gülşenī'den sıdka nisbet
Yakīn ü bī-gümāndur ʿālem-i dil

9. Muhabbetden: mahabbetden İÜ.//Cihāndur: cinādur İÜ.
11. AE.de 13. beyittir.//Cihān-ı cān-ı cāndur: cihān-ı cān
cāndur. AE 13. AE.de 11. beyittir.//Yakīn ü bī-gümān: ya-

8. Virüp cānıla başum sevdügine
Revānum nakdın in'ām eyleyen dil

9. Beni telvīnine temkīni içün
Gehī buhte gehī hām eyleyen dil

10. Sevelden Gülşenī-veş Rūşenī'yi
Aña cān virme encām eyleyen dil

9.Beni:bini İÜ.//Temkīni içün:temkīn viren içün DT.//
Buhte:puhte İÜ.10.Virme:virmese AE.,virmege DT.

Müfteᶜilün fāᶜilün müfteᶜilün fāᶜilün

1. Münkir olup ᶜaḳlıla ᶜāşıḳa ḳāl itmegil
Ḥālet-i ᶜışḳı görüp ḳāl-ı muḥāl itmegil

2. Fikr idüben ḥāluñı ẕikre gelüp ḳāluñı
Bilmeyüp aḥvāluñı ᶜışḳa suʾāl itmegil

3. ᶜIşḳ özidür söyleyen yuḫuda iseñ uyan
Düşde degül çün diyen anı ḫayāl itmegil

4. ᶜİlme dürüş bile gör bilmedügüñ ṣora gör
ᶜIşḳıla noḳṣānuñı ᶜaḳla kemāl itmegil

5. İy ḳaradan aġ yazan ᶜilmile ᶜamel ḳazan
Cehle yirüben düzen ḫalḳa vebāl itmegil

6. Oḫuduġuñ dutmayup doġru yola gitmeyüp
Nefsüñi terk itmeyüp azġun u ḍāll itmegil

7. ᶜİlmile tanı Ḥaḳ'ı saña direm iy faḳı
Terk idüben mā-baḳī cehlüñi ḥāl itmegil

AE.21b,İÜ.130a,DT.134a,CV.74a'da vardır.
1.ᶜĀşıḳa:-. AE.//Ḳāl-ı muḥāl:fikr-i muḥāl AE.2.Fikr idüben: fikr idüp DT.,ẕikr idüben AE.//Ẕikre gelüp:ẕikr idüp DT., dile gelüp AE.3.Yuḫuda:uyḫuda İÜ.//Düşde degül çün:düş [illegible] degül çün DT.//Anı:an İÜ.4.Dürüş:düriş İÜ.DT.CV.//

8. Tanıya gör nefsüñi tā bilesiñ Rabb'uñı
Bilmeyüp maḥbūbuñı hicr ü viṣāl itmegil

9. ᶜIşḳıla bulan revān pīr ise olur cüvān
Olmayuban nā-tüvān Rüstem-i Zāl itmegil

10. Rūşenī'den geymedin Gülşenī'nüñ kisvetin
İki cihān terkini tācuña dāll itmegil

8.Bilesiñ:bilesin DT.//Bilmeyüp:bilmeyü AE.9.Olmayuban: ansuz olup AE.//Nā-tüvān:tā tüvān İÜ.

9. Ne buldun gice gündüz diyiyüben yatmadan baña
Geçürüp ᶜömrüñi zāyiᶜ Ḥaḳ'a nisbet sen iy bāṭıl

10. ᶜUrūc idüp melek kimi niçün göklere agmazsıñ
Ki ol ᶜulve göre dāyim dilersiñ esfel-i sāfil

11. Yücedür menzilüñ gökden niçün ḳıldıñ maḳāmuñ yir
Dönüp ᶜaḳsine gidersiñ oluban dem-be-dem nāzil

12. Seni nefsüñdür ayıran yaḳīn bil Ḥaḳ'dan iy ṭālib
Ayırmadın seni ayrıl ki vaṣluñ ola ol fāżıl

13. Yalancı dünyeye niçün olup magrūrı aldanduñ
Ki yıġup yimedin gitdüñ ḳazanduġuñ kılup fāżıl

14. Dirīgā ᶜömrüñi zāyiᶜ kılursañ dem-be-dem iy dil
Diyüben pendüm işidüp ola nā-ḳābili ḳābil

15. İşidüben inanuñuz ḳıluban tecribe bildüm
Dimeñ ıkbāla dil virür olan idbārına māyil

16. Maḳām-ı ehl-i ᶜirfānı bilendür ᶜārifi devrüñ
Ki cennetle cehennemden ne ḫāricdür ne ḫod dāḫil

9.İÜ.de yoktur.//Ḥaḳ'a:Ḥaḳḳ'a AE.10.İÜ.de yoktur.//ᶜUlve: ᶜılve AE.//Dilersiñ:dilerseñ AE.11.Ḳıldıñ:ḳılduñ İÜ.// Gidersiñ:giderseñ AE.//Dem-be-dem nāzil:esfel-i sāfil İÜ. 12.İÜ.de yoktur.13.Dünyeye:dünyāya İÜ.//Magrūrı:magrūr AE.//Ḳazanduġuñ:ḳazandüġüñ İÜ.//Ḳılup:ḳalup İÜ.14.İÜ.de yoktur.15.İÜ.de yoktur.//İdbārına:edbārına AE.16.Maḳām-ı ehl-i ᶜirfānı:maḳām-ı ehl-i aᶜrāfı İÜ.

17. Nolaydı cin kimi münkir yir altını vaṭan ḳılsa
Olup mestūr dīv kimi ḳara yir yüzine ḥāyil

18. Varup bu mezraᶜ içinde ne ekdüñse biçeceksiñ
Bu toḫumdan ki sen ektüñ ḳalacaḫsıñ çü bī-ḥāṣıl

19. Diriyle Gülşenī-nisbet ölüp dirilmeyen kimse
Yimedi ᶜömrinüñ bārın ne bilsün nedür ol ḥāṣıl

17.İÜ.de yoktur.18.Biçeceksiñ:biçecekseñ AE.//Ektüñ:ek-düñ İÜ.//Ḳalacaḫsıñ:ḳalacaḫsañ AE.,ḳalaḫsıñ İÜ.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Her nefes birʿilme maẓhar olmayan ādem degül
Nefḫa-ı "min rūḥinā"danʿilmile hem-dem degül[40]

2. "ʿAlleme'l-esmā" deminden Ādem-i bī-çūn-ṣıfat[41]
Cüz ü külden kim dir anıʿilmile aʿlem degül

3. Nefḫa-ı Rūḥu'l-Ḳudüs'denʿilmile taʿlīm içün
Dogmayan bī-çūn-ṣıfat dem-iʿĪsī Meryem degül

4. Her kimüñ kim derk-i Ḥaḳ'dan olmadıʿilmi ḥayāt
Ölüyi dirildici demden Mesīḥā-dem degül

5. Ḳudretüñʿilmine ḳaṭret olmayan ḥikmet demi
Muẓhır-ı maẓhar-ṣıfat ol ḳudrete müdġam degül

6. Bilmeyen nuṭḳ-ı muḥabbet neydügin "levlāk" ile[42]
Ādem'üñ sırrını Ḥaḳ'dan bilmege maḥrem degül

7. Olmayan maḥbūbı Ḥaḳḳ'uñ bilmez Ādem sırrını
Sevilen tekrīme nisbet ādem-i ekrem degül

8. İkiʿālem terkinüñ tecrīdini tefrīdile
Ḳılmayan ṭay zühde nisbet Şiblī vü Edhem degül

9. ʿİlminiʿayn itmeyen ḥaḳḳa'l-yaḳīnden şeksüzin
Derkile bilüp yaḳīndenʿilmile munżam degül

10. Rūşenī'den Gülşenī'nüñʿilmini maʿlūm iden
Dimez aḳrānından anıʿilmile aʿlem degül

AE.61b,CV.208b'de vardır.

5.Ḳaṭret:fıṭrat AE.//Müdġam:maẓhar AE.6.Nuṭḳ-ı muḥabbet:
nuṭḳ-ı maḥabbet CV.7.Tekrīme nisbet:ikrām-ı Ḥaḳ'dan CV.
9.Ḥaḳḳa'l-yaḳīnden:ḥaḳḳa'l-yaḳından AE.,CV.//Yaḳīnden:ya-
ḳından AE.,CV.//[illegible]:munżam AE.

81

Fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

1. Bilmeyen dem kadrını ādem degül
Dem bu demdür çün geçen dem dem degül

2. İste bul bir ādemi kim dem bile
Bilmeyen dem ādeme hem-dem degül

3. Dem gözet hoş-vakt olup hem-dem dile
Gam yiyen demden deme mahrem degül

4. Virme ömrüñ bāda magrūr oluban
Bādılan ^cömrin geçürmek dem degül

5. Dime hem-dem bulımazam isteyüp
Giç demüñden iste bul kim kem degül

6. Hem-dem itmez ehl-i ^cirfān özine
Demde ^cahdı her kimüñ muhkem degül

7. Enbiyā vü evliyādur ehl-i dem
Olmayan ehli demüñ Edhem degül

AE.22a, İÜ.126a, DT.134b, CV.72a'da vardır.
1.Dem bu demdür çün geçen dem dem degül:Çü "nefahtü"den deme hem-dem degül DT.//Geçen:giçen CV.4.Bādılan:bādı-la DT.5.Bulımazam:bulamazam İÜ.,DT.,CV.//Giç:geç DT., CV.7.Enbiyā vü evliyādur:enbiyādur evliyādur DT.// Ehli demüñ:ehl-i demüñ AE.,ehl-i müñ DT.

8. Her ki bilmez dem nedür demden deme
Evvel ahır müntehā hātem degül

9. Dem bu demdür hem-dem olup bilene
Çün geçen dem bu deme hem-dem degül

10. Kim ki dem deryāsına gark olmadı
Katre bilün anı nemden yem degül

11. Bendelikden demde şehlıg kılmayan
Bendesi ol şāh olanun Cem degül

12. Sāhib-i feyz olmayan demden deme
Devr içinde cūdıla Hātem degül

13. Ehl-i demdür kurtılan gamdan tamām
Dem bilenler derhem ehl-i gam degül

14. Ehl-i hāl olan bilür dem neydügin
Anun içün kālılan derhem degül

15. Demdedür zevk u nişāt u şevk u hāl
Bilmeyen dem zevkıla hurrem degül

9.AE.,İÜ.,ve CV.de yoktur.11.Bendelikden:bendelikde DT.12.Hātem:Hātem CV.13.Kurtılan:kurtulan İÜ.,DT.,CV. //Bilenler:bilenlerdür AE.//Derhem:hem AE.//Gam degül:gam kem degül DT.14.Kālılan:kāl eyleyen İÜ.15. Hurrem:hurrem DT.,CV.

Mefᶜūlü mefāᶜīlün mefᶜūlü mefāᶜīlün

1. İy ḥüsn ilinüñ şāhı dīdāruña müştāḳam
İy her güzelüñ māhı dīdāruña müştāḳam

2. İy şāhid-i ḫoş-manẓar şīrīn dudaġuñ kevs̱er
İy ḫūb olana server dīdāruña müştāḳam

3. İy cānıla cānānum hem derdile dermānum
Mıṣr-ı dile sulṭānum dīdāruña müştāḳam

4. İy cümle güzel ḫūbı her sevgülü maḥbūbı
İy ḥüsn ili maṭlūbı dīdāruña müştāḳam

5. İy ḥūrī perī-ruḫsār ay yüzlü melek-girdār
İy ḥüsnile ber-ḫūrdār dīdāruña müştāḳam

6. İy cennet olan yüzi hem şīr ü şeker sözi
İy sevgülüler duzı dīdāruña müştāḳam

7. İy dil-ber-i cān-ṣūret maᶜnī yüzine ḥikmet
İy ḳıble-i her millet dīdāruña müştāḳam

AE.25b,İÜ.150a,DT.139a,CV.171a'da vardır.

4.Güzel:cihān DT.//Ḫūbı:ḫūb DT.//Sevgülü:sevgülüler DT. //Maṭlūbı:maḥbūb DT.5.Ḥūrī:ḥūr u AE.6.Yüzi:yüz DT.//Şīr ü şeker:şīr ü hem şeker AE.//Duzı:ṭuzı DT.7.Müştāḳam: -. CV.

8. İy gözlerümüñ nūrı fetḥile ẓafer sūrı

84

Müfteᶜilün fāᶜilün müfteᶜilün fāᶜilün

1. ᶜIşḳ ḳıyāmet güni oldı anuñ ṣūrıyam
Miḥnetile dārınuñ şevḳıla Manṣūrıyam

2. Ayıla güneş kimi seyr ideli ᶜışḳıla
Göz açanuñ mihrile ᶜaynıla manẓūrıyam

3. Ānıla şān-ı şuhūd benden ider çün Vedūd
Aña göre cüz külüñ devrile manşūrıyam

4. Sırr-ı "nefaḫtü" benem ᶜışḳa göre ḥay-ṣıfat[44]
Anuñ içün mihrile dirilenüñ hūrıyam

5. ᶜIşḳ u muḥabbet demi vechüm olaldan murād
Ẕikrimi levlāk idüp sevgülü meẕkūrıyam

6. Aḥsen-i taḳvīm ile fıṭratum insān-ı ᶜayn
Olduġu-çün cüz külüñ dīdesinüñ nūrıyam

7. Evvel irādet gözi vechüme ḳıldı naẓar
Ol naẓaruñ tābıla gün gibi menşūrıyam

8. İki cihānda vedūd ẓāhir ü bāṭın şuhūd
Sırr-ıᶜalen devrinüñ meşhed-i meşhūrıyam

9. ᶜĀlem-i bī-çūn-ṣıfat sāde vü bī-maᶜrifet
Olan içün bī-cihet ᶜışḳıla maᶜmūrıyam

10. Levḥ-ı ezelle ebed nūn u ḳalemden raḳam
Kim bilür olduġumı Ṭūrıla mesṭūrıyam

11. Rūşenī'den Gülşenī sırr-ı muḥabbet ḫafī
Olalıdan ᶜışḳıla sevgülü mestūrıyam

Yalnız AE.67a'da vardır.

9.ᶜĀlem: ᶜālim.

Müfte^cilün fā^cilün müfte^cilün fā^cilün

1. Ma^crifetüñ remzini çünki beyān eylerem
Diñleyüben ^cışkıla añlayana söylerem

2. İsteyüben ^cālemi bulamazam ādemi
K'ola Hak'uñ hem-demi sol u sağa soylaram

3. Ādemī olmaz davar bir dīñ ahī nirde var
Ma^cnīden insān çü var sūretini neylerem

4. Ma^crifetüñ ni^cmetin şevkıla yidürmege
Zevk idüben dadalı halk-ı cihān toylaram

5. ^cIşkıla uyardalı göñlümi gözüm yumup
Ġafletile sanmañuz yatuban uyuhlaram

6. ^cIşk özidür söyleyen ker degüliseñ işit
Düş görüben sanmagil yuhuda sayuhlaram

7. Her ki göñül virüben sevdi beni ^cışkıla
Ben dahı sevüp anı göñlümile yohlaram

AE.25a,İÜ.148a,DT.133b,138b,CV.127a'da vardır.
1.Remzini:şerhini CV.//Añlayana:añlayan DT.133b.2.Bulamazam:bulımazam İÜ.//K'ola:ki ola İÜ.//Sol u sağa:sol u sağı AE.,sol u sağ İÜ.,sola sağa DT.138b.//Soylaram:söylerem DT.133b,138b.3.Ādemī:ādem DT.138b.//Nirde:nerde İÜ., DT.133b.//İnsān:ādem DT.133b,138b.//Sūretini:özgesini CV.
4.Dadalı:dadanı CV.//Toylaram:doylaram İÜ.,DT.,CV.5.İÜ.de yoktur.//Uyardalı:uyardılı AE.//Göñlümi:göñlüm DT.133b,138b.6.Ker:ler DT.133b.7.İÜ.de yoktur.

8. ᶜİlm-i ledün niᶜmetin lezzetile zevk idüp
Şevkıla tālibleri zevkumıla doylaram

9. ᶜIşk erineᶜaklıla münkir olanı görüp
Zemm idüben cehlini ᶜilme nazar uylaram

10. Lā vü illādan geçüp ikiye bir göz açup
Benlik olandan kaçup Hū demini şahlaram

11. Sırr-ı hafīden hafī Ādem'ün cl vākıfı
Tā bilesin varlığın yohluğıla şahlaram

12. ᶜİlm-i ledün bahrına dalalı dir Gülşenī
Yitemezem kaᶜrına her nite kim boylaram

8.İÜ.,CV.de yoktur.//Zevkumıla:zevkıla DT.138b.9.İÜ.,
CV.de yoktur.//Erine:ehline DT.133b.138b.10.AE..İÜ.,

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Ne sevdādur başumda bilemezem
Ki andan ʿaklı başa diremezem

1. Nidem ʿışkun elinden bilemezem
Vireli gönlüm aña alamazam

2. İtürdüm gönlümi ʿışka virelden
Arayup ʿışk elinde bulamazam

88

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Nidem ʿışkuñ elinden bilemezem
Vireli göñlüm aña alamazam

2. Yitürdüm göñlümi ʿışkuñ kūyında
Nidem isteyüp anı bulamazam

3. Virür ḥayret baña bensüz vücūdum
ʿAdem-nisbet çü ansuz olamazam

4. İçelden ḫamr-ı ʿışkı mest-i bī-ḫod
Olup bir dem özüme gelemezem

5. Baña nāṣıḥ ider ʿışkuñ ḫayālın
Başuñdan ṣal nidem çün ṣalamazam

6. Ne sevdādur muḥabbetden çekerem
Ki ḳāl itmedin andan ḳalamazam

7. Devāsuz derdine ʿışkuñ giriftār
Olalı cān virüp ḳurtulamazam

8. Diriyle ölmeyen ḳurtılmazımış
Belādan Gülşenī-veş ölemezem

Yalnız AE. 64b'de vardır.

89

Mefāᶜīlün mefāᶜīlün feᶜūlün

1. Nidem göñül elinden bilemezem
Çeküp cānum elinden alamazam

2. Gögerüp sevdügine düşdügi dem
Ḳararup gözüm özüm göremezem

3. İtürdüm göñlümi dil-ber kūyında
Dilüm baġlanubanu ṣoramazam

4. İçeli bir ḳadeḥ ᶜışḳuñ şarābın
Oluban ser-ḫoşı ayılamazam

5. Ne sevdādur başumda ᶜışḳuñ iy meh
Ḫayālından özüme gelemezem

6. Ne diyüm Gülşenī'nüñ ḥālını çün
İder kim Rūşenīsiz olamazam

AE.24b,CV.78a'da vardır.

3.Baġlanubanu:baġlayubanu CV.6.Rūşenīsiz:Rūşenīsüz CV.

Mefā῾ilün mefā῾ilün fe῾ūlün

1. Nidem ῾ışkuñ elinden bilemezem
Belāsından ḳaçup ḳurtulamazam

2. İtürdüm vireli göñlümü ῾ışḳa
Belā bu isteyüben bulamazam

3. Vücūdumı ῾adem-nisbet idüpdür
Belā k'ansuz özümle olamazam

4. Belādan diridür gūyā revānum
Ki ansuz dirlik ile ölemezem

5. Baña şīrīn revānumdan belādur
Ki ansuz dem virüben alamazam

6. Belā-yı ῾ışḳıla sermestī-nisbet
Olaldan bādıla ayılamazam

7. Ne sevdādur belādan başuma ῾ışḳ
Ki ῾aḳluma ḫayāldan gelemezem

8. Belādan perveriş bulur revānum
Anuñ-çün perverişsiz ḳalamazam

9. Belādur ṣayḳalı jeng-i dilümüñ
Nidem dil pāsın ansız silemezem

10. Muḥabbetden belādur ῾ışḳ ẕevḳı
Meẕāḳum lezzeti ansuz ḳılamazam

11. Baña dir Rūşenī iy Gülşenī ṣal
Belā-yı ῾ışḳı başdan ṣalamazam

Yalnız AE. 65a'da vardır.

6. Bād ile: bādeyile.

91

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

1. Nidem derd-i dilümi diyemezem
Devāsuz derdini gizleyemezem

2. Muhabbet derdidür dilüm devāsı
Ki ansuz mihnetine döyemezem

3. Belī didüm belādan derd-i 'ışka
O 'ahdumı belādan sıyamazam

4. Baña şīrīn revānumdan beladur
Ki terk itmege dilden kıyamazam

5. Belā-yı 'ışka virüp cānum āhır
İki 'ālemde elden koyamazam

6. Virüp cān olmadın 'ışkuñ şehīdi
Belādan kanlu kefen geyemezem

7. Dimeñ bir yüz virürem 'ışka nisbet
Muhabbetden revān kim sayamazam

8. Muhabbet derdine 'ışkuñ imāmı
Salā didükçe nidem uyamazam

9. Belādur zāhir iden hubs-ı kalbi
Nidem andan vücūdum yuyamazam

10. Belā nārı kılur her hāmı puhte
Nidem ol oda yanup göyemezem

11. Muhabbet sırrudur 'ışkuñ belāsı
Ki fāş eyleyüp anı yayamazam

12. Belādur perverāniden Gülşenī
Ki vasfın Rūşenī'den diyemezem

Yalnız AE. 64b'de vardır.

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ūlün

1. Mıṣır'dur mesken ü me'vā duraġum
Anuñ-çün kılmışam anı yataġum

2. Bilemezem ne yüzden işüdürem
Mıṣır'dan çıḫmadın Rūm'dan ṣoraġum

3. Nidem ṭāliblerüñ Rūmıla Şām'dan
Ṭolar gel gel dimesinden ḳulaġum

4. İşidürem sefer kılmazdan öndin
Kılur ṭālibleri Rūm'uñ yaraġum

5. Mıṣır'da ḥüsn-i Yūsuf ṣatılan tek
Dolupdur müşteriden ṣol u ṣaġum

6. Añuban Ḥaḳ kerīm diyüp maḳāmın
Olupdur cennet-āsā bāġ u rāġum

7. Yaz u kışda çiçekden ḫālī olmaz
Ki 'ıṭrından anuñ dolar dimāġum

8. Muḥabbet 'ālemidür 'ışḳ milki
Cinān-ı Mıṣr içinde ḳaṣr u bāġum

AE.66a,İÜ.152b'de vardır.

1.Duraġum:yataġum İÜ.//Yataġum:duraġum İÜ.2.İşüdürem: işidürem İÜ.//Ṣoraġum:ṣoraġam AE.3.Ṭolar:dolar İÜ.// Gel gel:güller AE.4.Kılmazdan:kılmaz AE.5.Dolupdur: olupdur AE.6.Añuban:eger ben İÜ.8.Muḥabbet:maḥabbet İÜ.

9. Sevād-ı aʿzamı Mısr içre birdür
İki yüzden görünen kara ağum

10. Ferāğat bulmışam dāru'l-emānda
Ki yoh münkir sadāsı kīg u kāğum

11. Ne bilür görmeyen Mısr'ını ʿışkun
Muhabbetden nedür anda ferāğum

12. Gözümden rūşen ol Aydın ilini
Göreli Gülşenī yandı çırāğum

13. Göreli Rūşenī'den Mısr-ı ʿışkı
Kılubam Gülşenī cāndan turağum

10.Sadāsı:sedāsı İÜ.11.Muhabbetden:mahabbetden İÜ.
13.Rūşenī'den:Gülşenī'den AE.//Kılubam:kuluyum AE.//
Turağum:durağum İÜ.

95

Müfte^c ilün fā^c ilün müfte^c ilün fā^c ilün

1. Hakkıladur dāyimī zikr ü münācātımuz
Bātıla sarf itmeyüp ^c ömrile evkātımuz

2. ^c Işkıladur dāyimī zikr-i Hak olan bize
Zevk u huzūr u safā şevkıla hālātumuz

3. Münkir olan ker-sıfat zikrümüz işidemez
Gerçi cihān kulagı doldı makālātumuz

4. Gulgul u bang u semā işidünüz cem^c ile
Tefrikasuz vecdile zevk olan asvātumuz

5. Sohbetümüz cem^c ile farka nazardur olan
Hālıla bī-çün makāl nutk-ı ^c ibārātumuz

6. Mertebe menzil makām ^c ışkıla hālet olur
Bātın u zāhir-sıfat sırr^c alen āyātumuz

7. ^c Işkıla mecbūr iken yoh bize teklīf-i ^c akl
Hālis iken hakkıla cebrile tā^c ātumuz

8. Mezheb ü millet bize olalı teslīm-i Hak
Andan olur selmile dīn ü diyānātumuz

9. Terk idüp egri reviş dogrı yola girmeyen
Bilmedi Hak'dan nedür rāh-ı hidāyātumuz

10. Kurb u nevāfil demi farza nazar ^c ayn iken
Hak'dan olur bizsüzin halka ^c ināyātumuz

Yalnız AE.72a'da vardır.

5.Farka: furka. 6.Bātın u: bātın-ı.

11. Evvel ü āḫır bize ẓāhir ü bāṭın-ṣıfat
Yoḫ diyevüz ᶜışḳıla bedᵓ ü nihāyātumuz

12. Birden iki vechile devr-i muḥabbet bizüz
ᶜIşḳıla çün ikidür bedᵓile ġāyātumuz

13. Küll-i lisāndur beyān ᶜışḳıla remz dāyimā
Maᶜrifet içün olan nuṭḳ u rivāyātumuz

14. İki cihāndan dilek yoḫ bizüm içün ṭaleb
Birlik olalı bize birile ḥācātumuz

15. ᶜIşḳa gönül vireli gerçi belā çekerüz
Şükr olup aña naẓar dilde şikāyātumuz

16. Kim biliser ᶜışḳıla cān kimi şīrīn nedür
Lezzetile tatmayan ẕevḳ-ı ḥalāvātumuz

17. ᶜİlmile ḳılan ᶜamel ḫāliṣ ü muḫliṣ bilür
K'ol ᶜamelile olur ᶜilm-i kemālātumuz

18. Rūşenī'den Gülşenī ḥāletidür sırr ᶜalen
Remz ü īmādan ṣarīḥ naḳl u kināyātumuz

13.Küll-i lisāndur:kelle-lisāndur.

96

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ūlün

1. Nidem 'ışkuñ elinden cāna yitdüm
Eger dirlik budur ölüme yitdüm

2. Kaçup kurtulamadum 'ışk elinden
Bilmece görürem her yire gitdüm

3. 'Adem kimi görünmesem beni 'ışk
Bulur isteyüben her dem ki etdüm

4. Viren cān kurtulur 'ışkuñ elinden
Nidem kurtulmadın ben yire yitdüm

5. Ecel kimi düşüpdür arduma 'ışk
Benümle görürem her yirde yitdüm

6. Nidem derdine 'ışkuñ bilemezem
Çü olmadı devā her ne ki itdüm

7. Dönüp pervāne-i şem'ine 'ışkuñ
Oda yanmag içün cānumı atdum

8. Muhabbet 'ışkıla sırr-ı hafiden
Vücūdumuñ şuhūdın gayba katdum

9. Kime soram bilüp vire cevābum
Ki 'ışka virmedin gönlümi nitdüm

10. Sor ahī Gülşenī şeh Rūşenī'den
Ne yüzden 'ışk elinden cāna yitdüm

Yalnız AE. 65b'de vardır.

Müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Ben bu ile ġarīb geldüm kimse ḥālum bilmez benüm
   Ne söylesem çün işidüp kimse dilüm bilmez benüm

2. İkiligi terk idüben birlik dilini söylesem
   Yitmiş iki millet dilin bilmeyen añlamaz benüm

3. Keṡret dilini ṭay ḳılup vaḥdet demini söylesem
   Ne didügüm ẕevḳ itmeyen işidüp añlamaz benüm

4. Ḥayret budur erenlere bī-ḫod-ṣıfat olanlara
   ʿIşḳuñ ḥālın ṣoranlara ḳālum dimek olmaz benüm

5. Varlıḫ gidüp yoḫluḫ-ṣıfat olana direm menḳıbet
   Küll-i lisāndan maʿrifet sözüm dile gelmez benüm

8. ᶜIşkuñ gül-istānın gören bilür ne dir bülbül güle
yüz biñ hezāra dönüben bu gül-şenüm solmaz benüm.

9. Aydın ilinde ay-sıfat boşalmadın nidem dinüz
Rūşenī'den tābişile göñlüm evi dolmaz benüm

10. ᶜIşk öğidür iy Gülşenī diyen bunı bah gör tanı

Müfte'ilün fā'ilün müfte'ilün fā'ilün

1. 'İlm iledür 'ayn-ı Hak şeksüz īmānum benüm
Hakk'a göre çünki yoh dilde gümānum benüm
[illegible] vahdetüm birlik ile göricek

99

Müfteʿilün fāʿilün müfteʿilün fāʿilün

1. Ben bu milke gelmedin yirüm idi lā-mekān
Birden özge yoġ idi ikiden anda nişān

2. ʿİlme göre ʿayn idim ʿaynıla bī-ġayn idim
Sāde-ṣıfat ān idim sırr-ı ḫafī bī-nişān

3. ʿİlm ile bulup vücūd olmış idüm bī-şühūd
Sırr-ı ḫafī bī-nümūd aġ u karadan nihān

4. Birlik ile bir iken yoġ idi baña mekān
Olmış idüm bī-nişān lā-ṣıfat ez-ān u şān

5. ʿIşḳ beni bu ile getüreli ḥüsn ile[48]
Görmege her vech ile beni diler "kün fe-kān"

6. Birden iki vech ile alubanu virmege
Ṣatu bazār itmege açdı özinden dükān

7. Yoḫ ezel ile ebed birlik ilinde aḥad
ʿIşḳa göre iy veled sırr iken oldum ʿıyān

8. Evvel ü āḫır baña ẓāhir ü bāṭın kimi
Birden idi bir ile yoġ iken iki mekān

9. Rūşenī'nün sırrını fāş idüben Gülşenī
Diyemezem kimseye ḳāla getürüp revān

10. Ādem-i maʿnī sözün derk idemez ne diyem
Ṣūret ile idüben maʿnī yüzinden beyān

Yalnız AE.68b'de vardır.

Mef'ūlü fā'ilātün mef'ūlü fā'ilātün

1. İy bī-başar naẓar ḳıl vechüme istivādan
Yumubanu gözüñi ol demde mā-sivādan

2. 'Ayn-ı 'adem göremez ol vechi aç gözüñi
Görüp baṣīretile ḳurtula gör 'amādan

3. İsmüñ ḳılup müsemmā 'ayn it taḫalluḳıla
Tā istivāyı tefsīr itmeyesiñ hevādan

4. Ṣayma hevā hevesden aḥṣā diyüp Ḥaḳ ismin
Sa'y it taḫalluḳ iste iḥsāyıla Ḫudā'dan

5. O tebbet işidüp bil nedür cevāmi' esmā
Tā farḳıla bilesin cem'üñi ıṣṭıfādan

6. Ḳalbını 'arş-ı Raḥmān gören beyān idüp dir
Tefsīr-i istivāyı añlayana ṣafādan

AE.52a,İÜ.179b,DT.21b,66b'de vardır.

1.Vechüme:vechü DT.66b.//Yumubanu:yumubanı İÜ.2.Baṣī-retile:baṣıretile DT.66b.3.Tefsīr:ta'bīr DT.21b.//İt-meyesin:itmeyiseñ AE.4.Ṣayma:çapma İÜ.,ṣapma DT.21b. //Hevā hevesden:hevā vü hevesden AE.//Aḥṣā:aḥṣī DT.21b, 66b.//İsmin:emrin DT.21b,66b.//Sa'y it taḫalluḳ iste iḥ-sāyıla Ḫudā'dan:Tā farḳıla bilesiñ cem'üñi ıṣṭıfādan İÜ. //İhsāyıla:iḥsāyıla DT.21b,66b.5.AE.,İÜ.de yoktur.//Bi-lesin:bilesiñ DT.66b.6.Ḳalbını:ḳalbın İÜ.//Gören:müker-rerdir DT.66b.

7. Mü'min isen dilüni Beyt-i İlāh ide gör
Tā Hak girüp evine sen çıhasın aradan

8. Tefsir-i istivāyı kalbını ʿarş idenden
İşidüp anlaya gör teslimile rızādan

9. Mahvıla anla nedür nahvını istivānun
Sarf itme bilmegine ʿömrüni ak karadan

10. Tefsir-i istivāyı ʿilm-i ledünden işit
Sevdügi kula taʿlim ider anı Yaradan

11. İy Gülşeni güneşden fāş itme Rūşeni'nün
Sırrını sakla korhup zahm-ı kader kazādan

7. ...: çıhasın AK. İÜ. 8. Kalbını: kalbın İÜ. // İden-

Mef^c^ūlü mefā^c^ilü mefā^c^ilü fe^c^ūlün

1. kim gördi melek yüzlü perī cinsi beşerden

7. Aparmazımış yolı başa ḫavfıla kimse
Çekme ḳademün̄ ḳorḫubanu cānıla serden

8. Dil sevdüginün̄ şevḳını ḳıl cānun̄a mūnis
Tā mihrin alup cān viresin̄ an̄a naẓardan

9. Ay kimi yüzün̄ göre dime zāhid-i ḫod-bīn
Görmez çü anı kūr-ı başar dīde-i serden

10. Gün kimi gören Rūşenī'den Gülşenī vechin
Bilür ne żıyayımış anı ẓıll-ı ʿÖmer'den

7.Ḫavfıla:ẕevḳıla DT.41a.8.Mihrin:mihrüm DT.41a.//Alup: olup DT.41a.//Viresin̄:viresin DT.41a.//Naẓardan:başardan İÜ.9.Kūr-ı başar:kūr-u başar AE.,DT.41a,146b.10.Rūşenī-den:Gülşenī'den DT.41a.//Gülşenī:Ruşenī DT.41a.//Vechin: vechini DT.146b.//Ẓıll-ı ʿÖmer'den:ẓıll-ıʿömürden AE.

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

1. Cemāluñ tābişi meh-pārelerden
Görünür ay kimi istārelerden

2. Yüzüñüñ tābişin hüsn ıklīminde
Dirīg itme bahan nezzārelerden

3. Gözüñden fitnede cādū görünmez
Nazar ehli olan bī-çārelerden

4. Nice sevdāyī olmasun görenler
Senüñ kaş u gözüñi karelerden

5. Çiker bī-dillerüñ gam hicrüñile
Haber-dār ola gör gam-hvārelerden

6. Göñül kirpük ohından pārelenüp
Seçilmez oldı uş ol yarelerden

7. Uyalı gözüme göñlüm gören dir
Olupdur bī-haber āvārelerden

8. 'Aceb bir çāre ister göñlüm iy cān
Özinden çāresüz bī-çārelerden

9. Gözüm kimi daña kalup uyumaz
Görenler ay yüzüñ istārelerden

10. Gezende it kimi dişler rakīb uş
Gezeni çıh diyüp ol arelerden

11. Çatup kaş u gözüñ kılanda fitne
Gören meftūn olur hem kārelerden

12. Gözüñ mekrini görüp Gülşenī dir
Budur cānum alan mekkārelerden

Yalnız AE.45a"da vardır.

11.Kılanda: kılında.

103

Mef'ūlü fā'ilātün mef'ūlü fā'ilātün

1. Bir Türk-i şūḫ u şenüñ gitmez hevāsı başdan
Sevdāya düşeli dil andaġı göz ü ḳaşdan

2. Gözin açalı devrān mihr ile māh-ı ḥüsnüñ
Görmedi ancılayın döndükçe devri başdan

3. Bir gez gören cemālın geçüp iki cihāndan
Meyl eylemez o yüzden ḫūblara penc ü şeşden.

4. Aġ yüzde ḳara ḫālın rūşen gören sözi dir
Kim gördi tev'em olmış Rūm ile Ḥabeş'den

5. Göz kimi milk-i ḥüsni seyr eyleyen göñilden
Uṣṣı gider görende ol ḥissi başda ġışdan

6. Ḥasret yaşın aḫıdup hicrinden ol perīnüñ
Vaṣlın umup nidem çün bitmez o ḳuru yaşdan

7. Delü gibi o yüzden daġa düşüp nidem çün
Virmez nişānın anuñ bir kimse daġ u ṭaşdan

8. İy Gülşenī dimezem adın o Türk-i şūḫuñ
Çün ḳorḫaram ḳaḫısa anuñ gibi yavaşdan

Yalnız AE.51b'de vardır.

1.Şenüñ: şennüñ. 2.Gözin: gören. 4.İkinci mısrada vezin bozuktur.

Mefāʿilün mefāʿilün feʿülün

1. Yüzüñ görüp direm cān u cihāndan
Zamān ol vechimiş ʿayn-ı mekāndan

2. Senüñ vechüñdür evvel āḫır iy cān
Kılan bāṭın özin ẓāhir revāndan

3. Cihān bir ten kimidür cānı sensiñ
Nedür cān andan özge "kün fe-kān"dan [49]

4. Gören yüzüñ virür ṭatlu revānın
Çü şīrindür anuñ ẕevḳı revāndan

5. Muḥabbet ʿāleminde vechüñimiş
Sevüben sevülen sevgülü cāndan

6. İrādet sırrısıñ "levlāk" danuḫ [50]
"Leʿamrük"dür kasem şānuñ beyāndan [51]

7. Henüz Ādem yoġiken māʾile ṭīn
Senüñ cismüñ varıdı cān u cāndan

8. Güneşden ẓāhir iy cān Gülşenī'ye
Görünen Rūşenī vechüñdür andan

AE.47b,İÜ.117a,DT.158a,CV.101a'da vardır.

3.Cānı:cān DT.4.Ṭatlu:datlu İÜ.,DT.,CV.//Şīrindür:şīrin-dür İÜ.//Ẕevḳı:davḳı DT.5.Muḥabbet:maḥabbet İÜ.,DT.,CV.//Sevülen:sevilen İÜ.,DT.,CV.6.Sırrısıñ:sırrısañ AE.//Leʿamrükdür:leʿamrekdür AE.8.Gülşenī'ye:Gülşenī DT.

Mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

1. Yüzüñ gören giçer cān u cihāndan
Çü şīrindür anı görmek revāndan

2. Başından geçmeyen ʿışkuñ yolına
Ayaḫ koymaz sevüp cānıla cāndan

3. Dilersen vaṣl-ı dil-ber hicret idüp
Giç özüñden görünen īn ü āndan

4. Virüp naḳdını ʿömrüñ ʿışḳıla al
Hevāsın dil-berüñ ḳurtul ziyāndan

5. Yaḳīn dir vechüñi şeksüz görenler
Olup mü'min geçer ẓann u gümāndan

6. Lisānuñ-çün didi Ḥaḳ "lā-tüḥarrik" [52]
Ġanīyidi çü vaḥyıla beyāndan

7. Kelāmu'llāh'a maẓhardur beyānuñ
Diyen Ḥaḳ'dur senüñ nuṭkuñ lisāndan

8. Senüñ vechüñden oldı ẓāhir eşyā
ʿAmāda sırriken maḫfī ʿayāndan

AE.26b,İÜ.116b,DT.144a,CV.89b'de vardır.

1.Giçer:geçer İÜ.,DT.,CV.2.Geçmeyen:giçmeyen İÜ.// Sevüp:sevip DT.3.Giç:geç CV.4.Hevāsın:hevās İÜ.5. Geçer:giçer İÜ.6.Lā-tüḥarrik:lā-taḥarrük AE.//Ġanīyidi:ġanī bildi DT.//Vaḥyıla:vechile AE.

9. Hak'uñ vahyın beyānuñ ẓāhir itdi
Diyüp cāndan dahı şīrīn dehāndan

10. Saña münkir münāfık oldı kāfir
Çıhup cehlile dīn ü hem īmāndan

11. Senüñ vechüñ mürīd olup irādet
Diledi sevgüñi kevn ü mekāndan

12. Senüñ yüzüñden özge Gülşenī dir
Nedür cüz kül gören ʿayn-ı zamāndan

13. Żıyā-yı Rūşenī'yi Gülşenī'den
Gören bilür ne ẕavdur ān u şāndan

9.Vahyın:vechi DT.//Dehāndan:beyāndan AE.10.Kāfir: kāfiri DT.//Dīn ü hem īmāndan:dīn ü imāndan AE.,hem dīn ü īmāndan DT.11.Olup:olur DT.//İrādet:īrādet CV. 13.Ān u şāndan:ān-ı şāndan AE.

Fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün

1. Dem-be-dem çün mest oluram zevkıla maᶜşukdan
Ün çeküben aşururam nālemiᶜayyūkdan

2. Diyeliᶜışka salā maᶜşuk dilinden ezel
Seçmez oldum ben ebedde sābıkı mesbūkdan

3. Bilmezem feth-ı mübīnden özge dīn nedür açan
Tālibün yüzine bağlu revzen-i mağlūkdan

4. Dilesen gül-zār-ıᶜışkun gülini dirmek işit
İgne kimi tenüni giçür demür çārūkdan

5. Acı tatlu kahr u lutfı seçmeyen tālib bilür
Lezzet-iᶜışkı nedendür sormanuz fārūkdan

6. Dilerem bu hokka-bāz-ıdehre soram dem-be-dem
Nişe getürüp aparur luᶜbetin sandūkdan

7. Gireli Mısr'ına ᶜışkun isterem bāzār idüp
Almayam Yūsuf'dan özge cānısa ol sūkdan

8. İşidünüz Gülşenī'nün hikmetile daᶜvetin
İsteyene Hālık'ın dir çün geçün mahlūkdan

AE.45b,İÜ.175a,DT.132b'de vardır.
3.Dīn:-. DT.//Revzen-i mağlūkdan:revzen-i maᶜlūkdan DT.
4.İÜ.de yoktur.//Tenüni:tenüne sen DT.//Giçür:geçür DT.
5.Tatlu:datluİÜ.,DT.//Nedendür:nedür AE.6.Hokka-bāz-ı dehre:hokka-bāza dehre DT.//Nişe:niçe DT.7.Almayam:alayım DT.8.Hālık'ın:Hālık'ın İÜ.//Dir:-. AE.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Sōfī olmaz yumruġını kalduran
Kasd idüben ḫalkı anuñla uran

2. Uyuban şeytāna dögme yumruġuñ
Kahr iden dem ḫalka özüñe yoran

3. Sōfī olmaz kahr iden dem ḫışmıla
Yitdügine sakal u bıyuḫ buran

4. Sōfī iseñ kıl tevāżuʿ miskin ol
Tā saña sōfī disün ḫulkuñ gören

5. Sōfī olmaz sınadum safvetsüzin
Eline tesbīḥ alup hıçkıran

6. Sōfī sanur özini safvetsüzin
Her ḫayāldan Ḫalvetī düşin yoran

7. Sōfī olmaz her mukallid sınadum
Ḫalvetine safvetüñ yüz gez giren

AE.68a,CV.185a'da vardır.

1.Kalduran:kaldurvan AE.//Ḫalkı:ḫalk CV.2.İden dem: idindüm AE.3.Sakal u bıyuḫ:sakal u bıyuḫ u AE.,sakala bıyıḫ CV.4.Sōfi iseñ:sōfīyiseñ CV.//Ḫulkuñ:ḫalkuñ AE. 5.Eline tesbīḥ alup hıçkıran:Her ḫayāldan Ḫalvetī düşün yoran AE.6.AE.de yoktur.

8. Ṣorana ṣafvet nedür direm cevāb

Kesb-i ḫayr idüp ṣafā ribḥın ḳazan

9. Ṣōfīye ṣafvet gerek dir pīr-i ʿışḳ

Mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūlün

1. Gel bāġa girüp seyr idelüm bir sen ü bir ben

2. Devrile içüp cām-ı leb-ā-leb kılalum zevḳ
Sāḳī lebi kimi soralum bir sen ü bir ben

3. Ḫalvet kıluban gül-şen-i ḥüsnün ḥaremini

Mefā ͑ilün mefā ͑ilün fe ͑ūlün

1. ͑Aceb niçün belāsuz olmazam ben
Delüler uṣlanur uṣlanmazam ben

2. Çeküp ͑ışḳun belāsın gice gündüz
Nidem yüz çevürüp uṣanmazam ben

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ne diyem yārıla ḥālum anlaya aġyāra ben
Bir nefesde olsa yüz cān virdügümi yāra ben

2. Çeküben ʿışḳuñ belāsın mübtelā olan bilür
Ne belālar çekerem dil virüben dil-dāra ben

3. Geçmişem cān u cihāndan ʿışḳa göñül vireli
Oluban Manṣūr'ı ʿışḳuñ gelmişem uş dāra ben

4. Giceler sevdāyī kimi yuḫu girmez gözüme
Ḳılalıdan bir naẓar ol nergis-i bī-dāre ben

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Cihānda yoḫ kimi bir ḫōr benden
Bulınmaz isteseñ gam-ḫvāre benden

2. Gezüben bulmazam baḥr ile berde
Gezer ʿuryān cihānda ʿūr benden

3. Mücerred ferd-i ʿışḳı ister iseñ
Nedür ferdi anuñ gel ṣor benden

4. Gelüben ṣorana ʿışḳı cevābum
Budur direm anı baḫ gör benden

5. Çü münkir göremez ʿışḳuñ cemālın
Niçün göz dilemez ol kūr benden

6. Göñül her dem varup der-gāh-ı ʿışḳa
Sürüp yüz gün kimi baş ḳor benden

7. Görende Gülşenī düş kimi ʿışḳı
Revān dir Rūşenī'ye yor benden

Yalnız AE.46b'de vardır.

3.İkinci mısrada vezin bozuktur. 4.İkinci mısrada vezin bozuktur. 6.İkinci mısrada vezin bozuktur.

7.İkinci mısrada vezin bozuktur

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Cihānda görmedüm āvāre benden
K'olupdur çāresüz bī-çāre benden

2. Dilerem gözgümi göñül yolından
Aparam şevḳumı dil-dāra benden

3. Nidem göñülden özge bulamazam
Ki peyġām ilte gizlü yāra benden

4. Ṭavāf-ı kūyuñ içün Kaʿbe gibi
Digil iy dil-berüm kim vara benden

5. Göñül gözin açup vechüñ göreli
İçer ḳan oluban ḫūn-ḫvāra benden

6. Kimüm var gönderem ol tünd-ḫūya
Göñülden özge kim yalvara benden

7. Göñül ʿışḳuñ marīżıdur umar kim
Diyesiñ yoḫ şifā bī-māra benden

8. Yüzüñ gülün görüben gülden özge
Ne bülbüldür gelen gül-zāra benden

9. Göñül Manṣūr'a dönüp ʿışḳuñıla
Nidem asılmaġ ister dāra benden

Yalnız AE.29a'da vardır.
5.Ḫūn-ḫvāra:ḫvān-ḫvāra.

10. İşidüp zārumı hem-dem varup di
Bu ḥasret-zārılan dil-dāra benden

11. Cihānda ġam yiyen ʿışḳuñla çoḫdur
Velī az bulunur ġam-ḫvāra benden

12. Yüzüñ gülün görelden göñlüm iy cān
Dönüpdür ʿandelīb-i zāra benden

13. Göñül var Rūşenī'den iste çāre
Bulunmaz Gülşenī çün çāre benden

10. Zārumı:rāzumı.

Mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

1. Cihānda görmedüm āvāre benden
Ki ola çāresiz bī-çāre benden

2. Gönülʿışḳa virüp ḳurtulamadum
Diler cānum dahı hem-vāre benden

3. Ecel kimi düşüpdür ardumaʿışḳ
Ki alup cānum ol apara benden

4. Gönülʿışḳa vireli uġramadum
Canından olmışa bī-zāre benden

5. Gören bülbülligüm gül-zār-ıʿışḳa
Ḳalur ḥayrān düşüben zāra benden

6. Ne var cānumdan özge Gülşenī tā
Aparam Rūşenī dil-dāra benden

AE.32a,CV.100a'da vardır.

1.Çāresiz:çāresüz CV.5.CV.de yoktur.//Ḳalur:ḳılur AE.

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ūlün

1. Gönül ġayret ḳılur dil-dāre benden
Anuñ-çün gizlü varur yāre benden

2. Dilemez sevdügini göre gözüm
Anuñ-çün reşk ider hem-vāre benden

3. Bilemezem ne yoldan seyr ider dil
Varup gelür çü ol seyyāre benden

4. Gözüm baġlar görende dil-berini
Ne diler bilmezem seḥḥāre benden

5. Ḳapar 'aḳlum başumdan görse yārın
Gönül dönüben 'ayyāre benden

6. İçüp ḳanumı ḳanmaz baġrı yanup
Gönül döne döne ḫūn-ḫvāre benden

7. Nidem gönül elinden bilemezem
Çü oldur çāresüz bī-çāre benden

Yalnız AE.48a'da vardır.

Mef'ūlü fā'ilātün mef'ūlü fā'ilātün

1. İy yüzi aydın aydın rūşen cemālı günden
Hüsn ile yok nazīrüñ emlah cihānda senden

2. İy mazhar-ı melāhat şevkuñla zevk iden dem
Bir gez yüzüñi gören giçer iki cihāndan

3. Göñül göziyle bakan yüzüñe iy perī-çehre
Bilür ne yüzden imiş sevmek görene cāndan

4. 'Işkıla sefer kılma diler Gülşenī miskīn
Yoldaş kim olur cāndan aña var cer eyle

Yalnız AE.52b'de vardır.

3.Birinci mısrada vezin bozuktur.4.Bu beyitte vezin ve kafiye değişiktir.

Mefā ͨilün mefā ͨilün fe ͨūlün

1. Vücūdum bilmezem nedür ͨademden
ͨAdem olmaz vücūdam çün ḳıdemden

2. ͨAdem ṣūret virür benden vücūda
Dem-ā-dem devrile döndükçe demden

3. Ġanīdür Ḥaḳ vücūdı ikisinden
Egerçi ayru degül pīş ü kemden

4. Vücūdın yoġ iden maͨdūm-ı nisbet
Olur mir'āt-rūşen cām-ı Cem'den

5. ͨAdemdür görseden ẓāhir vücūdı
Nefesden ney kimi zīr ile bemden

6. ͨAdem āyinedür rūşen vücūda
Ki vechin görür anda dem-be-demden

7. ͨAdemsüz Gülşenī bilmez vücūdın
Nedendür nefḫ olan rūḥ-ı ḳıdemden

Yalnız AE.52a'da vardır.

4.Yoġ iden: yoġ -.

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ulün

1. Kime kılam şikāyet 'ışk elinden
Nedür hālum hikāyet 'ışk elinden

2. Tükenmez derdim andan söyleyüben
Bulamazam nihāyet 'ışk elinden

3. Bilindi derd ü mihnet çekmegümden
Baña cān virme gāyet 'ışk elinden

4. Kıyāmet gelmedin uş kopdı baña
Cihān içre kıyāmet 'ışk elinden

5. Sakīm olan bulamaz sıhhat andan
Kimi gördüñ selāmet 'ışk elinden

6. Yidi deñiz mürekkeb olsa yazsam
Kılur bākī rivāyet 'ışk elinden

7. Kalem döymeyüben şakk oldı başdan
Kılanda Hak bidāyet 'ışk elinden

8. Yidi kat yir ü gök ü dagla taşlar
Kabūl itmez emānet 'ışk elinden

AE.50a, İÜ.171a'da vardır.

2.Derdim:derdüm İÜ.6.Kılur:kalur AE.7.Şakk:şak AE.

8.Dagla:dahı AE.//Taşlar:daşlar İÜ.

9. Mükerrem olmayan ādem geyemez
Başa tāc-ı kerāmet ʿışḳ elinden

10. Gönül ʿışḳa viren olmaz peşīmān
Çeküp āḥır nedāmet ʿışḳ elinden

11. Dimeñ baña ḥanı nāmıla nengüñ
Eger olsam melāmet ʿışḳ elinden

12. Gönül sevüp sefer diler revānum
Ḳılamaz çün iḳāmet ʿışḳ elinden

13. Emīn olan emānet sırrı içün
Virür ehle emānet ʿışḳ elinden

14. Siyādet tācı besdür Gülşenī'ye
Emānet-çün ʿalāmet ʿışḳ elinden

9. AE.de mükerrerdir.//Tāc-ı kerāmet: tāc-u kerāmet AE.

Mefāᶜilün mefāᶜilün feᶜūlün

1. Nidem derdim tükenmez ᶜışḳ elinden
Diyen derdin uṣanmaz ᶜışḳ elinden

2. Belā çeküp gōñül bir demde yüz gez
Ḳayıdup girü dönmez ᶜışḳ elinden

3. Ṣuṣayuban gōñül bağrum ḳanına
İçüp ḳanumı ḳanmaz ᶜışḳ elinden

4. Düşüp pervāne kimi şemᶜ-i ᶜışḳa
Gōñül kim dir ki yanmaz ᶜışḳ elinden

5. Tutuşup mihrile yananda cānum
Gözüm yaş tökse sönmez ᶜışḳ elinden

6. Urup dāğ üste dāğın ᶜışḳıla dil
Revān diñ nişe yanmaz ᶜışḳ elinden

7. Yanuban Rūşenī'den Gülşenī-veş
Ḫanı ṣābir ki dönmez ᶜışḳ elinden

AE.28b,İÜ.169a,CV.93b'de vardır.

1.Derdim:derdüm İÜ.,CV.2.İÜ.de yoktur.3.Ṣuṣayuban:belā çeküp İÜ.4.İÜ.de yoktur.5.Tutuşup:düşüp İÜ.//Yananda:yanında AE.6.Üste:üstine AE.

Mefā^cīlün mefā^cīlün fe^cūlün

1. Ḳaçup ḳurtulamazam^cışḳ elinden
Nidem dīn bilemezem^cışḳ elinden

2. Olup Mecnūn-ṣıfat Leylī-i^cışḳa
Özümle olamazam^cışḳ elinden

3. Ḳalup sevdāyī kimi ḥayret içre
Sözümi bilemezem^cışḳ elinden

4. İtürdüm^caḳlıla fikr ü ḫayālum
Arayup bulamazam^cışḳ elinden

5. Ezelden göñlümi vireli^cışḳa
Ebedde alamazam^cışḳ elinden

6. Nidem iy Gülşenī cāndan dilümi
Vireli alamazam^cışḳ elinden

AE.49a,İÜ.170a,DT.129b'de vardır.
3.Ḥayret:ḥasret İÜ.4.Ḫayālum:ḫayālın DT.5.Ebedde:
özüme İÜ.//Alamazam:gelemezem İÜ.6.DT.de:
Görende Rūşenī'yi Gülşenī dir
Kime feryād idem^cışḳuñ elinden.

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Yine dīvāne oldum ʿışḳ elinden
Baña bī-gāne oldum ʿışḳ elinden

2. ʿİmāret dileriken göñlümi uş
Yıḫup vīrāne oldum ʿışḳ elinden

3. Dönüp Mecnūn'a ḥālum Leylī içün
Yiñi efsāne oldum ʿışḳ elinden

4. Ayılmaz ser-ḫoş oldum cūş içinde
Meger ḫum-ḫāne oldum ʿışḳ elinden

5. Görelden mihrile şemʿ-ı cemālın
Aña pervāne oldum ʿışḳ elinden

6. Göñül mey-ḫānesinüñ ḫamrı içün
ʿAceb peymāne oldum ʿışḳ elinden

7. Emānet gencimiş kenz-i ḫafīden
Aña vīrāne oldum ʿışḳ elinden

8. Ḳılup cānını ḳurbān Gülşenī dir
Fedā cānāna oldum ʿışḳ elinden

AE.31b,İÜ.172b,CV.89b'de vardır.
1.Baña:yine AE.4.Oldum:olan İÜ.//Ḫum-ḫāne:ḫumar-ḫāne İÜ.5.Oldum:oldudum İÜ.6.Ḫamrı:ḫamr İÜ.

Mefāᶜīlün mefāᶜīlün feᶜūlün :

1. Yine sevdāyī oldum ᶜışḳ elinden
ᶜAceb şeydāyī oldum ᶜışḳ elinden

2. Dönüp Mecnūn'a ᶜāḳıllar ḳatında
ᶜAḳılsuz tāyī oldum ᶜışḳ elinden

3. Geçüp nāmūs u ᶜārından cihānuñ
Nidem rüsvāyī oldum ᶜışḳ elinden

4. Gice gündüz ḳılup efġān u nāle
Düdüksüz nāyī oldum ᶜışḳ elinden

5. Ḳılup terk-i vaṭan ᶜālem içinde
Gezüp hercāyī oldum ᶜışḳ elinden

6. İtüp ᶜışḳıla özüm bulmayalı
Ḫayālıñ lāyı oldum ᶜışḳ elinden

7. Dem-ā-dem Rūşenī'ye Gülşenī dir
Nidem sevdāyī oldum ᶜışḳ elinden

AE.28b,İÜ.170b,CV.95a'da vardır.
6.İtüp:itürüp İÜ.,CV.//Ḫayālıñ:ḫayaluñ İÜ.,CV.

Mefāᶜīlün mefāᶜīlün feᶜūlün

1. ᶜAceb sevdāya düşdümᶜışḳ elinden
Ġulüv ġavġāya düşdümᶜışḳ elinden

2. Gehī daġıla daş oldı mekānum
Gehī ṣahrāya düşdümᶜışḳ elinden

3. Delürdüm bilmezem ḳālıla ḥālum
Bu dür heyhāya düşdümᶜışḳ elinden

4. Nedür nāṣıḥ baña tedbīr ü rāyuñ
Çü men ḫod-rāya düşdümᶜışḳ elinden

5. Mekānum külḫan oldı gül-şeniken
ᶜAcāyib cāya düşdümᶜışḳ elinden

6. Olup ser-dārıᶜışḳuñ ser-firāzam
Egerçi pāya düşdümᶜışḳ elinden

7. Görünüp Rūşenī'den Gülşenī dir
Güneşden sāye düşdümᶜışḳ elinden

AE.30a,İÜ.169a,DT.66a,132b'de vardır.
1.Ġulüv:ḳuru AE.//Ġavġāya:ġavyāya AE.2.Daġıla:ṭaġıla DT.66a,132b.//Daş:taş DT.132b.//Mekānum:maḳāmum AE. 3.Heyhāya:heyhā DT.132b.4.Nedür:nedür dir DT.66a,132b. 5.Gül-şeniken:ᶜışḳ elinden DT.66a,132b.6.Ser-dārı:ser-dār İÜ.//Ser-firāzam:ser-firāzı DT.66a.//Egerçi:alaçı İÜ.

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Gönül sevdāya düşdi ʿışḳ elinden
Başum ġavġāya düşdi ʿışḳ elinden

2. Ṣararan gün kimi benzüme baḫuñ
ʿAceb sīmāya düşdi ʿışḳ elinden

3. Başum top ideli meydān-ı ʿışka

Mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

1. İçenler ṭolu cāmı ʿışḳ elinden
Bilür zevḳıla kāmı ʿışḳ elinden

2. Ḳaçan ayıluban özine gelür
İçen cām-ı müdāmı ʿışḳ elinden

3. Geçeli aġ ḳaradan duymaz oldum
Nedür ṣubḥıla şāmı ʿışḳ elinden

4. Olup bed-nām u rüsvā rind ü evbāş
Ṣaluban neng ü nāmı ʿışḳ elinden

5. Göñül pervāne-veş yandurdı cānum
Ḳıla tā puḫte ḫāmı ʿışḳ elinden

6. İtürüp bulmaz oldum ḥayretüm bu
Özümle ḫās uʿāmı ʿışḳ elinden

7. Nice redd eyleyem ḫalḳuñ cevābın
Unudanda selāmı ʿışḳ elinden

8. Mekānıla zamānı bilmez oldum
Merātible maḳāmı ʿışḳ elinden

AE.28a,İÜ.172a,CV.94b'de vardır.

1.Ṭolu:ṭolı İÜ.,dolu CV.2.ḳaçan:ḫaçanİÜ.,CV.//Özine: özüne İÜ.3.Aġ ḳaradan:aġ u ḳaradan AE.4.Ṣaluban:ṣalubam İÜ.7.Eyleyem:eyleyelüm AE.

9. Diyende ma'rifet kālını ḫalka
Unuduram kelāmı 'ışk elinden

10. Kime dād eyleyem bī-dād idende
Dinüz yırtup yaḫamı 'ışk elinden

11. Delürüp daġa düşenler ne bilür
Namāzıla imāmı 'ışk elinden

12. Olur Mecnūn u'āḳıl Gülşenī-veş
Maḳām ehli tamāmī 'ışk elinden

9.Unuduram:unudurdum CV.10.İdende:iden dem AE.//yaḫa-mı:yakamı İÜ.11.İmāmı:imāmın İÜ.12.Mecnūn u'āḳıl:Mecnūn'a'āḳıl İÜ.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Nice feryād idem bi'llāh amānsuz ʿışḳuñ elinden
Çaġırup dād idem bi'llāh amānsuz ʿışḳuñ elinden

2. Göñül virüp alamazam gözüm aġlar gülemezem
Nidecegüm bilemezem amānsuz ʿışḳuñ elinden

3. Cihānda rind ü rüsvāyī olup bed-nām-ı her-cāyī
Yıġubam başa ġavġāyı amānsuz ʿışḳuñ elinden

4. Cihānı terk idüp geçdüm delü kimi daġa düşdüm

[illegible]

Mefāᶜīlün mefāᶜīlün feᶜūlün

1. Kim eydür yanmadum ᶜışḳuñ elinden
Yanup diñlenmedüm ᶜışḳuñ elinden

2. Giceler şemᶜa kimi dañ atınca
Yanuban sönmedüm ᶜışḳuñ elinden

3. Çeküp ᶜışḳuñ belāsın ṣabr idüben
Deyüp vāh dönmedüm ᶜışḳuñ elinden

4. Tutuşup gün kimi mihrile yanup
Dimeñ kim gönmedüm ᶜışḳuñ elinden

5. Ḳaçan ṣayd eyleyem Sīmurġ-ı rūḥı
Uçuban ḳonmadum ᶜışḳuñ elinden

6. ᶜUrūc içün mahabbet refrefine

7. [illegible] ᶜaklı-salun ᶜışkı merkeb

9. Talākın yireli zāl-ı cihānuñ

Sözümden dönmedüm ʿışkuñ elinden

10. Cihān terkin uralı zīnetini

Görüp imrenmedüm ʿışkuñ elinden

11. Leb-ā-leb Gülşenī cām-ı mahabbet

İçüben kanmadum ʿışkuñ elinden

9.AE.de yoktur.//2.mısra İÜ.de mükerrerdir.10.AE.de yoktur.11.AE.de yoktur.

133

Hece vezni: 8+8= 16

1.. İy ʿāşıḳlar gizlü nihān kimden idüm görilmedin
Ninde idüm eydüñ baña bu kār-hāne kurılmadın

7. Kim biliser toprağ u şu taḫmīrini ne şuya çün
Ḳudret eli karışdurup ḥikmetile yoğrılmadın

8. Ḳudret şuyıyla ḥikmetün taḫmīr-i ṭīnin neydügin
Kim bilürdi sırdan ḫafī ne vechile yoğrılmadın

9. Rūşenī'den sırrı niçün Gülşenī fāş ider disün
ʿIşḳıla cān virübeni göñülile şorılmadın

7.AE.,İÜ.,CV.de yoktur.//Yoğrılmadın:yoğrulmadın DT.8. CV.de yoktur.//Taḫmīr-i ṭīnin:taḫmīr-i ṭīni İÜ.,taḫmīr-i ṭīneti DT.//Bilürdi:bilür AE.,biliser DT.//Yoğrılmadın: yoğralmadın İÜ.,yoğrulmadın DT.9.Sırrı:sırr DT.,CV.// Virübenü:virübeni İÜ.,DT.

Mefā῾ilün mefā῾ilün mefā῾ilün mefā῾ilün

1. Sefer kılmaḥ diler dil-ber diyüben el-vedā῾ olsun

... diyüben el-vedā῾ olsun

... dīn bende ...

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ulün

1. Nice gönlüm ġamuñdan derhem olsun
Cihāna şādılıḫ baña ġam olsun

2. Sürūr-ı 'iş ü 'ışkuñ zārım ile
Muhabbet ehli içün ḫātem olsun

3. Çeküp derdin devāsız 'ışkuñuñ ben
Dimezem cānuma andan em olsun

4. Dönüp Eyyūb'a çek 'ışkuñ belāsın
Çoḫalsa mihnetüñ dime kem olsun

5. Kaçup milk ile māldan her ki geçmez
Ḫaçan 'ışkuñ yolında Edhem olsun

6. Vücūdın görmeyen 'ayn-ı 'ademden
Dimeñ kim ol mükerrem ādem olsun

7. Muhabbet ḥālına ḳāl eyleyenüñ
Gözi kūr u dili lāl ebkem olsun

8. Özin bilmese cāhil diñ kimise
Eger 'allāmeden ol a'lem olsun

9. Ferahdur Rūşenī'den Gülşenī'ye
Gelen hemmile ġam diñ derhem olsun

Yalnız AE.48b'de vardır.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Baña ʿışkuñ ṭarīḳını nedür diyüp ṣoran gelsün
Ayaḫ ḳoyanda ol yola başı terkin uran gelsün

2. Diriyle ölmeyen bilmez nedür ʿışkuñ ṭarīḳını
Ölüp ʿışḳıla dirinüñ düşin görüp yoran gelsün

3. Bu cān ḳuşı ḳanat açar muḥabbet milkine uçar
İkiden birlige ḳaçar o ṭayrāna giren gelsün

4. Şerīʿatla ayaḫ başan ṭarīḳat yolına cāndan
Ḥaḳīḳat yolını ṣorup yol eriyle varan gelsün

5. Yidi diñizle altı sed geçenler irdi menzile
Geçüben baḥrıla berden o menzile iren gelsün

6. Ṭarīḳat milkine şerʿuñ elifden ṭoġrudur yolı
Ḥaḳīḳat ıklīmi içre üçini bir gören gelsün

7. İşidüp Gülşenī sözin muḥabbet sırrıdur añlañ
Diyende bir ḳılı yüz gez bu maʿnīden yaran gelsün

AE.30b,İÜ.176b,DT.43b'de vardır.

1.Ayaḫ:ayaḳ DT.2.Düşin:düşün DT.//Gelsün:-. İÜ.3.Ḳuşı: ḳuş DT.//Ḳanat:ḳanad İÜ.,DT.//Muḥabbet:maḥabbet İÜ.,DT. 4.Ayaḫ:ayaḳ DT.//Yolını:rehberin AE.//Ṣorup:-. DT.// Gelsün:-. AE.,İÜ.5.Diñizle:diñiz ile AE.,deñizle İÜ., DT.//Geçenler:giçenler İÜ.//Menzile:menzīle İÜ.,DT.// Geçüben:giçüben İÜ.//Menzile:menzīle İÜ.,DT.6.Ṭoġru-dur:ṭoġrıdur DT.,doġrudur İÜ.//Iklīmi:ıklimi AE.,İÜ., DT.7.Muḥabbet:maḥabbet İÜ.,DT.

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

1. Nedür ʿışkuñ ṭarīḳını göñül virüp soran gelsün
Ayaḳ koyanda ol yola başı terkin uran gelsün

2. Muḥabbet yolına giren urur cān u cihān terkin
[illegible]

[illegible] iki ʿālemde terk olur
[illegible]

O terkün tāçını başa meveddetden uran gelsün
[illegible]

4. Uyur uyanuġam diyen yuḫu içindeki bī-ḫod
Uyanup ʿışkıla bu dem anuñ düşin yoran gelsün

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Girüp meydān-ı ʿışk içre başın ṭop eyleyen gelsün
Ayaḫ yirine başını o meydāna ḳoyan gelsün

2. Dirivle ölmeyen geymez kefen fakruñ libāsını
Kefen yirine ol ṭonı ölüp diri geyen gelsün

[illegible] dinem-felāḥ içün

4. Seçenler zehr ü tiryāḳı bilemez lezzetin ʿışḳuñ
Bu yolda nūş iden nīşi acı datlu diyen gelsün

5. Nidem yoḫ olmayan bilmez nedür varlıġını yoġuñ
O müşkil ḥallını dilden revān dīñ isteyen gelsün

6. Sevād-ı aʿẓam içinde salādur cumʿa-ı ʿışka

9. Mahabbetden güneş gibi gözetmeyen görebilmez
Nedür görmesini ʿışkun o vechi gözleyen gelsün

10. Mahabbet sırrını dilden görüp ʿışkıla cān içre
Nedür fāş itmeyen anı revāndan gizleyen gelsün

11. Cihānı terk iden geyer başına Rūşenī tācın
O tācı Gülşenī kimi bu terkile geyen gelsün

9.AE.,İÜ.,CV.de yoktur.10.AE.,İÜ.,CV.de yoktur.//Gizleyen: gözleyen.11.Cihānı:cihān DT.//Kimi:gibi AE.

Mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün

1. Belā imiş buᶜışk aña çeküp mihnet döyen gelsün
Dönüp Eyyūb'a derdile ten ü cāna kıyan gelsün

2. Diriyle ölmeyen kimse döyemez derdineᶜışkuñ
Diriyle girüben kabre kefen tonın geyen gelsün

3. Yürek kanın şarāb iden ciger dilüp kebāb iden
Yimek içmegi terk iden anı içüp yiyen gelsün

4. Benem Eyyūb'ı devrānuñ çekerem mihnetin anuñ
Urana terkini cānuñ salā direm uyan gelsün

5. Belā-yı ᶜışkı zevk iden cānından datlu sevk iden

8. Ṣalādur ᶜışka ᶜāşıklar imāmına bu ḳāmetden
Namāzıla niyāzını muḥabbetden kılan gelsün

9. Kılan fānī ṣıfātını bulur Bāḳī'yle ẕātını
Beḳādan öz ṣıfātını görüp ölem diyen gelsün

10. Bu yolda terk iden tācı bulur ᶜışḳıla miᶜrācı
ᶜAbādan faḳrıla tācı tācın başa geyen gelsün

11. Ṣalan ᶜaḳluñ pelāsını geyer ᶜışḳuñ libāsını
Erenlerüñ ᶜabāsını muḥabbetden geyen gelsün

12. Uçurup ᶜışḳıla cānın unudan ābıla nānın
İçüben bağrınuñ ḳanın kebāb idüp yiyen gelsün

13. Girüp ᶜışḳuñ ṭarīḳına çağır ṭālib ferīḳına
Ṣaluban kibrile kīne baş ayağa ḳoyan gelsün

14. İşidiñ Ḱüşenī sözin ne dir ṭāliblere cāndan
Fedāyī Gülşenī kimi dil ü cāna kıyan gelsün

9.Ḳılan:iden AE.,DT.//Beḳādan:beḳāyıla İÜ.,DT.//Öz ṣıfā-tını görüp:Ḥay Rab ḥayātını görüp AE.,ṣıfātını nedür İÜ., DT.//Ölem:bilem İÜ.,DT.10.ᶜAbādan:ᶜibādet DT.//Tācın:urup DT.11.İÜ.de yoktur.//Geyer:geyen DT.,geyüp CV.//Muḥab-betden:maḥabbetden İÜ.,DT.,CV.12.CV.de yoktur.//Uçurup: acurup İÜ.//Ūnudan:unudup DT.//Gelsün:-. AE.13.Kīne:ki-ne AE.14.İşidiñ:işidüñ İÜ.,CV.,işidüp DT.//Ne dir:nedür İÜ.,DT.,CV.

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Sataşdum ʿışḳa direm iy perī-rū
Ne yüzden sır ḫafīsiñ göze gizlü

2. Bilemez kimse senüñ neydügüñi
Egerçi ṭolu senden yaş u ḳuru

3. İki ʿālemde yoḫ sensiz nümāyiş
Ḫalā bulınmayup senüñle ṭolu

4. Bulunmaz sır emānet kimi Ḥaḳ'dan
Sen imişsin muḥabbetden dem-i hū

5. Senī ister göñilden cān virüben
Muḥabbetden yanan dem kici ulu

6. Sevüben sevdürürsiñ seni saña
Muḥabbetden bilinmez sendeki ḫū

7. Sekiz cennet senüñ vechüñden özge
Muḥabbetden nedür sevgülü mīnū

8. Senüñ yüzüñ göreni yandurumaz
Behişt olur anuñ-çün yidi ṭamu

9. Dem-i ḳudretden ādem ḥikmet-i Ḥaḳ
Beni bil Rūşenī'den Gülşenī ḫū

10. Benem Rūḥu'l-Ḳudüs Nāmūs-ı Ekber
Muḥabbet ḳoḫusından ġāliye-bū

Yalnız AE.57b'de vardır.

6.Sevdürürsiñ:sevdürürsen

Mefā^c^ilün mefā^c^ilün fe^c^ūlün

1. Boyuñ servin gören bustān içinde
^c^Aceb naḫl-ı revān'dir cān içinde

2. Kaduñdur aḥsen-i taḳvīme maẓhar
Añılan vaḥyıla Ḳur'ān içinde

3. ^c^Acebler muṣḥaf-ı hüsnüñe baḫan
Ḳaşuñ ḥarfın görüp Furḳān içinde

4. Gören bayram ider ay kimi yüzüñ
Ḳılup cānın fedā ḳurbān içinde

5. Baḫan dir vechüñe sulṭānı hüsnüñ
Bu yüzdür ay kimi devrān içinde

6. Ayıla gün-ṣıfat yüzüñi gören
Başuña çezginür Keyvān içinde

7. Giren meydān-ı ^c^ışḳuña bulur baş
Ayaḫdan çalınur çevgān içinde

8. Murādı Gülşenī'nüñ Rūşenī'den
Güneşden bellüdür a^c^yān içinde

Yalnız AE.de vardır.33a ve 73a'da mükerrerdir.

3. Furḳān:Ḳur'ān.73a.7.Meydān-ı ^c^ışḳuña:meydān-ı ^c^ışḳa ki 73a.//Bulur:bellüdür 73a.

Mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

1. Yüzüñdür yazılan Ḳur᾽ān içinde
Ḳaşuñ ḥarfı kimi Furḳān içinde

2. Açalı mihrileʿālem gözini
Naẓīrüñ görmedi devrān içinde

3. Görenler miḥrile iy meh cemāluñ
Ayıla gün ṣanur seyrān içinde

4. Dilerem bir dem içre biñ naẓardan
Görem vechüñ senüñ her şān içinde

5. Ne var vechüñden özge tā göreler
Cihān ḫalḳı çü oldur ān içinde

6. Senüñ vechüñ żıyāsıdur görünen
Güneş kimi aʿyān insān içinde

7. Didi Ḥaḳ sevüben vechüñi "levlāk"[53]
Muḥabbet gizlüyiken kān içinde

8. Meveddet kenzi senden ẓāhir oldı
Çü sensin sevgülü aʿyān içinde

AE.33b,İÜ.190a'da vardır.

2.Açalı:içeli AE.7.Muḥabbet:nisbet İÜ.8.Sensin:
sensiñ İÜ.

Bilür īmān nedür īkān içinde

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Gönül ʿışḳuñ elinden pāre pāre
Olupdur bulamazam aña çāre

2. Oñılmaz zaḫmı var ʿışḳuñ sınadum
Olalı gönlüm ol zaḫmıla yara

3. Tezālar zaḫm-ı ʿışḳı merhem urmak
Dönüp bī-kārlıġ iden herze-kāra

4. Nidem zaḫmını ʿışḳuñ çün belürmez
Ki andan görsedem yaramı yāra

5. Dönüp Manṣūr'a ʿışkuñ yarasını
Yidüm aṣılmadın bendile dāra

6. İlan kimi çü ṣançar gönlümi ʿışḳ
Dönübem yaradan aġulu māra

7. Yiyüp zaḫmını ʿışḳuñ Rūşenī'den
Virür cān Gülşenī dīdār-ı yāra

AE.32a,DT.18b,CV.109a'da vardır.

3.Zaḫm-ı ʿışḳı:zaḫm-ı ʿışḳa AE.//Urmak:urmañ DT.5.Yidüm: nidem DT.6.Dönübem:dönüben DT.7.Dīdār-ı yāra:dīdāra yāra AE.

Müstefᶜilün müstefᶜilün müstefᶜilün müstefᶜilün

1. Ḥaḳ rızāsın dilerisen̄ gel ḫızmet it erenlere
Gön̄ül pāsın silerisen̄ gel ḫızmet it erenlere

2. Dutġıl bir erün̄ etegin k'ilte seni Ḥaḳḳ'a degin
Severisen̄ işün̄ yigin gel ḫızmet it erenlere

3. Erenlere ḫızmet ḳılan ẓıllı olur Ḥaḳḳ'un̄ inan
Odur ḫalḳa sulṭān olan gel ḫızmet it erenlere

4. Ayru degül Ḥaḳ'dan eren Ḥaḳḳ'ı bulur gön̄ül soran
Ḥaḳ durur busözi inan gel ḫızmet it erenlere

5. Ḥaḳ erene benem didi sevgüsi ile gizledi
Andan [illegible]

6. Eren eli iş dutmadı Ḥaḳ[illegible]

Ḥaḳ'dan ayru söz itmedi gel ḫızmet it erenlere

7. ᶜIşḳun̄ yüzin eren görür gön̄ül virüp cāndan sever
Dil virmege an̄a iver gel ḫızmet it erenlere

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Güneş kimi yüzüñ münkir gözin açup ḫaçan göre
Ḳaranluḫdur çü aydınlıḫ anadan doġmaca kūra

2. Muḥabbetden göz açuban görende şevḳıla vechüñ
Ne diyem ẕevḳını anuñ gelüp ger ṭālibi ṣora

3. Baña luṭfıla mihrüñden tecellī nūrı nārıla
Ḳaduñ kimi şecerden uş göründi varmadın Ṭūr'a

4. Saña senden yaḫıniken bula gör istegün bugün
Ki dañlaya ḳosañ anı bulamazsıñ düşüp dūra

5. Diriyle ölene ḳopar ḳıyāmet ḥaşr u neşrile
Ḳulaġ ur ol ḳıyāmetden bu dem nefḫ olınan ṣūra

6. Diriyle ölüben virgil cevābın Rabb'uñuñ bilüp
Su'āl ider çü giren dem melek anı saña gūra

AE.54a,DT.23b,70b'de vardır.

1.Ḫaçan:ḳaçan DT.23b.//Ḳarañluḫdur:ḳarañuluḫdur AE.//Ay-

7. Bugün yuhudan uyanup göre gör danlaki hālun
Vāy aña kim bu yuhudan düşi sanup anı yora

8. Cemaluñ düş kimi halka galat ta'bir ider yoran
Gözüñ kimi uyanmayan o yüzden düş haçan yora

9. Dem-ā-dem Rūşenī kimi zıyādan dolmasa gönlüm
Nice dönderem ay-nisbet yüzümi Gülşenī nūra

7.Hāluñ:hānuñ AE.//Düşi:düş DT.23b,düşin DT.70b.8.Düş: düşin DT.70b.9.Dem-ā-dem:dimedüm DT.70b.//Nice:niçe DT. 70b.

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Nedür dünyā dinüz:gafletden özge

Hevāyıla hevesden bütden özge

2. Ne var bu mezraʿ içinde [illegible]

[illegible]

Ekilen tohm içün āletden özge

3. Açup kudret gözin cüz küll cihānda

Deñeñ nedür olan hikmetden özge

4. Geçürme gafletilen ʿömrüñ işit

Kiʿısyāndur igen tāʿatdan özge

5. Kılup cehlile tāʿat zāyiʿ itme

Çü zāyiʿdür ʿamel hayretden özge

6. Didi hayru'l-beşer dünyāya sāʿat

Nedür dünyā diñ ol sāʿatdan özge

7. Sorana dünye nedür bunı direm

Ne bilem neydügin hayretden özge

AE.34a,74b,İÜ.188b,DT.133b,CV.115a'da vardır.

1.Bütden:büdden DT.2.Tohm:tohum AE.74b.3.Gözin:gözün AE.74b.//Cüz küll:cüz ü küll DT.//Deñeñ:diñüz AE.34a. 4.İgen:ekin İÜ.,DT.5.CV.de yoktur.//Kılup:kalup AE.34a, 74b.//Hayretden:hayretden AE.74b.6.CV.de yoktur.//Dünyāya:dünyā DT.//Sāʿatdan:sāʿat DT.7.Dünye:dünyā AE.34a, DT.//Hayretden:hayretden CV.

8. Seni Hak'dan ırag idene digil
Çü yohdur dünye ol fürkatdan özge

9. Sorana dünye nedür ʿāmıla hās
Cevābum yoh nidem kürbetden özge

10. ʿAdem kimi vücūdın bu cihānuñ
Bilüben ne diyem kudretden özge

11. Bilür bu mezraʿuñ hāsılı nedür
Görenler maʿnisin sūretden özge

12. Bu devrile dönen [illegible]

[illegible]

İrişmez hāsılı nekbetden özge

13. [illegible]

[illegible]

Baña hāsıl nedür kurbetden özge

8.Digil:dinüñ DT. //Fürkatdan:fürkat DT.9.İÜ. ve CV.de yoktur.//Dünye:dünyā DT.//ʿĀmıla:ʿāleme AE.74b. 10.İÜ.de yoktur.//Kimi:gibi AE.34a,DT.//Diyem:direm CV.11.CV.de yoktur.//Sūretden:sorandan İÜ.12.CV.de yoktur.//Nekbetden:nik ü betden İÜ.13.Gülşenī'ye Rūşenī'den:Rūşenī'den Gülşenī'ye İÜ.

Mefā^c ilün mefā^c ilün fe^c ūlün

1. Nedür sırr-ı emānet dilden özge

[illegible]

2. "Nefaḥtü" sırrıdur fāş olmaz ol dil[55]

Anı bil sır ^c alen dil külden özge

3. Dilin dilin bilen aŋlar ne direm [illegible]

Çü andan dil olur ḳāl kıldan özge

4. Kināyetdür nidem dilden dil olan

Bilinmez dil dilidür ilden özge

5. Dilüñ devrānı var sırdan cihānsuz

Ayıla gün ṣınanan yıldan özge

6. Havā ṣanmañ hevesden ^c ālemini

Dilüñ çün ^c ālemi var yilden özge

7. Hezārān şehr var baḥr ile bersüz

Dilüñ Mıṣr ile Şām dilinden özge

8. Muḳaddesdür dilüñ arżı Ḥarem'den

Bulunmaz ol zeminde ḥaldan özge

9. Nidem sırdur dimezem Gülşenī fāş

Nider şeh Rūşenī'yi dilden özge

Yalnız AE.56a'da vardır.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Belā didüm çeküp mihnet muhabbetden belā 'ışka
   Bilür, mihnet nedür andan olanlar mübtelā 'ışka

2. Muhabbet mihnetin çeken belā neydügini bilür
   Anun için belādan dir kazādur iktizā 'ışka

149

Mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

1. Gönül ḳul olalı sulṭān-ı ʿışḳa
Diler cānın vire fermān-ı ʿışḳa

[illegible]

Çalınmasın diler çevgān-ı ʿışḳa

[illegible]

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Düşüp Mecnūn kimi sevdā-yı ʿışka
Göñül virdüm revāndan rāy-ı ʿışka

2. Devāsuz derdimiş dermānı nidem
Şınadum merhem idüp dā-yı ʿışka

3. "Ene'l-Hak" yirine diyüp ene'l-ʿışk[56]
Sataşdum dārıla ġavġā-yı ʿışka

4. Dilüñ kes taʿnıla tanz itme müfsid
Görüp bī-ḫod-sıfat şeydā-yı ʿışka

5. Dönüp şeyṭāna münkir olma bed-nām
Uzadup dilüñi rüsvā-yı ʿışka

6. Gözüñ yum ikiʿālemden açup bah
Ne yüzdür görünen bīnā-yı ʿışka

7. Unut cehlileʿilmüñ terkin urġıl
İrişmek dileseñ dānā-yı ʿışka

8. İkiʿālemde sulṭānlıḫ dilerseñ
Kul olġıl Gülşenī Mevlā-yı ʿışka

AE.33a,73a,İÜ.141a,186b,CV.111a'da vardır.
1.İÜ.141a'da yoktur.//Kimi:gibi AE.33a.2.İÜ.141a'da yoktur.3.İÜ.141a'da yoktur.//Diyüp:didüm İÜ.186b.4. İÜ.186b'de yoktur.//Tanz:zann İÜ.141a.//Müfsid:zāhid İÜ.141a.5.İÜ.186b'de yoktur.//Şeyṭāna:şeyṭān İÜ.141a. 6.İÜ.186b'de yoktur.//Ne yüzdür:ne yüzden İÜ.141a,AE. 73a.//Görünen:görinen AE.73a.//Bīnā-yı ʿışka:bünyā-yı ʿışka AE.73a.7.İÜ.186b'de yoktur.//Urġıl:urgil İÜ.141a. 8.İÜ.186b'de yoktur.//Olġıl:olgil CV.,ol iy İÜ.141a.

Mefāᶜīlün mefāᶜīlün feᶜūlün

1. Virelden başumı sevdā-yı ᶜışḳa
Ulaşdum ġulġul-ı ġavġā-yı ᶜışḳa

2. Devā ister iken dermān yirine
İrişdüm derd-i dilden dāy-ı ᶜışḳa

3. Gören Mecnūn'a nisbet ḥālumı dir
Baḫūñ bed-nām olan rüsvā-yı ᶜışḳa

4. Ne sevdādur başumda bilemezem
Ki andan dönmişem şeydā-yı ᶜışḳa

5. Nidem bilemezem rāy ile tedbīr
Ḫıred isteyüben rāy-ı ᶜışḳa

6. Baña müşkil olan ḥālsuz nedür ḥāl
Ṣoruban bilmedür dānā-yı ᶜışḳa

7. Nedür is̱bāt olan nefy ile bilsem
Vücūd ile ᶜademden lā-yı ᶜışḳa

8. Ne yüzden olmışam Mecnūn'ı devriñ
Muḥabbet maẓharı Leylā-yı ᶜışḳa

9. Muḥabbetden ne sırram genci nisbet
Ḫafī ḳudret kimi ālā-yı ᶜışḳa

10. Bir iken iki yüzden görüneli
Bilindi nevdüğüm binā-yı ᶜışḳa

Yalnız AE.56b'de vardır.

11. Kılan ṭayy lā vü illādan merātib
Bilür hūdan neyem heyhāy-ı ᶜışḳa

12. Muḥabbet Ḳāfına sīmurgı nisbet
Giren uġrar imiş lānā-yı ᶜışḳa

13. Vücūdını ᶜademden iden imiş
İrişen bī-cihet meʾvā-yı ᶜışḳa

14. Iraḫ yaḫın yoġ imiş vüsᶜatiyle
Olan bī-şeş-cihet ṣaḥrā-yı ᶜışḳa

15. Nidem iy Gülşenī vaṣf idemezem
Diyüben Rūşenī mevlā-yı ᶜışḳa

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün

1. İy dil koyuban yârunı ağyâra yapışma

[illegible]

2. Şem'a dönüben şevkıla yan dil-bere karşu

3. [illegible]

9. Aġıla kara terkin uran, ebcedin okur
ʿIşkun işidüp mecmaʿ-ı muḫtāra yapışma

10. Alup satılan ḫalk-ı cihān nakdı daġladur
Ol beyʿü şirā kılmaġa bāzāra yapışma

11. Tecrīdile bul Rūḥ-ı Ḳudüs zindesin iy dil
Her ferdile tersā kimi zünnāra yapışma

12. Kesb eyle bugün āḫıretün danlaya koyup
Şuġl u ʿamel-i dünye-i ġaddāra yapışma

13. Şeyṭān kimi yolunı uran nefs-i hevādur
Aldar çü seni mekrile mekkāra yapışma

14. ʿIşkıla yola girübenü şerʿ-i sırāṭ it
Āsān diyüben ʿaklıla düşvāra yapışma

Bed-nām oluban ʿakl u hi[illegible] yapışma

9.Okur:ohu DT.10.AE.de yoktur.//Nakdı:nakd DT.11 Rūh-ı

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün .

1. İşidüp iy cüvān pendüm şaḫın pīrüne nāz itme
Dilersen nāzenīn olmaḫ dürüş terk-i niyāz itme

2. Sevüben sevdür özüni muḥabbet arturup pīre
Çalışup ʿışḳıla sevgün çoḫ idübenü nāz itme

3. Saña emr idicek pīrün dime ne dutmadın anı
Mürīd iken merīd olup ʿinād u lecci-sāz itme

4. Gözün inkār ḳālından ṭomaldup ḳurbaġa nisbet
Duruban pīrüne karşu kes ününi āvāz itme

5. Bilüp kerkesligin nefsün emek çekdürüben pīre
Açup bālunı ṣayd içün ḳara ḳarġanı bāz itme

6. Egerci [illegible]

Müfteᶜilün fāᶜilün müfteᶜilün fāᶜilün

1. ᶜIşkıla bilişeli yād olmışam özüme
ᶜAklıla dak dutmañuz añlamadın sözüme

2. Bilemezem neydügüm ne vechile şeydügüm
Dirilüben haydügüm bahubanu özüme

3. ᶜIşkıla açılalı tāze gül-istān-sıfat
Muhabbetden dimeñüz soldı revān gözüme

4. Tālib iseñ işidüp pendümile kılᶜamel
Sür yüzüñi toprağa baş koyuban izüme

5. Dileriseñ dil gözin rūşen aça gül-sıfat
Kuhl-ı cevāhir digil Rūşenī'den tozuma

6. ᶜIşkılaᶜaklumᶜadem kılalıdan dem-be-dem
Gelemezem diñ nidem fikrile kendüzüme

7. Hayrete salan beni budur işidüñ anı
Bir görürem cān teni ikiyiken gözüme

8. ᶜIşkılaᶜaklını bir her ki görür bunı dir
İki dimeñ nā-güzīrᶜīdile nev-rūzuma

9. Rūşenī'den kıl kemīn Aydın ilinüñ günin
Gözüñ açup Gülşenī cāndaki yılduzuma

AE.53a,İÜ.198a'da vardır.

2.Haydügüm:şaydügüm AE.3.İÜ.de 6.beyittir.// Muhab-betden:kim muhabbetdenAE.// Muhabbetden:mahabbetden İÜ. 4.İÜ.de 7.beyittir.//Toprağa:toprağa İÜ.5.İÜ.de 8.beyit-tir.//Dileriseñ:dilerisenĝ İÜ.6.İÜ.de 3.beyittir.7.İÜ.de 4.beyittir.8.İÜ.de 5.beyittir.//Her ki:her AE.9.Kemīn: kimin AE.//Açup:açıp İÜ.//Yılduzuma:yulduzuma İÜ.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Aldanup inanma iy dil münkirüñ ıkrārına
Çün muzırdur ol yalancı girçegüñ inkārına

2. Gerçi kim dir söyleyüp ḫalkuñ yalanı ekseri
Virüben andan revācı satu vü bāzārına

3. Dünyeden ıkbāl umandur ḫod sa'ādetsüz şaki
Bulmadı ıkbāl düşin müdbirüñ idbārına

4. Şer diyüben yime balını belālu dünyenüñ
Degmez anuñ balı çün-kim arusınuñ ḫārına

5. Cīfe didi dünyeye Peygamber iy ṭālib işit
Seg degülseñ düşme anuñ cīfeden murdārına

6. 'Ār içün rüsvā kıluban ehl-i dünyā özini
Ḫor olur ẕilletle baḫuñ ḫalkınuñ bī-'ārına

7. İt gibi murdārı yiyen ṭāhir olmaz ṣuyıla
Tevbesüz ol cīfe tenden sanmañuz arına

8. Çün cefādur saña dünyānuñ vefāsı 'ākıbet
Pes yoġa ṣay bu dem anı baḫmayuban varına

9. Sicn-i mü'mindür işitdüñ cennetini kāfirüñ
Yanma kāfir kimi anuñ mü'min iseñ nārına

10. Daña dinüp istenen gün bugün imiş añladum
Anuñ içün ḳoymazam ben bugünümi yarına

Yalnız AE.53a'da vardır.

7.İkinci mısrada vezin bozuktur. 9.Kāfir: kāfer.

11. Terk idüp dār-ı cihānı olmayan Manṣūr-ı ʿışḳ
Girüben meydān-ı ʿışḳa aṣmaz özin dārına

12. Geçmeyen iki cihāndan ʿışḳıla ʿārif degül
Anuñ içün yoḫ vuḳūfı maʿrifet esrārına

13. Dünyede gül yoḫ dikensüz el uzatma dirmege
Degmez andan ḳoḫu çün-kim ele batan ḫārına

14. Dil beri ḳılup cihāndan ʿışḳa viren göñlini
Gülşenī gibi irüşür Rūşenī dīdārına

11.Dār-ı cihānı:var cihānı.

Fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün

57

1. Yanmayan Mūsā gibi ānestü nārun nārına
Görmeyüp bugün tecellī koydı anı yarına

2. Yanuban Ṭūr'ında ᶜışkun mihrile ṭaġlanmayan
Açamaz gün kimi gözün vechünün envārına

3. Ay u gün mir'āta dönüp bil ne yüzden çezginür
Dūş olam diyü o yüzden dil-berün dīdārına

4. Yoḫ melāḥatda şebīhi hem ṣabāḥatda naẓīr
Mihr ü mehden özge tā kim benzedem ruḫ-sārına

5. Görmedi ḥüsnün naẓīrin kimse iy ṣāhib-cemāl
Kim düşe Yūsuf kimi ol Mıṣr-ı dil bāzārına

6. Ḳomayan evvel ḳademᶜışkun yolında başını
Dönüben Manṣūr'a andan aṣmadılar dārına

7. Münkirün ḳavlı yalandur ḥālına ᶜışḳ ehlinün
Ġarra olma ṣıdḳunıla kāẕibün ıkrārına

AE.54b,İÜ.191a,CV.107b'de vardır.
1.Mūsā:Mūsī İÜ.,CV.//Gibi:kimi İÜ.,CV.2.Ṭaġlanmayan: daġlanmayan İÜ.,CV.//Gözün:gözin İÜ.3.Dīdārına:dīdārına İÜ.6.Ḳomayan:ḳoymayan CV.7.Ḳavlı:ḳavl CV.

8. Gül-şen-i hüsnün gören dir kim behişt-i cān budur
Göz yumup açmaz o yüzden cennetün gül-zārına

9. Gül tikenden hālī olmaz nişe dögil nūş içün
Gül dilersen katlan andan sancılan dil hārına

10. Görüben ʿīd-i revānun iy perī-çehre revān
Niçe kurban olmasun dil dil-rübā dil-dārına

11. Hayret-i ʿışkıla özün itürüben bulmadın
Kulag urma ʿışk erinün remzile esrārına

12. Nām u nāmūs isteyenler ʿışkıla bed-nām olur
ʿĀr ider çün ʿākıl andan bahman anun ʿārına

13. Taʿn ider hālum görelden kāılıla nāsıh nidem
K'oluban bī-kār-ı ʿaklun ehl-i ʿışkun kārına

14. Baglama gönül görüben dünyenün ıkbālını
Bah ol ıkbāla irenün devrile idbārına

15. Hāl-ı ʿışkı kāla gelme sahla dilden ketm idüp
Rūşenī'den Gülşenī-veş dürişüp ızhārına

8.CV.de yoktur.//Gören:-. AE.9.Gül:gel AE.//Tikenden:tī-kendür AE.//Nīşe:-. AE.//Gül:gel AE.10.CV.de yoktur.//ʿĪd-i revānun:ʿīd-ü revānun AE.//Niçe:nice İÜ.11.CV.de yoktur.12.ʿĀrına:ārına CV.13.Görelden:görenler AE.//Nidem:bu dem AE.//Bī-kār-ı ʿaklun:bī-kār-u ʿaklun AE.14.CV.de yoktur.//Dünyenün :dünyānun AE.//Devrile idbārına:devr-i

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Düşüben ġark olmayanlar 'ışḳunuñ deryāsına
Berde ḳalup baḥra girmez dürrinüñ elmāsına

2. Reşk ider görende gözüm yüzüñi gönlüm nidem
Giremezem çün göñülle gözümüñ arasına

3. Cānıla naḳd-ı revāndan özge nem var ki virem
Āl ıla almaḫ dilese gözlerüñ alasına

4. Bilmezem uyur uyanuḫ olduġum ḥayret budur
Vireli 'ışḳıla göñlüm fikrüñüñ sevdāsına

5. Kim bilür göñlüm ḫayālın fikrüñile iy peri
Kim ne vechile düşüben ẕikrinüñ sevdāsına

6. Görüben bī-'ār-ı 'ışḳı 'aḳlıla 'ār itme kim
Terk idüp 'ışḳı kim 'āruñ düşesiñ rüsvāsına

7. Rūşenī ḳālına virüp Gülşenī ḥālını dir
Şevḳıla baş virmişem uş 'ışḳunuñ ġavġāsına

Yalnız AE.74a'da vardır.

6. Düşesiñ: düşüsiñ.

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

1. Baña derdiñ gerek dermānsuz iy meh
Çü bir dem olamazam ansuz iy meh

2. Nedür zevk u nişātı bilemezem
Cihānda ḫalk olanuñ sensiz iy meh

3. Virüp 'ışkuña cān çün derdiñ aldum
Koma kalmaga beni cānsuz iy meh

4. Canuma cānımış derdiñ çü bildüm
Nice pes dirilem cānānsuz iy meh

5. Senüñ derdüñle virmeyen revānın
Canın virüp gider īmānsuz iy meh

6. Nedür derdüñden özge ḥuccet-i 'ışk
Anuñ-çün olmazam bürhānsuz iy meh

7. Soruban Rūşenī'ye sırr-ı 'ışkı
Olamaz Gülşenī 'irfānsuz iy meh

AE.32b,DT.133b,CV.110a'da vardır.

1.Derdiñ:derdüñ DT.,CV.//Gerek dermānsuz iy meh: yiter dermān gerekmez dermānsuz iy meh DT.2.Zevk u nişātı:zevkı vü nişātı DT.//Sensiz:sensüz DT., CV.3.Derdiñ:derdüñ DT.,CV.//Kalmaga:kılmaga AE. 4.Canuma:cānuma DT.//Derdiñ çü bildüm:çü derdüñ bildüm DT.//Derdiñ:derdüñ CV.//Cānānsuz:cānsuz AE.5.Canın:cānın DT.6.Anuñ-çün:anuñ içün DT., CV.7.Gülşenī:Rūşenī DT.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Vāy aña kim nefs ucından düşe dünyā bendine
Aldanuban zāl-ı dehrüñ mālıla peyvendine

2. Şirneyüben yime balını belādur dünyenüñ
Perver ider çünki katup zehrini gül kandına

3. Müşkil işdür dünye 'akdın dilden üzmek bend iken
Terk-i ḥaldur çünki andan bağlanan dil bendine

4. Ölmedin dutuñ karasın dünyeye cān virenüñ
Bu sebebden ağlar ol dem görüben ḫursendine

5. Āl idüben aldarımış zāl-ı dünyā çoḫları
Ālıla andan irişmez kimse anuñ fendine

6. Niçeler 'aklın virüben aldı sevdā dünyeden
Deng olup andan ḫayāluñ düşdi çūn u çendine

7. 'Işkıla İskender olup kıl hevā ye'cūcını
Sed çeküp me'cūc u dīvün 'aklıla der-bendine

AE.54a,İÜ.193a'da vardır.

2.Dünyenüñ:dünyānuñ AE.//Zehrini:herini İÜ.3.Üzmek: ursañ AE.4.Karasın:ġazāsın İÜ.//Ḫursendine:ḫūrsendine AE.5.Zāl-ı dünyā:zāl-u dünyā AE.6.Aldı:-. AE.//Ḫayāluñ: ḫayāla İÜ.7.Me'cūc:ye'cūc AE.

8. Dime dānā dünye ᶜilmin biliciyi görüben
Aḥmaḳ u nā-dān diyüp ol cāhilüñ gel ᶜindine

9. ᶜAhd u peymān itme ḫalḳ-ı dünyeyilen şarṭ idüp
İnanuban her yalancı kevdenüñ sevgendine

10. Geçdi ᶜömrüm istegilen ḫalḳ-ı ᶜālemden nidem
Ugramadum Gülşenī-veş Rūşenī mānendine

8.Dünye:dünyeye AE.//Biliciyi:bilici AE.//ᶜİndine:faḳdı-na İÜ.9.Ḫalḳ-ı dünyeyilen:ḫalḳa dünyeyilen AE.10.ᶜÖmrüm:ᶜömrüñ AE.

Mefā῾īlün mefā῾īlün fe῾ūlün

1. Yüzün görmek dilerem döne döne
Virüp cānumı aña döne döne

2. Niçe bir cān çekem şevkuñla iy dil
Yüzüñi görmek içün döne döne

3. Alamaz kimse tenden cānı nidem
Saña cān virmeyince döne döne

4. Nidem ῾ışkuñ elinden bilemezem
Alup gönlüm diler cān döne döne

5. Gönül ῾ışka uyup terk itdi beni
Soraram nerde līkin döne döne

6. Ecel bir cān alur ammā nidem ῾ışk
Diler bir yirine yüz döne döne

7. Dilerem Rūşenī'yi Gülşenī dir
Görem Aydın ilinde döne döne

Yalnız AE.39b'de vardır.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Nā-gehān ol dil-rübā çün bi-dilin yād eyledi
Vaṣlıla hicrāndan anı ḳurtarup şād eyledi

2. Görsedüp mihrile vechin ṭālibine bir naẓar
İki'ālem zevḳın aña kāmilen dād eyledi

3. Acı daṭlu ḳahr u luṭfın vaṣlıla hicrān kimi
'Āşıḳına perverişden gör ne irşād eyledi

4. Ḳıluban virāne gönlüm genc-i'ışḳın ḳoymaġa
Yiñiden ḳılup'imāret özge bünyād eyledi

5. Göreli şem'-i cemālın gönlüm uş pervāne-veş
Yandurup özin ol oddan ġamdan āzād eyledi

6. Gülşenī gönül virüben'ışḳa bi-dil olalı
Rūşenī ismin dilinde ẕikr ü evrād eyledi

7. Rūşenī perver ḳıluban ay kimi günden cemāl
Gülşenī diyüben aña sevgüsin ad eyledi

AT 37. Ü 217- DM 146b GY 177b'de mevcut

8. Gün kimi yüzüne bahup yandurur gönlüm özin
Mihrünile çünki yohdur andan özge yanası

9. Gencimiş ʿışkun ki gizler bu yıhuh gönlüm anı
Rūşenī nakdınun olup Gülşenī vīrānesi

8.Kimi:gibi DT.//Özin:evin AE.9.ʿIşkun:ʿışkunun AE.//
Gizler:gezler AE,sahlar İÜ.//Nakdınun:nakadınun AE.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. İy cemāluñ "küntü kenz"üñ gevher-i yek-dānesi [58].
Gencimiş 'ışkuñ ki kıldı göñlümi vīrānesi

2. Kıble-i vechüñ görelden ḫalk-ı 'ālem Ka'be'de
Deyr-i mīnā terkin urdı Kudsiken büt-ḫānesi

3. Vaḥdetüñ baḥrına giren bildi kim kesret tamām
Vechüñe nisbet ṣadefdür iy cihān dür-dānesi

4. Düşdi zülfüñ göreliden bende göñlüm delürüp
Nice kurtula o kayduñ bilmezem dīvānesi

5. Gözlerüñ sevdāsıdur şeydā kılan iy meh beni
Ser-ḫoş ol sevdādan olur nergisüñ mest-ānesi

6. Şem'-i ruḫsāruñ görelden tutuşuban yandı dil
Nice yanmasun o şem'uñ şevkıla pervānesi

7. Sākī-i bezm-i ezelden 'ışkıla la'luñ meyin
İçeli bildüm nedendür ol meyüñ peymānesi

8. Gözlerüñden esrük olur bir naẓar ser-ḫoş gören
Cāmın içen bilür oldur cām-ı Cem mey-ḫānesi

AE.75a,İÜ.213a,CV.116b'de vardır.

1.Yek-dānesi:yik-dānesi AE.4.Delürüp:daluban İÜ.5.Nergisüñ:nergesüñ AE.,nergisü İÜ.7.Meyin:misin AE.//Ol:evvel İÜ.

9. Nāsıḥ eydür ʿışḳıla yaṇdurma cānuñ pes nidem
Çünki yoḫdur andan özge sūzişile yanası

10. Söyleme efsāne vāʿız ḳıṣṣa-ḫvāna dönüben
Çün yalandur eks̱er andan söylenen efsānesi

11. Uġrasañ göñlüme müşfiḳ dil-berüñ kūyında ṣor
ʿIşḳıla miḥnet çeküben oldı mı uṣanası

12. Vaṣlına şükrāne diler benden ol zībā-nigār
Naḳd-ı cāndan özge nem var bilmezem şükrānesi

13. Rūşenī'nüñ mihrine cān virmedin dīñ neylesün
Gülşenī bī-dil çün oldur sevgülü cānānesi

9.CV.de yoktur.//Nāsıḥ:müşfiḳ İÜ.//Andan özge sūzişile:
... İÜ. 10. Söyleme:söylese İÜ. //

1. Ne bilsün içmeyenler cām-ı ʿışkı

2. Tapan ʿışkuñ şarābını ayılmaz

3. Koma nergis-sıfat cāmunı elden
Dilerseñ bulma andan kām-ı ʿışkı

9. Cihānda gün kimi ᶜışḳıla şöhret
Buluban bil nedür bed-nām-ı ᶜışḳı

10. Ṣoraram Gül-şenī'ye Rūşenī dir
Baña iᶜlām idüben nām-ı ᶜışḳı

Mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün

1. Yandurdı şevkun odı tutuşdurup revânı
Müştâka gayretünden diyeli "len terânî"[59]

2. Ay kimi yüzün içün gün kimi yanuban uş
Şevkıla gice gündüz görmek dilerem anı

3. Levh-ı ezel yüzündür mushaf kimi okuram
"Ümmü'l-kitâb"ı andan "seb'an mine'l-meşânî"[60-61]

4. Âyine-i muhabbet vechünden özge nedür
Mir'ât olan likâya iy sırr-ı "men reânî"[62]

5. Sûretde ma'nî yüzün güneş kimi doğaldan
Bilindi halka nedür genc-i hafî 'ayânî

6. Kevser lebündenimiş Âb-ı Hayât'ı sordum
Hızr'un revânı nisbet her cân-ı câvidânî

7. Gelmedi sencileyin 'Ankâ-sıfat cihâna
İy Kâf-ı kudret içre mevcûd-ı lâ-mekânî

AT 36a 75b tü 219a DT 145b'de vardır.

Sandum lebüñden iy cān var mı dehānuñ içün

Ne gerrnedür dehānuñ yahy olmasa beyānı

10 bir gez yüzüñi gören iki cihān u cānın

16. Cān virüben yüzüni gören bilür nedür cān
İy cān-ı cāna mazhar hem sūret-i ma'ānī

17. İy Rūşenī cihānda gün kimi yoḳ naẓīrün
Ay kimi Gülşenī tā görsede ḫalḳa anı

17. Ay kimi Gülşenī tā: iy Gülşenī ay sıfat İÜ.

Müfteᶜilün fāᶜilün müfteᶜilün fāᶜilün

1. ᶜAkıl olan ᶜāşıkun bilmedi sevdāsını
Mecnūn'a sor Leyli'nün şūriş ü ġavġāsını

2. ᶜIşkıla Mecnūn olan vālih ü meftūn olan
Bilürimiş iy fülān mihrile şeydāsını

3. ᶜĀşıḳ-ı bī-ḫod-ṣıfat vālih ü bī-maᶜrifet
Söyleyüben menḳıbet oḫuyumaz ṭāsını

4. Zāhid olup mātemī ṣor aña nedür ġamı
Ḳara geyüp ölmedin nişe dutar yasını

5. ᶜIşḳıla Mecnūn olan bī-dile ṣor Leyli'nün
Sidre vü ṭūbī-ṣıfat ḳaddıla bālāsını

6. Ṣūretini maᶜniden görmeyen ādem degül
Tā ki bile cüz külün ᶜilmile esmāsını

7. ᶜIşḳıla gönül gözin açubanu görmeyen
Cānıla cānān yüzin ne bile sīmāsını

AE.36b,76b.,İÜ.230b.,DT.146a'da vardır.

2.Fülān:cüvān İÜ.3.İÜ.de yoktur.4.İÜ.de yoktur.//Geyüp: giyüp AE.36b.6.Maᶜniden görmeyen:görmeyen maᶜniden İÜ.// Tā ki bile cüz külün ᶜilmile esmāsını:Pes ne diyem añlaya ᶜalleme'l-esmāsını İÜ.7.Açubanu:açubanı DT.

8. Ten gözüni yumuban cān gözini açmayan
Kūra dönüp göremez Rūşenī binasını

9. Bende dimeñ ᶜışkıla kulluġ iden şāhımış
Sanmayasız bendedür ᶜışk ili Dārāsını

10. ᶜIşkıla şāh olanuñ bendeligin kılmayan

168

Mef'ūlü mefā'īlün fe'ūlün

[illegible]

Kimse ki saña kıla nigāhı

3. Mihrile gören yüzüñi bi'llāh
Bilür neyimiş meh-i İlāhi

4. Hüsn ıklīminüñ çü şāhı sensiñ
Hūblardur olan anuñ sipāhı

5. Yüzüñ gören ider iki bayram
Kaşuñ dü-hilāl anuñ güvāhı

6. Ne kıldı melāhatıla vechüñ
Görsetmedi gün kimi kemāhi

11. Yūsuf kimi Mıṣr-ı ḥüsne giren
Çehden çıḫubanı buldı cāhı

12. ʿĀrif dimezem iki cihānda
Bir bilmeyene kūh ile kāhı

13. Ġāfil yatuban uyuma ṭālib
Terk it uyanup bu ḫᵛāb-gāhı

14. ʿIşḳuñ yolına girüp ḳayıtma
Elden ḳomayup bu doġru rāhı

15. Nāṣıḥ meñi ʿışḳıla güneh-kār
Ḳılup dimegil aña menāhī

16. Zāhid saña ṭāʿat-ı riyādan
Ḫuşkī-i dimāġ ider tebāhı

17. ʿIşḳıyla göñül belāya düşseñ
Andan ḳıla gör yine penāhı

18. Bu Gülşenī'ye dimeñ güneh-kār
Çün s̱evāb olur anuñ günāhı

18. Anuñ:-.

Mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

1. Nidem münkir göremez Ruşenī'yi
Güneşden aydın ol żavʾu seniyi

2. Hasedden özge nedür bilemezem
Garażdan kūr iden ol keşnīyi

3. Haseddür döndüren şeytān -ı dūna
Hak'a münkir olan bātıl deniyi

4. Nişün kūra döner münkir nażardan
Çıharmadan basardan kendüsini

5. Hasedden cān çeküp diler ölümin
Kon ölsün hıkdıla ol mürde neyi

6. Virüp cānın hasedden her münāfık
Komaz āhır-nefes başdan menīyi

7. İşit pendim hasūda olma hem-dem
Kılup mahrem özüne rāndesini

8. Haçan fāsıkla müʾmin bir olısar
Ki hem-dem müslim ü Ermeni'yi

9. Hak'a münkir olan bātılı nidem
Anuban reddile bu'gzeştesini

10. Dönüp bast-ı Yehūd'a münkir-i dūn
Anar fakrıla kendüden ganīyi

Yalnız AE. 77a'da vardır.

8.Müslim ü: müslim.

11. Ne yüzden bilmezem münkir münâfık

[illegible]

12. Hasedden göremez Aydın ilinden

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün [x]

1. Bir naẓar gören cemālın iki ʿālemden geçer
Virüben ol veche göre cān u dilden varını

2. ʿIşḳıla gören muḥabbet sırrını nūr-ı İlāh
Remzile bilür ne disem sırr-ı Ḥaḳ esrārını

3. Oḳıyan "قد جاءكم نور من الله" bilür[64]
Keşfile ʿilme'l-yaḳīnden vaḥy-ı Ḥaḳ envārını

4. Sırrıla sırdan ḫafīdür seyr-i ḥüsnüñ ʿışḳıla
Sır ʿalenden kim biliser seyrinüñ eṭvārını

5. Kim bilür meclā-yı hüsni Ḥaḳ muhabbetden nişün

Fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün[x]

1. Görmeyen ^cışkıla Ḥak'dan sevgülü dīdārını
   Bilemez "levlāke" nisbet ḥüsn ili dil-dārını[65]

2. ^cIşkıla dilden açan gözin muḥabbet veçhine
   Bilür o sulṭān-ı ḥüsnüñ Mısrıla bāzārını

Yalnız AE.57b'de vardır.

x.Metin eksiktir.

TUYUG 2

Fā ͨilātün fā ͨilātün fā ͨilün

1. ͨIşkımış sīmürg-ı cān dil kūh-ı Ḳāf
Dilesen bulmah anı dil kıl ṭavāf

2. ͨIşkı bil ͨanḳā ki bilinmez nedür
Oḫunan Ḳur'ān'da oldur ḳāf ḳāf

Yalnız AE.77b'de vardır.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Ādem isen bil nedür ādemde dem
   Rūh-ı Ḳudsī nefḫa-ı vech-i ḳadem

2. Ol demi bilen bilür ādem nedür
   Ānā dīn mevcūd u bāḳīyse 'adem

Yalnız AE.40b'de vardır.

METİNLERDEKİ AYET,HADİS VE İBARELERLE İLGİLİ NOTLAR

1.kün "ol" kelimesi kün fe-yekûn "ol (der) ve olur" ibâresi içinde,Kur'ân-ı Kerîm'in bir çok sûresinde geçmektedir.Bu kelimeyle şu sûrelerdeki ilgili âyetlere telmih yapılmaktadır:Bakara 2-117,Âl-i İmrân 3-47,59,Enâm 6-73,Nahl 16-40, Meryem 19-35,Yâsîn 36-82,Gâfir 40-68.Buraya Bakara sûresinin 117. âyetini Türkçe meâliyle birlikte alıyoruz:

بَدِيعُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ .

"Gökleri ve yeri yoktan var eden Allah'tır.O,bir işin olmasını dilerse,ona ancak ol der ve olur[1]".(bkz.5.,13.,18.,36.,48.,49., 63. notlar).

2.küntü nebiyyen "ben peygamberdim" ibâresiyle şu hadîs-i şerîfe telmihte bulunulmaktadır: كُنْتُ نَبِيًّا وَآدَمُ بَيْنَ الرُّوحِ وَالْجَسَدِ .

"Âdem ruh ve ceset arasında iken ben peygamberdim[2]".

3.levlâk "sen olmasaydın" ibâresiyle şu kudsî hadîse telmih yapılmaktadır: لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَمَا خَلَقْتُ الْأَفْلَاكَ

"Sen olmasaydın,sen olmasaydın felekleri yaratmazdım[3]".(bkz. 10.,28.,29.,32.,35.,42.,43.,47.,50.,53.,65. notlar).

1.Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı,Diyânet İşleri Başkanlığı Yayınları,Emel Matbaacılık San.,Ltd.,Şti,14.Baskı,Ank.1987, s.17.

2. Aclûnî,Keşfü'l-Hafâ'i ve Müzîlü'l-İlbâsi,Beyrut-1988,c.II, s.129.

3.2.dipnottaki a.g.e.c.II,s.164.Açıklamada San'anî'nin,"bu hadîs mevzûdur,amma mânâsı doğrudur" ifadesine yer veriliyor.

15.kerrem-nā "şerefli kıldık" ibâresiyle İsrâ sûresinin 17-70.âyetine telmih vardır: وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا.

"And olsun ki,biz insanoğullarını şerefli kıldık,onların karada ve denizde gezmesini sağladık,temiz şeylerle onları rızıklandırdık,yarattıklarımızın pek çoğundan üstün kıldık [12]".

16.ʿallem-nā "öğrettik" ifadesiyle Kehf sûresinin 18-65.âyetine telmih yapılmaktadır: فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا.

"Bu arada ikisi-katımızdan kendisine bir rahmet verdiğimiz ve kendisine ilim öğrettiğimiz-kullarımızdan birini buldular[13]".

17. أَبِيتُ عِنْدَ رَبِّي ebītü ʿınde rabbī "Rabb'imin yanında geceledim" ibâresiyle şu hadîs-i şerîfe telmih vardır: إِنِّي أَبِيتُ يُطْعِمُنِي رَبِّي وَيَسْقِينِي.

"Ben,Rabb'im beni it'âm ve iskâ eder bir halde gecelerim [14]".

18.kün fe-kan "olan oldu" ibâresiyle 1.notta zikredilen sûrelerin ilgili âyetlerine telmih vardır.(bkz.1.,5.,13.,36.,48.,49.,63.notlar).

19.ene'l-Ḥak "ben Hakk'ım" ifâdesi Hallâc-ı Mansûr tarafından söylendiği rivâyet edilen meşhûr bir sözdür.(bkz.23.ve56. notlar).

20.kālū belī "dediler:evet" kelimeleri A'râf sûresinin 7-172.âyetine telmihtir: وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ.

12.1.dipnottaki a.g.e.,s.288.

13.1.dipnottaki a.g.e.,s.300.

14.Davudoğlu,Mehmet,Sahîh-i Müslim Tercüme ve Şerhi,c.6,Sönmez Neşriyat A.Ş. Yayınları,Umumî Neşriyat NO:36,İstanbul,s.75-76.

"Rabb'in insanoğlunun sulbünden soyunu alıp devam ettirmiş, onlara:Ben sizin Rabb'iniz değil miyim,demiş ve buna kendilerini şâhid tutmuştu.Onlar da:Evet şâhidiz,demişlerdi.Bu, kıyâmet günü,bizim bundan haberimiz yoktu,dersiniz.[15]"(bkz.34. not).

21.ulü'l-ebsâr "görme kabiliyeti olan kimseler" terkîbiyle Âl-i İmrân sûresinin 3-13.âyetine telmih var: قد كان لكم آية في فئتين التقتا فئة تقاتل في سبيل الله وأخرى كافرة يرونهم مثليهم رأي العين والله يؤيد بنصره من يشاء إن في ذلك لعبرة لأولي الأبصار .

"Karşı karşıya gelen iki topluluğun durumlarında sizin için ibret vardır,biri Allah yolunda savaşanlardır,diğeri,inkârcılardır ki,bunlar karşı tarafı gözleriyle kendilerinin iki misli görüyorlardı.Allah dilediğini yardımıyla destekler.Bunda görebilenler için ibret vardır.[16]"

22.Allâhü nûr ibâresi Nûr sûresinin 24-35.âyetine telmihtir: الله نور السموات والأرض مثل نوره كمشكاة فيها مصباح المصباح في زجاجة الزجاجة كأنها كوكب دري يوقد من شجرة مباركة زيتونة لا شرقية ولا غربية يكاد زيتها يضيء ولو لم تمسسه نار نور على نور يهدي الله لنوره من يشاء ويضرب الله الأمثال للناس والله بكل شيء عليم

"Allah göklerin ve yerin Nûr"udur.O'nun nûru,içinde ışık bulunan bir kandil yuvasına benzer.O ışık bir cam içindedir, cam ise sanki inci gibi parlayan bir yıldızdır,bu ne yalnız doğuda ve ne de yalnız batıda bulunan bereketli zeytin ağacından yakılır.Ateş değmese bile,nerdeyse yağın kendisi aydınlatacak.Nûr üstüne nûrdur.Allah dilediğini nûruna kavuşturur.Allah insanlara misaller verir.O,herşeyi bilir.[17]"

15.1.dipnottaki a.g.e.,s.172.

16.1.dipnottaki a.g.e.,s.50.

17.1.dipnottaki a.g.e.,s.353.

23.ene'l-Hak "ben Hakk'ım" ifâdesi Hallâc-i Mansûr tarafından söylendiği rivâyet edilen meşhûr bir sözdür.(bkz.19.ve 56.notlar).

24.cennetü'l- me'vā "sekiz cennetden birinin adı" ifâdesiyle Necm sûresinin 53-15. ve Nâziât sûresinin 79-41.âyetle-

[redacted]

"Orada me'vâ cenneti vardır.[18]"

31.nefahtü "üfledim" kelimesi 12.notta belirtilen sûrelerin ilgili âyetlerine telmihtir.(bkz.12.,25.,26.,27.,33.,37.,39.,40.,44.,45.,46.,55.notlar).

32.mazhar-ı lev "sen olmasaydın hitâbının mazharı" ifâdesiyle 3.notta verilen kudsî hadîse telmih yapılmaktadır.(bkz.3.,10.,28.,29.,35.,42.,43.,47.,50.,53.,65.notlar).

33.nefahtü fî-hi min rûhî "ona rûhumdan üfledim" ibâresi 12.notta belirtilen sûrelerin ilgili âyetlerine telmihtir.(bkz.12.,25.,26.,27.,31.,37.,39.,40.,44.,45.,46.,55.notlar).

34.elest ile belî "(Ben sizin Rabb'iniz) değil miyim? Evet" kelimeleri 20.notta belirtilen sûrenin ilgili âyetine telmihtirler.(bkz.20.not).

35.levlâk "sen olmasaydın" ifâdesi 3.notta verilen kudsî hadîse telmihtir.(bkz.3.,10.,28.,29.,32.,42.,43.,47.,50.,53.,65.notlar).

36.kün fe-kân "olan oldu" ibâresi 1.notta belirtilen sûrelerin ilgili âyetlerine telmihtir.(bkz.1.,5.,13.,18.,48.,49.,63.notlar).

37.nefahtü "üfledim" kelimesi 12.notta verilen sûrelerin ilgili âyetlerine telmihtir.(bkz.12.,25.,26.,27.,31.,33.,39.,40.,44.,45.,46.,55.notlar).

38.ratb u yâbis " yaş ve kuru" kelimeleriyle En'âm sûresinin 6-59.âyetine telmih yapılmaktadır: وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ
لَا يَعْلَمُهَا اِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ اِلَّا يَعْلَمُهَا
وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْاَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ اِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ .
"Gaybın anahtarları O'nun katındadır,onları ancak o bilir.Karada ve denizde olanı bilir.Düşen yaprağı,yerin karanlıklarında olan tâneyi,yaşı kuruyu -ki apaçık Kitâb'dadır- ancak O bi-

lir.[19]"

39.nefahtü fi-hi min rūhī "ona rûhumdan üfledim" ibâresi 12.notta belirtilen sûrelerin ilgili âyetlerine telmihtir. (bkz.12.,25.,26.,27.,31.,33.,37.,40.,44.,45.,46.,55.notlar).

40.min rūhinā "rûhumuzdan" ibâresi 12.notta belirtilen sûrelerin ilgili âyetlerine telmihtir.(bkz.12.,25.,26.,27., 31.,33.,37.,39.,44.,45.,46.,55.notlar).

41.ʿalleme'l-esmā "isimleri öğretti" ibâresiyle Bakara sûresinin 2-31.âyetine telmih yapılmaktadır: وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ.

"Ve Âdem'e bütün isimleri öğretti,sonra eşyayı meleklere gösterdi,eğer sözünüzde samimî iseniz bunların isimlerini bana söyleyin,dedi.[20]"

42.levlāk "sen olmasaydın" ifâdesi 3.notta verilen kudsî hadîse telmihtir.(bkz.3.,10.,28.,29.,32.,35.,43.,47.,50., 53.,65.notlar).

43.levlāk "sen olmasaydın" ifâdesi 3.notta verilen kudsî hadîse telmihtir.(bkz.3.,10.,28.,29.,32.,35.,42.,47.,50., 53.,65.notlar).

44.nefahtü "üfledim" kelimesi 12.notta verilen sûrelerin ilgili âyetlerine telmihtir.(bkz.12.,25.,26.,27.,31.,33.,37., 39.,40.,45.,46.,55.notlar).

45.nefahtü "üfledim" kelimesi 12.notta belirtilen sûrelerin ilgili âyetlerine telmihtir.(bkz.12.,25.,26.,27.,31., 33.,37.,39.,40.,44.,46.,55.notlar).

46.nefahtü "üfledim" kelimesi 12.notta belirtilen sûre-

19.1.dipnottaki a.g.e.,s.133.

20.1.dipnottaki a.g.e.,s.5.

lerinin ilgili âyetlerine telmihtir.(bkz.12.,25.,26.,27.,31., 33.,37.,39.,40.,44.,45.,55.notlar).

47.lev "levlâke- sen olmasaydın" terkîbinin bir unsurudur.3.notta belirtilen kudsî hadîse telmih yapılmaktadır. (bkz.3.,10.,28.,29.,32.,35.,42.,43.,50.,53.,65.notlar).

48.kün fe-kân "olan oldu" ifâdesiyle 1.notta belirtilen sûrelerin ilgili âyetlerine telmih yapılmaktadır.(bkz.1.,5., 13.,18.,36.,49.,63.notlar).

49.kün fe-kân "olan oldu" ifâdesiyle 1.notta belirtilen sûrelerin ilgili âyetlerine telmih yapılmaktadır.(bkz.1.,5., 13.,18.,36.,48.,63.notlar).

50.levlâk "sen olmasaydın" ifâdesi 3.notta verilen kudsî hadîse telmihtir.(bkz.3.,10.,28.,29.,32.,35.,42.,43., 47.,53.,65.notlar).

51.leᶜamrük "senin hayâtına and olsun" ibâresi 4.notta belirtilen sûrenin ilgili âyetine telmihtir.(bkz.4.not).

52.lâ-tüharrik "hareket ettirme" ifâdesiyle Kıyâmet sûresinin 75-16.âyetine telmih yapılmaktadır: لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ ط

"Ey Muhammed.Cebrâil sana Kur'ân okurken,unutmamak için acele edip onunla beraber söyleme,yalnız dinle.[21]"

53.levlâk "sen olmasaydın" ifâdesi 3.notta verilen kudsî hadîse telmihtir.(bkz.3.,10.,28.,29.,32.,35.,42.,43., 47.,50.,65.notlar).

54.mariźtü "hastalandım" kelimesi Şu'arâ sûresinin 26-80.âyetine telmihtir:

"Hasta olduğumda bana O şifâ verir.[21]"

21.1.nottaki a.g.e.,s.576.
22.1.nottaki a.g.e.,s.369.

55.nefahtü "üfledim" ifâdesi 12.notta belirtilen sûrelerin ilgili âyetlerine telmihtir.(bkz.12.,25.,26.,27.,31., 33.,37.,39.,40.,44.,45.,46.notlar).

56.ene'l-Hak "ben Hakk'ım" ifâdesi Hallâc-ı Mansûr tarafından söylendiği rivâyet edilen meşhûr bir sözdür.(bkz.19. ve 23.notlar.

57.ânestü "gördüm" ibâresiyle Tâ-hâ sûresinin 20-10. ve Neml sûresinin 27-7.âyetlerine telmih yapılmaktadır.Buraya Neml sûresinin ilgili âyetini meâliyle birlikte alıyoruz:

إِذْ قَالَ مُوسَى لِأَهْلِهِ إِنِّي آنَسْتُ نَارًا سَآتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ آتِيكُمْ بِشِهَابٍ قَبَسٍ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ .

"Mûsâ,âilesine:Ben bir ateş gördüm,size oradan ya bir haber getireceğim,yahut ısınasınız diye tutuşmuş bir odun getireceğim,demişti.[23]"

58.küntü kenz "hazîne idim" ibâresi 9.notta verilen kudsî hadîse telmihtir.(bkz.9.ve 30.notlar).

59.len terânî "sen beni görmiyeceksin" ibâresiyle A'râf sûresinin 7-143. âyetine telmih yapılmaktadır:

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ تَرَانِي وَلَكِنِ انْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ .

"Mûsâ,tâyin ettiğimiz vakitte gelip Rabbi onunla konuşunca, Mûsâ:Rabb'im.Bana kendini göster,sana bakayım,dedi.Allah: Sen beni göremeyeceksin ama dağa bak,eğer o yerinde kalırsa sen de beni göreceksin,buyurdu.Rabb'i dağa tecellî edince onu yerle bir etti ve Mûsâ da baygın düştü,ayılınca:Yâ Rabbî, münezzehsin,sana tevbe ettim,ben inananların ilkiyim,dedi.[24]"

23.1.dipnottaki a.g.e.,s.376.

24.1.dipnottaki a.g.e.,s.166.

60. ümmü'l-kitāb "ana kitâb" terkîbiyle Âl-i İmrân sûresinin 3-7., Ra'd sûresinin 13-39. ve Zuhruf sûresinin 43-4. âyetlerine telmih yapılmaktadır. Buraya Ra'd sûresinin ilgili âyetini meâliyle birlikte alıyoruz: يَمْحُوا اللّٰهُ مَا يَشَاءُ وَيُثْبِتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ

"Allah dilediğini siler, dilediğini bırakır, Ana Kitâb O'nun katındadır.[25]"

61. sebᶜan mine'l-mesānī "yedi âyetli Fâtiha sûresi" ibâresiyle 6. notta belirtilen sûrenin ilgili âyetine ve Fâtiha sûresine telmih yapılmaktadır.

62. men reānī "kim beni görmüşse" ifâdesiyle şu hadîs-i şerîfe telmih yapılmaktadır; مَنْ رَآنِي فَقَدْ رَأَى الْحَقَّ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَكَوَّنُنِي.

"Kim beni rüyâsında görmüşse muhakkak ki beni görmüştür. Zira şeytan benim sûretime giremez.[26]"

63. kün fe-kān "olan oldu" ifâdesi 1. notta belirtilen sûrelerin ilgili âyetlerine telmihtir.

64. قَدْ جَاءَكُمْ نُورٌ مِنَ اللّٰهِ kad cāʾe küm nūrün mina'llāhi "Doğrusu size Allah'tan bir nûr gelmiştir" ibâresi Mâide sûresinin 5-15. âyeti içinde yer almaktadır. Bu âyetteki aslî şekli şöyledir: قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللّٰهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ

"Doğrusu size Allah'tan bir nûr ve apaçık bir Kitâb gelmiştir.[27]"

65. levlāk "sen olmasaydın" ifâdesi 3. notta verilen kudsî hadîse telmihtir.

---

25. 1. dipnottaki a.g.e., s.253.

26. Sahîh-i Buhârî Muhtasarı, Diyânet İşleri Başkanlığı Yayınları TTK. Basımevi, Ankara, 1973, c.12, s.278.

27. 1. dipnottaki a.g.e., s.109.

İ N C E L E M E .

A.İMLA HUSUSİYETLERİ

İbrahim Gülşenî'nin Türkçe Dîvânı üzerinde yaptığımız dil çalışmasında eserin imlâsının da ele alınmasını uygun bulduk. Zira o dönemde imlâ konusunun farklılık arz ettiği, devrin eserleri üzerinde çalışanların malûmudur.

İbrahim Gülşenî'nin Dîvânları'nda imlâ bakımından tam bir birlik yoktur. Hatta her hangi bir kelimenin aynı dîvânda ve bazan aynı metinde başka başka yazılışlarına rastlanılmaktadır. Zaten o dönemde tam olarak durulmuş ve oturmuş bir imlâdan bahsetmek zordur. Bazı eklerde bir kalıplaşma görülmekle beraber bazı eklerde bu imlâ birliği yoktur.

Gülşenî Dîvânlarından sadece AE. nüshası harekeli, diğerleri harekesizdir. Ancak İÜ. nüshasında bir kaç metin harekelenmiştir.

Eski yazıda umumî olarak ünsüzlerin yazılışı kolaydır. Mesele ünlülerin yazılışındadır. Biz de Gülşenî Dîvânı'nı bu açıdan inceledik. Üzerinde durulmasını gerekli gördüğümüz bir kaç ünsüzün haricinde ünlülerin imlâsını gruplar halinde belirtmeye çalıştık.

Bu çalışmamızı harekeli olması dolayısıyle, daha sıhhatli okuma imkânı vereceği için, AE. nüshasına dayandırmakla beraber hem nüshaların imlâ durumlarını hem de aralarındaki birlik ve farklılıkları göstermek maksadıyle diğerlerinden de örnekler aldık. Bazı maddelerle ilgili örnekler pek çok, bazıları için pek azdır. Maddelerle ilgili kâfi miktarda örnekler vermeye çalışmakla birlikte misalleri oldukça sınırlı tuttuk.

I. Ünlülerin İmlâsı:

A. a ünlüsünün imlâsı:

1. Önses a ünlüsünün imlâsı:

a.Önses a ünlüsünün medli elifle yazılması:anı آني AE.4b-1, aç آچ AE.4b-sağ kenarda 2.satır,ayıla güneş آيله كونش İÜ.110a-1, ayılmazam آيلمزم AE.7a-3,açılur آچلور İÜ.138b-1.

b.Önses a ünlüsünün üstünlü medli elifle yazılması:anuñ آنوڭ AE.2a-8,ay آى AE.42a-10,ağudan آغودن AE.43a-8,ane آنَه AE.70b-7,atasuz آتسز AE.70b-7.

c.Önses a ünlüsünün üstünlü elifle yazılması:atmazıdı اَتمزيدى AE.4a-6,aña اَڭا İÜ.110a-4,azdurup اَزدوروب AE.4b-1,ahıdam اَخيدم AE.4b-12,añlanılmaz اَڭلنلمز AE.7a-4,atlanup اَتلنوب AE.21a-12.

ç.Önses a ünlüsünün harekesiz elifle yazılması:aña اڭا İÜ.12b-38,anuñ انوك CV.1b-13,atmazıdı اتمزدى CV.3a-10,azduran ازدورن İÜ.6b-10,ahıdurmış اخيدرمش DT.92a-30.

2.İçses a ünlüsünün imlâsı:

a.İçses a ünlüsünün üstünlü elifle yazılması:tanıdum تَانِدُم AE.4b-1,uyanuḫ اُويَانُوخ AE.4b-7,dağlara دَاغلَارَه AE5b-6,kulaḫ قُلَاخ AE.7a-5,aldanuban اَلدَانُوبَن AE.7a-6,tanı تَانِي AE.21b-11.

b.İçses a ünlüsünün üstünle yazılması:baḫdumısa بَخدُمِسَه AE.4a-11,kanmağa قَنمَغَه AE.5b-10,kamu قَمُو AE.6a-10,sanmañuz صَنمَڭُز AE.6b-8,saḫlayam صَخلَيَم AE.21a-12.

c.İçses a ünlüsünün harekesiz elifle yazılması:dağlara داغلره İÜ.26a-1,kanmağa قانمغه İÜ.26a-5,kanmağa قانمغا DT.94b-32,Tatar'a تاتاره İÜ.46a-11,toprağ تپراغ DT.41a-10,tağlara طاغلره DT.94b-20,yandurıyorır ياندوريورر DT.116a-25.

ç.İçses a ünlüsünün üstünlü he ile yazılması:yaradıcaḫ يارَه ديجخ AE.2b-2.

d.İçses a ünlüsünün alıntı kelimelerde elif yerine üstünle yazılması:canuña جَنوكه AE.14b-10,canından جَنندن AE.32a-7,canumı جَنومى AE.50b-2.

3.Sonses <u>a</u> ünlüsünün imlâsı:

a.Sonses <u>a</u> ünlüsünün üstünlü he ile yazılması:baḫdumısa بخدومسه AE.4a-11,ḳara قاره AE.5b-9,ḳanmaġa قنمغه AE.5b-10, ḳapulara قپولاره AE.69a-4,daġlara داغلاره AE.5b-6.

b.Sonses <u>a</u> ünlüsünün harekesiz he ile yazılması:daġlara داغله İÜ.26a-1,muḥtāca محتاجه İÜ.163b-6,aca آجه İÜ.163b-6, ola اوله İÜ.196a-1,daňla داڭله CV.13a-3,ḳurma قورمه CV.14b-9.

c.Sonses <u>a</u> ünlüsünün üstünlü elifle yazılması:yaňa يڭا AE.4a-11,ṣoňa صوڭا AE.4a-11,aňa اڭا AE.4b-5,ola اولا AE.6b-8.

ç.Sonses <u>a</u> ünlüsünün harekesiz elifle yazılması:ḳanmaġa قانغا DT.94b-32,yola يولا CV.14a-3,yaňa يڭا İÜ.6b-9,ṣoňa صوڭا İÜ.6b-9,saňa سڭا İÜ.7a-12,aňa اڭا DT.12b-38.

B.<u>e</u> ünlüsünün imlâsı:

1.a.Önses <u>e</u> ünlüsünün üstünlü elifle yazılması:esen اسن AE.8a-3,et ات AE.14b-7,etek اتك AE.15a-2,ele اله AE.9b-2, evidür اوى دُر AE.38a-10,eylemedin ايلامدڭ AE70b-10.

b.Önses <u>e</u> ünlüsünün harekesiz elifle yazılması:etek اتك DT.156a-3,et ات DT.155b-28,evidür اويدر İÜ.40b-2,esen İÜ.72b-4,Ḥaḳ erine حق ارنه DT.49a-18.

2.İçses <u>e</u> ünlüsünün imlâsı:

a.İçses <u>e</u> ünlüsünün üstünle yazılması:sevmişidi سوْمشيدى AE.2a-3,degülem دكولم AE4b-3,isteyüp استيوپ AE.71b-1, görmek كورمك AE.5a-8,nem نم AE.40b-10.

b.İçses <u>e</u> ünlüsünün üstünlü elifle yazılması:delü دالو AE.5b-6,neye نايه AE.4a-1,seni ساني AE.2b-6,eylemedin ايلامدڭ AE.70b-10,istedüm استادم AE.71a-9,diyemez ديامز AE.42a-5.

c.İçses <u>e</u> ünlüsünün elifle yazılması:delü دالو CV.13a-13, istedüm استادم CV.171b-7,söndüresiň سوندوراسڭ İÜ.60a-8, dimezem ديمازم DT.116a-5,bilemezem بلامزم iü.65b-13.

ç.İçses e ünlüsünün yazılmaması:çörek چورك DT.155b-28, istedüm استدم İÜ.65b-1,gelür كلور İÜ.41b-2,güneş كونش CV.51b-2,görsedüp كورسدب CV.133b-6,nedür ندر İÜ.76b-7.

3.Sonses e ünlüsünün imlâsı:

a.Sonses e ünlüsünün üstünlü he ile yazılması:nice نجه AE.4b-4,çevürme چوورمه AE.5b-11,özge اوزكه AE.7b-8,ane آنه AE.70b-7,bile بيله AE.6b-6.

b.Sonses e ünlüsünün harekesiz he ile yazılması:özge CV.49a-2,sora gör صوره كور CV.74b-2,içre ايچره DT.129b-10, nirde نيرده İÜ.163b-11,sanma صانمه İÜ.202b-2.

c.Sonses e ünlüsünün üstünlü elifle yazılması:bilmege بلمكا AE.2a-1,göge كوكا AE.4b-2,öñe اوكا AE.4b-4,ne نا AE.10a-5, ʿilmüñe علموكا AE.42b-9,özge اوزكا AE.12a-3.

ç.Sonses e ünlüsünün harekesiz elifle yazılması:göge كوكا İÜ.6b-11,bilmege بل مكا CV.1a-12,ne نا İÜ.67b-12.

C.ı ünlüsünün imlâsı:

1.Önses ı ünlüsünün imlâsı:

İÜ.18b-13,kışın قيـن İÜ.44b-10,utanmadın اوتانمادين İÜ.
78b-6,yandurmadın ياندرمدين İÜ.63b-3,çıḫmaz چيخمز DT.129a-1.

ç.İçses ı ünlüsünün yazılmaması:kılmazıdı قلمزدى İÜ.
3b-5,tanıdum تاندوم İÜ.6b-10,bıçaḫ بچخ İÜ.72a-5,şıgır صغر
İÜ.78b-7,kıldı قلدى DT.136b-5.

3.Sonses ı ünlüsünün imlâsı:

a.Sonses ı ünlüsünün esreli ye ile yazılması:anı آنِى AE.
4b-1,atmazıdı آتمزيدى AE.4a-6,onduğunı اوڭدوغنِى AE.4b-4,
ohundı اوخوندى AE.5a-3,kanı قنِى AE.39a-10,tanı تانِى AE.21b-11,
katı قاتِى AE.40b-11.

b.Sonses ı ünlüsünün harekesiz ye ile yazılması:tanı تانى
İÜ.130a-sol kenarda 3.satır,cānumı جانومى İÜ.174a-11,ḫanı خنى
İÜ.65a-8,katı قاتى İÜ.61a-6,DT.151a-37.

c.Sonses ı ünlüsünün esre ile yazılması:canı جانِ
151a-1.

ç.Sonses ı ünlüsünün yazılmaması:tanı تان DT.134a-36.

Ç.i ünlüsünün imlâsı:

1.Önses i ünlüsünün imlâsı:

a.Önses i ünlüsünün esreli elif ve ye ile yazılması:içeli
ايچلى AE.6a-1,iderimiş ايدريمش AE.2a-1,içen ايچن AE.6a-4,işit
ايشت AE.6b-9,iderler ايدرلر AE.6a-11.

b.Önses i ünlüsünün esreli elifle yazılması:inildü إڭلدو
AE.5a-1,ister إستر AE.5b-3,itdügüñ إتدوكك AE.7a-4,isterem
إستارم AE.71a-9.

c.Önses i ünlüsünün harekesiz elifle yazılması:irmek ارمك
.79a-4,ister استر İÜ.25b-10,içre اچره İÜ.170a-9,işit اشت
İÜ.24b-5,itse اتسه İÜ.101a-3,istemeñ استمك İÜ.101b-6.

ç.Önses i ünlüsünün harekesiz elif ve ye ile yazılması:
itür ايتور İÜ.43a-11,inildü ايڭلدو CV7b-1,itdügüñ ايتدوكك DT.

57b-6,içeli ایچلی DT.56b-21,iki ایکی İÜ.6b-12.

2.İçses <u>i</u> ünlüsünün imlâsı:

a.İçses <u>i</u> ünlüsünün esre ile yazılması:bilmege بِلمگا AE.2a-1,didi دِدی AE.4b-sağ kenarda 3.satır,teşnelikden تشنه لِکدن AE.4b-10,nice نِجه AE.4b-4,biline بِلینه AE.6b-12.

b.İçses <u>i</u> ünlüsünün esreli ye ile yazılması:dişün midür دیشوڭ میدر AE.4b-8,kimi کیمی AE.4b-_,diyemezem دییه مزم AE.6a-6, bile بیله AE.6b-6,biline بِلینه AE.6b-12.

c.İçses <u>i</u> ünlüsünün yazılmaması:bilmege بلمگا CV.1a-12, niçe نجه DT.13a-14,diñle دڭله DT.13a-10,çezginür جزکنور CV.17b-sağ kenarda 2.satır,teşnelikden تشنه لکدن CV.7a-7.

ç.Alıntı kelimelerde içses <u>i</u> ünlüsünün ve nisbet ekinin harekeyle yazılması:Leyli'nüñ لَیْلِنوڭ AE.5a-5,dividür دِوِیدُر AE.69a-2,kine کِنه AE.31b-6,şīrindür شیرِندُر AE.47b-11, maʿniñ مَعْنِڭ AE.2b-9,maʿnisin مَعْنِسین AE.34b-3,maʿniden مَعْنِدَن AE.76b-6.

d.Alıntı kelimelerde içses <u>i</u> ünlüsünün ve nisbet ekinin yazılmaması:şīrindür شریندر İÜ.117a-8,maʿnisin معنسین İÜ.188b-9,Leyli'nüñ لیلنوڭ İÜ.170a-1.

3.Sonses <u>i</u> ünlüsünün imlâsı:

a.Sonses <u>i</u> ünlüsünün esreli ye ile yazılması:didi دِدی AE.4b-sağ kenarda 3.satır,içeli ایچلی AE.6a-1,kimi کیمی AE.4b-8,seni سنی AE.5b-12.

b.Sonses <u>i</u> ünlüsünün harekesiz ye ile yazılması:kimi کمی İÜ.198b-4,bezendi بزندی İÜ.225a-1, ideli ایدلی CV.153a-3.

c.Sonses <u>i</u> ünlüsünün iki noktalı ye ile yazılması:DT.nüs-

benligi بنلكى DT.13a-4.

D.o ünlüsünün imlâsı:

1.Önses o ünlüsünün imlâsı:

a.Önses o ünlüsünün ötreli elif ve vavla yazılması:oḫur اوخور AE.5a-6,oñdugunı اوكدوغنى AE.4b-4,oḫundı اوخوندى AE.5a-3, oḫşayasıdur اوخشايه سيدر AE.8b-3,oldur اولدر AE.3b-3.

b.Önses o ünlüsünün harekesiz elif ve vavla yazılması:o او İÜ.176a-1,ol اول İÜ.186b-7,oḫunan اوخونن İÜ.181a-10,oḫşayasıdur اوخشايه سيدر DT.61a-8,CV.20a-6,olubam اولوبم CV.120b-9.

2.İçses o ünlüsünün imlâsı:

a.İçses o ünlüsünün ötreli vavla yazılması:ḳoyan قويان AE.4b-sağ kenarda 3.satır,doğru دوغرو AE.4b-5,şol شول AE.41a-4,yandırıyor ياندريور İÜ.36b-12.

b.İçses o ünlüsünün harekesiz vavla yazılması:yandurıyorır ياندوريورر DT.116a-25,döneyor دونه يور DT.57a-19.

c.İçses o ünlüsünün yazılmaması:döneyor دونير AE.6b-5,döneyor دونه ير CV.15a-solkenarda 2.satır.

E. ö ünlüsünün imlâsı:

1.Önses ö ünlüsünün imlâsı:

a.Önses ö ünlüsünün ötreli elif ve vavla yazılması:ölmedin ölen اولمدين اولن AE.7a-7,öñe اوكا AE.4b-5,özge اوزكا AE.42b-9,öykinüben اويكنوبن AE.42b-2,öter اوتر AE.20b-1.

b.Önses ö ünlüsünün ötreli elifle yazılması:örü ṭur اروطور AE.5a-2.

c.Önses ö ünlüsünün harekesiz elif ve vavla yazılması: örü dur اورو دور CV.11a-2,öykünüben اويكونوبن İÜ.41a-7,özüñ اوزك İÜ.60a-7,ölmeyen اولمين İÜ.176a-12,öñe اوكا İÜ.8a-3.

2.İçses ö ünlüsünün imlâsı:

a.İçses ö ünlüsünün ötreli vavla yazılması:göge كوكا AE.

4b-2,söyleyen سوُيْلَيِنْ AE.4b-3,görmek كُورمكْ AE.5a-8,göñül كوُكُل AE5b-5,döysün دُوْيْسوُنْ AE.41a-2,göz كوزْ AE.5b-8.

b.İçses ö ünlüsünün harekesiz vavla yazılması:sözi سوزى İÜ.192b-9,görmedi كورمادى İÜ.197a-9,göz كوز DT.121b-37,görü-ben كوروبن CV.187b-1,göñül كوكل CV.228a-3.

c.İçses ö ünlüsünün ötre ile yazılması:döndürür دُنْدُرُرْ AE.9b-11.

F. u ünlüsünün imlâsı:

1.Önses u ünlüsünün imlâsı:

a.Önses u ünlüsünün ötreli elif ve vavla yazılması:uya-nuh اوُيانوُخ AE.4b-7,uş اوُشْ AE.7b-6,umar اوُمَرْ AE.2a-6,ucın-dan اوُجِنْدَنْ AE.14b-5,ulaşupdur اوُلَشُپْدُرْ AE.43b-2.

b.Önses u ünlüsünün harekesiz elif ve vavla yazılması:uyur اويور İÜ.18b-7,uyan اوين İÜ.69b-4,ur kulah اور قلاخ İÜ.36b-7,uyur اويور CV.7a-1.

2.a.İçses u ünlüsünün ötreli vavla yazılması:ṣuṣayuban صوُصَيوُبَنْ AE.5b-10,kapulara قپوُلاره AE.69a-4,azdurup ازدوُرُبْ AE.4b-1,tutuşup تُتوُشُبْ AE.28b-12,ṣanmañuz صَنْمَكوُزْ AE.6b-8.

b.İçses u ünlüsünün harekesiz vavla yazılması:ṣuṣayuban صوصايوبن İÜ.26a-5,yolum يولوم İÜ.6b-9,ḳurılmadın قورلمدين CV.97a-4,azduran ازدورن İÜ.6b-9,tutuşup توتشب İÜ.23b-3.

c.İçses u ünlüsünün yazılmaması:tutuşup توتشب İÜ.23b-3,uyur اوير İÜ.18b-7,olupdur اولپدر İÜ.170a-1,yandurur ياندرر İÜ.124b-6,odur اودر İÜ.121b-5,kulah قلاخ DT.116a-14,tanur mı-sıñ تانرمسك İÜ.84b-3,yandurdı ياندردى İÜ.219a-5.

ç.Alıntı kelimelerde içses u ünlüsünün vavla uzatılması: dūʿā دوعا İÜ.7a-5.

3.Sonses u ünlüsünün imlâsı:

a.Sonses u ünlüsünün ötreli vavla yazılması:doğru دُوغرُو

AE.4b-5,kamu قمو AE6a-10,kargu قرغو AE.3a-9,karşu قرشو AE.4a-5,agu آغو AE.43a-8.

b.Sonses u ünlüsünün harekesiz vavla yazılması: kargu قرغو İÜ.1b-6,sayru صيرو İÜ.46a-11,karşu قرشو CV.3a-8, hamu حمو İÜ.24a-6.

c.Sonses u ünlüsünün yazılmaması:dogru دوغر İÜ.8a-3.

G. ü ünlüsünün imlâsı:

1.Önses ü ünlüsünün imlâsı:

a.Önses ü ünlüsünün ötreli elif ve vavla yazılması:ün اون AE.14a-13,üzen اوزن AE.39a-5,üşüpdür اوشپدر AE.43b-1.

b.Önses ü ünlüsünün harekesiz elif ve vavla yazılması: ün اون DT.155b-14,üzen اوزن DT.129a-2,üşüpdür اوشپدر CV.31b-4.

2. İçses ü ünlüsünün imlâsı:

a.İçses ü ünlüsünün ötreli vavla yazılması:düş دوش AE.4a-8,yüz يوز AE.5b-11,dün güni دون كونى AE.43a-9,yürek يورك AE.41a-5,dişün midür ديشونك ميدر AE.4b-8.

b.İçses ü ünlüsünün harekesiz vavla yazılması:söndüresin سوندورەسن İÜ.60a-3,düşürüp دوشورب CV.13a-12,yürek يورك İÜ. 61a-11,düş دوش İÜ.8a-3,dün güni دون كونى İÜ.44b-10,yüz يوز CV.13b-7.

c.İçses ü ünlüsünün ötre ile yazılması:çevürme چورمه AE.5b-11,düşüpdür دشپدر AE.43a-1,döndürür دندرر AE.9b-11, üşüpdür اوشپدر AE.43b-1,sevgün سوكك AE.5a-10.

ç.İçses ü ünlüsünün yazılmaması:çezginür چزكنر AE.6a-9, üşüpdür اوشپدر CV.31b-4,gündüz كوندز İÜ.124b-7,gönül كوكل

AE.29a-3,sevgülü سوكلو AE.67b-5.

b. Sonses ü ünlüsünün harekesiz vavla yazılması: inildü اینلدو IÜ.18b-13, delü دلو IÜ.26a-1, gizlü كزلو CV.97a-3.

H. Kapalı e ünlüsünün imlâsı:

1.a. Önses kapalı e ünlüsünün esreli elif ve ye ile yazılması: iden ایدن AE.1b-3, itmekdür ایتمكدر AE.4a-2, ide geldüm ایده كلدم AE.6a-3, ider ایدر AE.2a-11.

b. Önses kapalı e ünlüsünün harekesiz elif ve ye ile yazıl-
[illegible] DT.151a-5, iren [illegible] DT.150a-30, it-

[illegible]

c. Önses kapalı e ünlüsünün esreli elifle yazılması: itdü-

[illegible]

ince ünlülerle birlikte bulundukları zaman sin ile, kalın ünlülerle birlikte bulununca sad ile yazılmaktadır. Ancak bu kaide kalınlarda her zaman geçerli olmamakta, bazen sad ile yazılması gerekirken, sin ile yazılmaktadır: sahlayam سخليم AE.21a-11, İÜ.124a-1, sahlayuban سخليوبن AE.10a-4, İÜ.67b-11, saçun صاچون صو. صولنكه [illegible]

4a-2 (IT.13a-sol kenarda 5.satırda ازدورب), kalmayup قلمیوب AE.6a-sol kenarda 1.satır, söyleyüp سویلیوب AE.53b-1, kızarup

5. c-ç ünsüzlerinin imlası: Metinlerde cim yerine çim, çim yerine cim kullanıldığı gibi aynı kelime bazen cimle bazen de

... nice نیجه AE.71a-5 nice نیچه AE.71a-10, çeng

AE.69a-4,daglara طاغلاره AE.5b-6,yanduralı یاندورالی İÜ.36b-12, yanubanı یانوبن (AE.7a-10 یاندوره‌لی), sevibenü سوبنو AE.43a-4, ulaşupdur اولشبدر AE.43b-2, AE.43a-9, geçübeni کچوبنی AE.43a-9, yandurıyor یاندریور İÜ.36b-12, virüp ویرب AE.1b-8, yandırıyor یاندورير CV.15b-3.

IV.Şedde :Şedde (ّ) bir harfi iki kere okutan işaretin adıdır. Arapça kelimelerde kullanılmakla beraber bazı Türkçe kelimelerde de kullanılmıştır. Vezin icâbı Arapça kelimelerden bazen kaldırılmakta, ya hece açılmakta veya bir buçuk heceden bir hece değerine düşmektedir. Şeddenin kaldırıldığı örnekler: dükāndur دکاندر AE.6b-3, Hak حق AE.6a-12, cüz kül olan جز كل اولن AE.6a-7, Hak'a حقه AE.43a-1, kadundur قدکدر AE.7b-8.

Türkçe kelimelerde kullanılmasına örnek: sallayup صالّلیوب AE.3a-9, kulluh قوللوخ AE.9a-7, bellüsüz بللوسز AE.39a-7, gözliler کوزلّره AE.40a-7.

V.Tenvin işareti: Nunlama demek olan tenvin metinlerimizde Arapça ibârelerde kullanılmıştır: küntü nebiyyen کنت نبیًّا AE.2b-1. kāmilen کاملن AE.37a-12. Bu kelime nunla yazılmıştır.

VI.Hemze: -yi olarak kullanılması: dünyeyi دنیهٔ AE.7a-8, Rūşenī'yi روشنیء AE.70a-9, Gülşenī'yi کلشنیء DT.134b-sağ kenarda 26.satır, DT.135a-sol kenarda 11.satır.

Aslı hemzeli olan kelimelerin bazılarında ye kullanılmıştır: kāyinātun کایناتوڭ AE.6b-2, şeydāyi شیدای AE.24b-5.

B. DİL HUSUSİYETLERİ

Eski Anadolu Türkçesi eserleri üzerinde şimdiye kadar pek çok çalışma yapılmış, devrin grameri ortaya çıkarılmıştır. Biz, aynı şeylerin tekrar edilmesinin bir fayda sağlamayacağı düşüncesiyle, İbrahim Gülşenî Dîvânı'nın gramerini çıkarmaktan ziyâde, esere has dil hususiyetlerini maddeler halinde vermeyi uygun bulduk. Bunu yaparken Eski Türkiye Türkçesi[1], Ahmed-i Dâî Dîvânı[2] ve Türk Dil Bilgisi[3] gibi eserlerden yararlandık. Buraya farklı gördüğümüz veya o dönemde nâdir rastlanan hususları aldık.

1. Çokluk eki: Çokluk eki metinlerde kalıplaşmış olarak lâm ve re (لر) ile yazılmaktadır. Fakat şu kelimelerde imâle yapılarak lâm-elif ve re (لار) ile yazılmıştır: dağlara داغلاره 8-2, kapulara قپولاره 41-4.

2. İyelik ekleri:

a. 1. ve 2. teklik şahıs iyelik ekleri -m ve -ñ'nin önündeki yardımcı ünlü o dönemde daima yuvalaktır. Metinlerde düz ünlülü şekillerine de rastlanılmaktadır; savaşım 33-3, didügimi 38-5, peyvestimi 82-4, derdim 119-2, adım 133-5, pendim 169-7, yüziñ 2-6, cemālıñ 5-1, mihriñ 39-9, derdiñ 58-1,3,4.

---

1. Timurtaş, Prof. Dr. Faruk K., Eski Türkiye Türkçesi, XV. Yüzyıl, Gramer-Metin-Sözlük, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:2157, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul-1977.

b.2.teklik şahıs iyelik eki bazan hem iyelik hem de akkuzatif mânâsı taşımaktadır:vasf iden yā Rabbi şānuñ 1-11,fażl u cūd iḥsānuñ ol yüzden umar bay u gedā 1-16,yüzüñ gören 2-20, 3-20,görmeyenler vechüñ 5-7,zülfüñ gören 23-4,cānuñ vire gör 66-11,yüzüñ görmek dilerem 160-1.

c.3.teklik şahıs iyelik eki o dönemde düzdür:-ı,-i;-sı, -si.Metinlerde 3.teklik şahıs iyelik ekinden sonra isim işletme ekleri gelince bazan ek yuvarlaklaşmakta,vav veya ötre ile yazılmaktadır:özüni 19-1,44-4,58-5,özüne 19-3,özün 24-1, göñlüni 24-8,sözüni 41-6,58-5,boynuna 44-13,gözüm nūruyıla 48-2,yolunı 56-1,boynunda 63-5,olduġu-çün 84-6,gözün açalı 113-4,özünüñ 163-1,Ḫalvetī düşün yoran 107-5.dipnot.

ç.1.çokluk şahıs iyelik eki -muz,-müz,-u-muz;-ü-müz şeklindedir.Metinlerde yardımcı ünlünün düz şekilli olanları da vardır:devrānımuz 54-8,münācātımuz 95-1,evḳātımuz 95-1.

3.İzâfet:

a.Gülşenî Dîvânı'nda Türkçe,Farsça ve Arapça kaideye göre yapılmış terkipler kullanılmıştır.Bunlardan Türkçe terkiplere daha çok,Farsça terkiplere daha az ve Arapça terkiplere pek az yer verilmiştir.Arapça terkipler âyet,hadîs ve Arapça ibârelerin içinde geçmektedir.Türkçe terkiplerde unsurlar vezin ve kafiye icâbı çok bol yer değiştirmektedir.Bu husus Gülşenî'nin üslûbunun bir özelliğini teşkil etmektedir:faḳrı ḫalḳuñ 1-16,Ādem ü Nūḥıla Ḫalīl'i Ḥaḳ'uñ 2-17,ḳasveti ḳalbuñ 13-9,ʿazīzi cānumuñ cānānı 15-1,ḥālını anuñ 17-2,çıḫan noḳṣanını farḳuñ 17-7,Mısr'ında ḥüsnüñ 18-3,nālesin anuñ 24-2,bülbüli ʿışḳuñ 24-2,bir güliʿışḳuñ 24-5,dermānıʿışḳuñ 25-4,emri anuñ nehyile 35-1,ḳālsuz dili ḥāl ehlinüñ 74-1,āyeti Miʿrāc'-

un̄ 83-14,ᶜışkın Ruşeni'nün̄ 67-7,ṭālibleri Rūmun̄ 94-4,bu gülşenüm solmaz benüm 97-8,yüzün̄ gören ᶜafif ü zāhid 10-3.

b.2.teklik şahıs iyelik eki ile kurulan terkiplerde iyelik eki hem iyelik hem de genitif mânâsı taşımakta,bu şekilde yapılan izâfetler umumiyetle benzetme ifâde etmektedir:ḳaşun̄ hilālın 5-2,yüzün̄ güninden 21-17,yüzün̄ nūrın 23-1,alnun̄ ayın 39-4,boyun̄ servin 141-1.

c.Genitifsiz belirtili izâfetler de epeyce bulunmaktadır: Mıṣr-ı dilüm sulṭānı 15-1,hüsn ıḳlīmi sulṭānı 83-18,ol perdeyi yırtan yiri Ḥaḳ ġayretinden dārımış 58-7,ḫayr ehli eli 44-13,iy cümle güzel ḫūbı her sevgülü maḥbūbı 83-4,iy sevgülüler duzı 83-6.

ç.3.teklik şahıs iyelik eki -sı,bir yerde ünsüzle biten kelimeye eklenmiş,kök ünsüzü şeddelenerek ek sad ile yazılmıştır: uṣṣı اوصّى 103-5.

4.Hal ekleri:

a.Genitif eki:Genitif eki o dönemde daima yuvarlak şekilde bulunur.Metinlerde bir kaç düz ünlülü şekli de vardır:mihrin̄ güninden 61-7,ḫayālın̄ lāyı 124-6,dilin̄ dilindedir 45-3. dipnot.

Genitif eki AE.nüshasında bir yerde çift nazal n̄ ile,bir yerde de nun ile yazılmıştır:bir Türk-i şūh u şennün̄ gitmez hevāsı baştan 103-1.dipnot.,gül-şenin hezārān mürġı 24-5.

b.Akkuzatif eki:Metinlerde akkuzatif eklerinin o yüzyıllarda kullanılan üç şekli de yer almaktadır: -ı,-i,-n,-nı,-ni. 2.teklik şahıs iyelik ekinin,iyelik yanında bazan akkuzatif mânâsı taşıdığını yukarda belirtmiştik.(bkz.madde 2.İyelik ekleri).Şu örnekte eksiz akkuzatife de rastlanılmaktadır:an̄a cān

virme (virmeyi) encām eyleyen dil 77-10.

c. Datif eki: Datif eki Türkiye Türkçesinin her devresinde olduğu gibi metinlerde de -a,-e'dir. İmlâsı he (ه ، ـه) iledir. Ancak vezin icâbı ve zamirlerden sonra elif (ا) ile yazılmıştır: bilmege بلمكا 1-11, şanuña شانوكا 3-5, soña 6-1,5, göge كوكا 6-3, öñe اوكا 6-8, ilmüñe علموكا 25-2, yola يولا CV.14a-3, kanmaga قانمغا DT.94b-sol kenarda 32. satır.

ç. Lokatif eki: Lokatif eki CV. nüshasındaki şu örnekte ablatif görevindedir: cihānda mihnet olanda (olandan) ne varsa 37-2. dipnot.

Lokatif eki -da,-de kalıplaşmış olarak dâl ve he (ده) ile yazılmaktadır. Ancak şu örnekte he'si hazfedilerek fethalı dâl ile yazılmıştır: zikrüñdeyem ذكركدیم 2-3.

d. Ablatif eki: Ablatif eki -dan,-den'dir. İmlâsı dâl ve nun iledir. Şu örnekte ise -dın olup dâl, ye ve nunla yazılmıştır: aydın aydın (aydan aydın) 14-3, 117-1.

e. Ekvatif eki: Eşitlik eki -ce sadece bir yerde geçmekte ve -da,-de mânâsı taşımaktadır: öñince muktedāsı var 14-6. Diğer bir eşitlik eki -cılayın'dır. Gibilik ve kadarlık ifâde etmektedir: ancılayın 44-24.

f. İnstrumental eki: Vasıta eki olarak ile edatı ve ekleşmiş şekilleri kullanılmıştır. -n instrumental eki ise bir kaç kelimede kalıplaşmış olarak bulunur: kışın 32-5, ancılayın 44-24, sensüzin 59-4.

5. -suzın, süzin isimden isim yapma eki: Bu ekin düz ünlülü şekli de görülmektedir: bensizin 68-5.

6. Zamirler:

a. Ben zamirinin "ben ve men" şekillerinin yanında "bini

72-9 ve binüm 98-8" şekilleri de vardır.

b.3.teklik şahıs zamiri:Metinlerde 3.teklik şahıs zamiri olarak "ol ve o" kelimeleri kullanılmıştır.Bunlardan "o" zamiri pek az geçmektedir.Eski Türkiye Türkçesi'nde[1] bir örneğine, Ahmed-i Dâî Dîvânı'nda[2] çokluk şekli olan "olar" kelimesinin üç örneğine rastlanılmaktadır.Metinlerimizdeki örnekler:dostun odur 82-8,o neyler 166-10.

c.İşâret zamiri:O kelimesi işâret zamiri olarak metinlerde nâdir kullanılmıştır.Çokluk şekli "olar"dır:dārun oyiken 152-4,kim biliser ʿaklıla ʿışḳ u muḥabbet nedür-çünki olardan beyān derkile bāla sıġmaz 43-8.

"Olar" işâret zamiri'nin Eski Türkiye Türkçesi'nde[3] de bir örneği bulunmaktadır.

7.Sıfatlar:"O" kelimesi işâret sıfatı olarak Eski Türkiye Türkçesi'nde[4] bir,Ahmed-i Dâî Dîvânı'[5]nda da dört yerde geçmektedir.Metinlerimizde pek bol miktarda örneği vardır.Buraya bir kısmını alıyoruz:O meyden 9-5,o bī-mürvet 22-6,o ʿadnı isteyen 24-3,o derde 25-4,o mey-ḫānedür 35-5,o demde 36-3,o milkün 41-10,o yola 45-1,3, o ḫuld içre 92-10,o ḳuru yaşdan 103-6,o menzile 136-5,o tācı 138-11,o meyden 165-1.

8.Zarflar:Soru zarfları metinlerde pek az geçmektedir; nirde dinilse andadır 28-2,nerde var 113-1,neden taʿn ider 57-3.

1.Timurtaş,Prof.Dr.Faruk K.,a.g.e.s.85.

2.Özmen,Mehmet,a.g.e.s.59 (20-20) ve 73 (25-10,25-12).

3.Timurtaş,Prof.Dr.Faruk K.,a.g.e.s.85.

4.Timurtaş,Prof.Dr.Faruk K.,a.g.e.s.91.

5.Özmen,Mehmet,a.g.e.s.100 (57-2) ve 113 (77-3,77-4,77-6).

9. Edatlar:

a. Hitap edatları: İy kelimesi bir yerde vezin îcâbı "i" şeklinde geçmektedir. İmlâsı esreli elif ve ye iledir: i server 23-8.

b. Bağlama edatları: Bağlama edatlarından ile ve ilen kelimeleri ünlüyle biten isimlerden sonra gelince araya yardımcı -y- ünsüzünü almaktadır: senāyilen żıyā سَنَایِلَنْ ضِیَا 1-6, mebdeyile müntehā مَبْدَیِلَهْ مُنْتَهَا 4-5, nūrıyıla نُورِیِلَهْ 48-2, dünyeyilen دُنْیَهْ یِلَنْ 159-9.

Bağlama edatı vav bazan yazılmamaktadır: ağ karadan (ak ve karadan) 128-3.

10. Şahıs ekleri: Zamir menşeli 2. teklik şahıs eki, metinlerde, -sın, sin; -sıñ, -siñ; iyelik menşeli 2. teklik şahıs eki de -ñ'dir. Bunların -sıng, -ng şekillerine de rastlanılmaktadır: kurtulasıng قورتولسنك 101-6. dipnot (iü. 245a-13), dilerseng دیلرسنك 154-5. dipnot (İÜ. 198a-15).

11. Bildirme ekleri: 1. teklik şahıs bildirme eki o dönemde ve metinlerde -am, -em'dir. Metinlerde -üm şekli de geçmektedir: ʿAzīz'üm 11-2, 49-4, benüm 28-6. dipnot.

2. teklik şahıs bildirme eki olarak sın, -sin'in yanında -siñ şekli de vardır: sensiñ 67-9, 104-3, 168-4, 1-4, 61-9.

3. teklik şahıs bildirme eki -dur, -dür'ün bir yerde -dir şekli de geçmektedir: nedir 66-7.

1. çokluk şahıs bildirme eki -uz, -üz'ün yanında -iz şekline de rastlıyoruz: biziz 54-1.

Cevherî fiilin görülen geçmiş zaman 1. teklik şahşı idüm, 2. teklik şahsı idüñ şeklindedir. Ancak idim ve idiñ şekilleri de vardır: ʿayn idim 99-2, ān idim 99-2, sen idiñ 2-7, 3-7.

12. Fiil çekimleri:

a. Şimdiki zaman: Şimdiki zaman o dönemde ve metinlerde geniş zamanla ifade edilmektedir. Böyle olmakla birlikte, Prof. Dr. Faruk K. Timurtaş'ın, Eski Türkiye Türkçesi'nde[1]: "Metnimizde ve diğer Türkiye Türkçesi metinlerinde şimdiki zaman için özel bir ek yoktur. Bu sıga çok zaman muzari ile ifade edilmektedir. Bugün kullanılan ve yorı- fiilinden gelen -yor eki henüz metinlerimizde görülmemektedir. 14. yüzyılın bazı eserlerinde tesadüf edilen bu ek metinlerimizde geçmiyor" ifadesinden sonra 74. dipnotta "İlk defa Ahmed Fakih'in Çarh-namesi'nde geçiyor" dediği -yor eki, Gülşenî'nin Türkçe Dîvânı'nın dört nüshasında da yer almaktadır. İmlâsı değişik şekillerde olan bu ek AE. nüshasında iki yerde geçmekte ve harekesi eksiktir: yandırıyor یاندریور İÜ. 36b-12, yandurıyor یاندوریر CV. 15b-3, yandura yorır یاندوریورر DT. 116a-sol kenarda 25. satır. Bunların üçü de ayrı nüshalardaki aynı metinde geçmektedir. Görsediyor کورسدی یر İÜ. 72a-9, کورسدیر DT. 16b-sağ kenarda 28. satır., göreyoram کور یورم DT. 57b-sağ kenarda 4. satır, کوره یورم CV. 18a-sol kenarda 1. satır, döneyor دونیر AE. 6b-5, دونیر İÜ. 24b-1, دونه یور DT. 57a-sol kenarda 19. satır, دونه یر CV. 15a-sol kenarda 2. satır, gidiyor کیدیر AE. 60b-4, gideyor کیده یر CV. 193b-3, 270b-8.

b. Görülen geçmiş zaman: Görülen geçmiş zaman 1. teklik şahıs eki metinlerde -dum, -düm'dür. -dim şekli de vardır: bildim 4-6, 50-6, 101-4, didim 59-7.

Görülen geçmiş zaman 2. teklik şahıs eki -duñ, -düñ'ün yanında -dıñ, -diñ, -dın şekilleri de bulunmaktadır: ne dutmadın anı 153-3, anlamadıñ 20-6, didiñ 12-4.

c. Öğrenilen geçmiş zaman: Metinlerde, öğrenilen geçmiş zaman

1. Timurtaş, Prof. Dr. Faruk K., a.g.e. s. 126.

eki mış,-miş'in yanında -ubam,-übem,-updur,-andur gibi zarf-fiil ve isim-fiil eklerine bildirme ekleri ilâve edilerek meydana getirilmiş şekiller de vardır:bahmışam 110-7,dirilmişem 33-3, yıgubam 130-3,kılubam 94-13,olubam 63-13,dönübem 143-6,pāre pāre olupdur 143-1,düşüpdür 95-5,olandur 'ışkıla rüsvā melāmet10-3.

ç.Geniş zaman:Metinlerde menfî genişzaman eki -maz,mez'dir. Ancak 2.teklik şahsın soru şeklinde -ma,-me şekli kullanılmıştır:gelme misiñ 82-1,gitme misiñ 82-2,olma mısıñ 82-6,virme misiñ 82-7,bilme misiñ 82-8.Aynı metinde görme miseñ 82-3.dipnot, koyma mısañ 82-1.dipnot,sorma mısañ 82-5.dipnot,şekilleri de bulunmaktadır.

d.Gelecek zaman:Metinlerde,gelecek zaman için dört ek mevcuttur:-ısar,-iser,-acak,-ecek gelecek zaman ekleri,-a,-e istek eki,-ası,-esi isim-fiil eki.Bunlardan -acak,-ecek eki iki yerde geçmektedir.O dönem eserlerinde nâdir görülen bu eke Kadı Burhaneddin'de de rastlanılmaktadır[1]:arayasıdur39-6,geyesidür 39-7,uslanadur 35-3,fedā idiser 5-1,merdūd olısar 69-10,kalacahsıñ 79-18,biçecekseñ 79-18.dipnot.

e.İstek:Metinlerde istek eki -am,-em'dir.-eyüm,-eyim,-üm şekillerine de tesadüf edilmektedir:nideyüm 129-3,öleyim 139-9,diyüm 62-7.dipnot.

2.teklik şahıs istek eki -asın,-esin,(menfîsi) -meyesin'-dir.Bir yerde -asıñ̂ şekline tesadüf edilmektedir:itmeyesiñ 100-3(AE.de itmeyiseñ),kurtulasıñ̂ 101-6.dipnot(İÜ.245a-13).

2.çokluk şahıs istek ekinin menfîsi -mayasız,-meyesiz,

1.Ergin,Muharrem,"Kadı Burhaneddin Dîvânı Üzerinde Bir Gramer Denemesi",TDED.,IV,İstanbul-1951,s.318.

-mayasuz şeklindedir:sanmayasız 28-3,69-8,70-13,167-9,sanmaya-suz 167-9.dipnot (DT.de).

f.Emir:Emrin 2.teklik şahsı eksiz veya -gıl,-gil iledir. -gıl,-gil eki bazan ünlü uyumuna tâbi olmamaktadır:urgil 150-7.dipnot (İÜ.de),olgil 150-8.dipnot (CV.de),çıhargil 40-7.

Emir 3. teklik şahıs eki -sun,-sün'dür.-sin şekline de tesadüf edilmektedir:sevsin 45-12.dipnot (İÜ.ve CV.de),neylesin 164-13.dipnot (İÜ.de).

2.çokluk şahıs emir ekleri -n̄,-ün̄,-n̄uz,-n̄üz,-un̄uz,-ün̄üz'dür. -ın̄uz,-n ve -in̄ şekilleri de geçmektedir:dimen 19-1,dadın̄ 44-2, işidin̄ 35-3,sorın̄uz 34-9.

g.Gereklilik:Gereklilik için özel bir ek yoktur.Bir yerde fiile gerek kelimesi eklenerek yapılmıştır:yanma gerek 35-6.

13.Birleşik çekim:

Bir imlâ hatası yapıldığı inancındayız: kılılıdan 110-4.dip-not (AE.de).

b.-enden "-diği zaman,eliden beri":Bu ek bir yerde geçmektedir. -ende zarf-fiil ekine benzetilerek meydana getirilmiş olabilir.Bu durumda -den ekinin lokatif fonksiyonunda kullanılması söz konusudur:diyenden 153-8.

c.-ubanı,-übeni eki:Bu ekin -ubanu,-übenü,-ibenü şekillerine de rastlanılmaktadır:ṭalaşubanu 44-10,alınmayubanu 17-5, görübenü 66-9,girübenü 152-14,sevibenü 32-2.

ç. -ü zarf-fiil eki:inildü 7-8,kelimesinin sonundaki -ü'-nün zarf-fiil eki olduğunu düşünüyoruz.İnilet-ü şeklinden ses düşmesi neticesinde meydana gelmiştir.Beyitte şöyle geçmektedir: ʿAceb mi Gülşenī'nüñ Rūşenī-çün

İñildü zārısı mānend-i dolāb.

SÖZLÜK

(ARKAİK KELİMELER)

A

acurmak :1.Acıktırmak.2.Bağlı,uyar durumda bulundurmak.

ağmak :1.Çıkmak,yükselmek.2.Aşağı inmek,ağır gelip aşağı meyletmek.

al :Hile,düzen.

aldamak :Aldatmak,kandırmak,oyun etmek.

ancılayın:Onun gibi,o kadar,öyle.

andağı :Oradaki,o yerdeki,ondaki.

aparmak :Götürmek.alıp götürmek.

are(ara) :1.Mahal,mevki,mekan,yer.2Esna,vakit,sıra.3.İçinde, arasında.4.Orta,meydan.5.Bazen,arasıra.6.Aralık,mesafe.

artuğ :1.Başka,gayri,maada.2.Fazla,ziyade.3.Küsur,-den fazla.4.Üstün.5.Bir bütünün büyük bir kısmı.

assı :1.Yarar,çıkar,kazanç,kâr.2.Faiz.

atasuz :Babasız.

atlanmak :Ata binmek.

aydınrah :Çok aydın,çok ışıklı,pek açık,apaşikâr.

ayruh :1.Başka,diğer,gayri,maada.2.Artık,bundan sonra.

B

banlamak :1.Yüksek sesle bağırmak.2.Ezan okumak.3.Gök gürlemek.

bay :1.Zengin,müstağni.2.Ulu,kibar,soylu.3.Temiz.

bellüsüz :Belirsiz,meçhul.

boy boylamak:Bir kimsenin soyunu sopunu sayarak övmek.

budağ :1.Dal.2.Şube,teferruat.

bularsız:Bunlarsız,bunlar olmadın.

bulanmak:1.Yoğurulmak,karışmak.2.Salıpmak,hıram etmek.

Ç

çahmak :1.İyice anlatmak,bildirmek,tanıtmak,ifşâ etmek.2.Kovlamak,jurnal etmek.3.Aksettirmek,yansıtmak.

çezginmek(çizginmek):Dönmek,dolaşmak.

çevrinmek:1.Çevresini dolaşmak.2.Dönmek.

çiginde :Çekende,çekdiği zaman.

çimşişmek:Ürpermek,titremek.

çivitmek :1.İleri fırlamak,yönünü değiştirmek,sapmak.2.Köpek için havlamak.

çizi :Çizgi.

D

dağlatmak:dağlatmak,yaktırmak.

dahı :Dahi,de,ve.

dak dutmak:Kusur bulmak,ayıplamak,kınamak,taşlamak,dek tutmak.

daklu :Özürlü,kusurlu.

damu :Cehennem.

dañ :1.Şafak vakti.2.Hayret,şaşma,şaşırma.3.Şaşılacak şey,hayret edilecek şey.

dañа kalmak:Şaşa kalmak,dona kalmak.

dañla :Sabahleyin,sabah vakti,sabah olur olmaz,yarın.

dañlamak :Hayret etmek,şaşmak,garip bulmak,şaşırtmak.

danug(danuh):1.Tanık,şahit.2.Kanıt,delil,hüccet.

dapşurmak :1.Teslim etmek,tevdi etmek,emanet etmek.2.Yetiştirmek,ulaştırmak.

davar :1.Binek hayvanı.2.Dört ayaklı çiftlik hayvanı.3.mal.

degin(digin):Kadar,dek,denli.

dek olmak :1.Sessiz olmak,sakin olmak,rahat olmak.2.Eş olmak, benzer olmak.

deňemek :Dikkatle bakmak,gözetmek,gözlemek.

dikük :Dikik,dikili.

dirilmek :1.Toplanmak,yaşamak,ömür sürmek,geçinmek,uyuşmak. 2.Taslamak,davasında bulunmak.

dirlik :1.Yaşayış,hayat,sağlık,geçim.2.Tahsisat,ödenek.

dirmek :Toplamak,biriktirmek.yığmak.

don :Elbise,kılık kıyafet,renk.

doylamak :Ziyafet vermek,yedirip içirmek,ağırlamak.

döymek :Dayanmak,katlanmak,tahammül etmek.

döyilmek :katlanılmak,tahammül edilmek,dayanılmak.

döymemek :Dayanamamak,katlanamamak,tahammül edememek.

duz :Güzellik,şirinlik.

dügmek :1.Düğümlemek,bağlamak,bükmek,burmak.2.Yükselmek, fırlayıp yukarı çıkmak,yukarı doğru fırlamak.

dün ü gün :Gece ve gündüz.

dürişmek(dürüşmek):1.Çalışmak,çabalamak,sebat etmek.2.Karşı karşıya gelmek,çarpışmak,mücadele etmek.

E

em :İlaç,çare,deva.

emsem :İlaç,deva,çare,bir işe yaramak.

G

gezlemek :Okun gezini kirişe yerleştirmek,nişan almak.

gin :Geniş.

gögermek :Morarmak,yeşermek,bitki yapraklanmak.

gönmek :Yönelmek,yüzünü dönmek,refaha ermek,sevmek.

görsedmek :Göstermem.

göymek :Yanmak.

göyinmek(göyünmek):Yanmak.

gözgü :Ayna.

gün :Gündüz,güneş.Ay u gün,dün ü gün.

H

ḫaçan :Ne zaman,ne zaman ki,her ne zaman,vakta ki,nasıl, ne suretle.

ḫanda :Nerede,nereye.

ḫanı :Hani,nerede.

İ

içre :İçinde,arasında,içine,vaktinde,-de.

itmek(etmek):Demek,söylemek.

igen :Çok,pek,daha,gayet,ziyade.

ilen :İle,birlikte,-leyin,-le, iken,-likle.

iltmek :Götürmek,yerine ulaştımak,eriştirmek.

ikin :Ekin.

inildü :İnilti.

issi :Sahip,malik.

ivecek :1.Aceleci.2.Acele edilmesi gereken (iş,nokta).

ivmek :Acele etmek.

K

kaçan :Ne zaman,ne zaman ki her ne zaman,vakta ki,nasıl.

ḳaḫımaḳ :1.Öfkelenmek,kızmak.2.İtiras etmek,karşı gemek.
3.Azarlamak,tekdir etmek.

ḳamu(ḫamu):1.Bütün,hep,her.2.Herkes.

ḳanda :Nerede,nereye.

ḳanı :Hani,nerede.

ḳarnı kulı:Midesine düşkün,midesinin esiri.

ḳat :Nezd,yan,huzur,ön.

ḳatı :Çok,çok fazla,pek şiddetli,iyice,sıkı.2.Ağır,acı.
3.Haşin,şiddetli,sert,kırıcı.

ḳayırmaḳ :1.Mukayyet olmak,ilgilenmek,önem vermek.2.Kaygılanmak,tasalanmak.3.Sakınmak,çekinmek.4.Hazırlamak.

ḳayıtmaḳ :Geri dönmek,geri gelmek.

kendüz :Kendi

key :1.Çok,pek,gayet,pek çok.2.İyi,iyice,hakkıyla.3.
uygun,layık,doğru,yerinde.4.Büyük,muhteşem.

kici :Küçük.Kici ulu:Büyük küçük,genç ihtiyar.

kimi :1.Kimisi,kimisini.2.Gibi.

ḳopuz :Ut biçiminde eski bir Türk sazı.

ḳovmak(heva k.):Bir şeyin peşinde koşmak,nefsin isteklerinin peşinden gitmek.

kötek :Baston,sopa.

kühenlenmek:Eskimek,yıpranmak,modası geçmek.(kühen,f.s.:Eski,
yıpranmış,modası geçmiş).

N

nice :Nasıl,çok,pek çok.

niçe :1.Nasıl.2.Çok,bir çok,hayli.3.Çok kez.4.Ne.5.Ne zaman.6.Kaç,ne kadar.7.Hangi.8.Ne vakte kadar.

niçe :Niçin,nasıl.

nişün :Niçin,ne için.

nite kim:Nitekim,nasıl ki,gibi,benzeri.

O

oňşamak:1.Okşamak,taltif etmek.2.Benzemek.

ol :1.O (zamir ve sıfat).2.Öbür,öteki,diğer.

olar :Onlar.

oňılmak:Sağalmak,iyi olmak,hastalıktan kurtulmak,şifabulmak.

oynaġ(-a düşmek):Oyuncak olmak,maskara olmak.

ozanlamak:Ğevezelik etmek,çok söylemek.

Ö

öňdin:1.Önce,ilk önce,önceden,önden,daha önce.2.Avans.

öňilmek :Beklenilmek,karşısına çıkılmak,intizar edilmek.

örü :Kalkık,dik,yükseklik.

örü ṭurmak(ö. durmaḳ):Ayağa kalkmak,ayakta durmak.

öykinmek(öykünmek):Taklit etmek,taklide çalışmak,özenmek.

özge :Başka,gayri.

S

sancmak(sancmaḳ):Saplamak,batırmak,yılan için sokmak.

sayınmak :Sınamak,denemek.

sayru :Hasta.

sayrulıg :Hastalık.

sevi :Sevgi,aşk,muhabbet.

sımak :1.Kırmak.2.Bozmak,nakzetmek.3.Yenmek,mağlup etmek, tepelemek.4.Aşağı görmek.5.Reddetmek,hiçe saymak, kabul etmemek.6.Yıkmak,harap etmek.

sınmak :1.Kırılmak,parçalanmak.2.Zayıf düşmek,aciz kalmak. 3.Yenilmek,mağlup olmak,bozguna uğramak.4.Kaybolmak,yitmek.5.Bozulmak.6.Azalmak,şiddetini yitirmek.

siñek :1.Sinek.2.Sinici,sinen,pusan.

sorag :1.Haber,malumat.2.Eser,iz,nişane.

sorışmak :1.Birbirine sormak.2.Emişmek.3.Emilmek,somurulmak. 4.Islak bir şeyin suyu çekilmek,kurumak.

soylamak :1.Tahkik etmek,araştırmak,aslını aramak.2.Soylu göstermek,ululamak,tazim etmek.

süsek :Süsen,boynuzlayan,boynuzla vuran,tos vuran.

süsmek :Sivri bir şeyle dürtmek,hayvan boynuzuyla vurmak.

Ş

şirnemek :Şirinlemek,kışkırmak,saldırmak.

şol :Şu,o.

utuzmak :Oyunda kaybetmek.

uyag :Uyanık,uykusuz,uykusuzluk.

uyartmak :Uyandırmak,ikaz etmek.

uylamak :Cevap vermek,fikir beyan etmek,tenkit etmek.

Ü

ün (ü.çekmek):Bağırmak,haykırmak,feryat,figan etmek.

ündemek :Seslenmek,çağırmak,davet etmek.

üşmek :Bir şeyin başına hep birlikte toplanmak,üşüşmek, musallat olmak.

üzmek :Koparmak,kazmak,bozmak,kesmek,ayırmak,uzaklaştırmak,yüzmek.(dilden ü.:Gönülden uzaklaştırmak,peyvendini ü.:Alakayı kesmek).

üyücek :DT.nüshasında geçen bu kelimeyi sözlükte bulamadık.Anadolu'da uyumak,üyümek şeklinde de telaffuz edilir.Acaba "uyuyan,uykucu" olabilir mi?

Y

yahşı :İyi,güzel.

yamanlamak:Kötülemek,ayıplamak.

yanımak :Yanılmak,hata etmek.

yarag(yarah):1.Hazırlık,levâzım,teçhizat.2.Silah.3.(At hakkında)Pişkin,idmanlı.(y. kılmak:Hazırlık yapmak, levâzım düzmek,hazırlık görmek.)

yigin :Üstün,baskın,galip,kuvvetli,şiddetli,fazla,ağır.

yilek(yilik):Kuş kanadındaki kalemli tüy.2.Okun tüyleri.3. Bir ok atımı uzaklık.4.Koşucu,çok koşan.

yoḫlaram- :Sözlükte yoktur. Yoklamak, kontrol etmek.

yuḫu :Uyku.

yügrük :1. Yürük, hızlı giden, çok koşan, işlek. 2. Yürürlük, hızlı gitme.

yülütmek :Tıraş ettirmek.

DİZİN

A. ÖZEL ADLAR

1. Kişi adları:

Āṣaf, 72-10.

ʿAzīz, 11-2, 15-1, 49-4.

ʿAẕrā, 30-7.

Belḳıs, 72-4.

Bū Türāb, 9-14.

Cem, 81-11, 164-8.

Cüneyd, 36-2, 65-4.

Dārā, 167-9.

Fārūḳ, 106-5.

Gülşenī, 1-19, 2-20, 3-21, 4-9, 5-10, 6-8, 7-8, 8-7, 9-31, 10-7, 11-7, 8, 12-7, 13-11, 14-6, 15-7, 16-10, 17-9, 10, 18-10, 19-12, 20-9, 21-23, 22-7, 23-19, 24-9, 25-7, 26-11, 27-7, 28-7, 29-8, 30-7, 31-12, 32-7, 33-7, 34-10, 35-8, 36-8, 37-7, 38-7, 39-13, 40-7, 41-13, 42-9, 43-10, 11, 44-29, 45-13, 47-5, 48-10, 49-7, 50-10, 51-6, 52-9, 53-7, 54-8, 55-7, 56-12, 57-10, 58-17, 59-21, 60-15, 61-18, 62-11, 63-13, 64-9, 65-11, 66-12, 67-9, 68-12, 14, 69-13, 70-14, 71-11, 72-11, 73-10, 74-13, 75-19, 76-13, 77-10, 78-10, 79-19, 80-10, 81-19, 82-8, 83-18, 84-11, 85-12, 86-6, 87-7, 88-8, 89-6, 90-11, 91-12, 92-12, 93-11, 94-12, 13, 95-18, 96-10, 97-10, 98-10, 99-9, 100-11, 101-10, 102-12, 103-8, 104-8, 105-12, 13, 106-8, 107-11, 108-13, 109-7, 110-7, 111-7, 112-7, 113-7, 114-13, 115-7, 117-4, 118-7, 119-7, 120-7, 121-6, 122-6, 123-8, 124-7, 125-7, 126-10, 127-7, 128-12, 129-8, 130-7, 131-6, 132-11, 133-9, 134-10, 135-9, 136-7, 137-7, 138-11, 139-14, 140-9, 141-8, 142-11, 143-7, 144-12, 145-9, 146-13, 147-9, 148-11, 149-8, 150-8, 151-15, 153-8, 154-9, 155-14, 156-15, 157-7, 158-7, 159-10, 160-7, 161-7, 162-7, 163-9, 164-13, 165-10, 166-17, 167-12, 168-18, 169-11, 170-8, 8,.

Hātem,81-12.

Haydar,9-14,61-14.

İbn-i Edhem(Edhem),36-2,65-4,80-8,81-7,135-5.

İskender,159-7.

Kays,69-8.

Leylī,10-4,16-2,22-3,30-7,39-10,60-14,69-8,73-6,77-5,87-5,
93-11,97-7,121-2,122-2,123-3,151-8,163-3,167-1,5,168-8.

Lokmān,70-1.

Mansūr,27-3,58-7,8,59-8,60-10,84-1,110-3,114-9,143-5,152-4,
155-11,156-6.

Mecnūn,10-4,16-2,22-3,30-7,39-10,46-1,60-14,69-5,6,73-6,77-5,87-5,93-1,11,97-7,121-2,122-2,123-3,124-2,127-4,128-12,
150-1,151-3,8,163-2,3,167-1,2,5.

Meryem,31-10,65-3,80-3.

Nūrī,36-2,65-4.

ʿÖmer,101-10.

Rūşenī,1-19,2-10,3-21,4-9,5-10,6-8,7-8,10-7,11-8,12-7,13-11,
14-1,3,4,5,15-7,16-5,10,17-9,10,18-10,19-12,20-9,22-7,23-19,
24-9,25-7,26-11,29-8,30-7,31-12,32-7,33-7,34-10,35-8,37-7,
39-13,40-7,41-13,43-10,44-29,46-7,7,48-10,48-10,49-7,50-10,
51-6,52-9,53-7,55-7,56-12,59-21,61-8,62-11,63-13,64-9,65-11,
68-12,13,14,69-12,70-14,71-11,72-11,74-14,75-19,76-10,77-10,
78-10,80-10,81-19,82-8,83-18,84-11,86-6,87-7,89-6,90-11,91-
12,92-11,94-13,95-18,96-10,97-9,98-10,99-9,100-11,101-10,
104-8,105-13,107-11,108-13,109-7,110-7,111-7,112-7,113-7,
114-13,115-7,120-7,124-7,125-7,127-7,129-8,133-9,135-9,138-
11,139-14,140-9,141-8,142-10,11,143-7,144-12,145-9,146-13,
147-9,148-11,149-8,151-15,152-15,153-8,154-9,155-14,156-15,

157-7,158-7,159-10,160-7,161-7,162-7,163-9,164-13,165-10,
166-17,167-8,12,169-1,11,170-8.

Rüstem,73-7,78-9.

Şiblī,36-2,65-4,80-8.

Vāmık,30-7.

Zāl,73-7,78-9.

2.Kavim adları:

Ermenī,169-8,

Müselmān,56-9.

Sāmirī,56-10.

Tatar,21-7,72-3.

Türk,50-6,72-3,103-1,8.

Yehūd,169-10.

3.Kitap adları:

Fürkān,70-12,13,141-3,142-1.

Kur'ān,28-6,70-dipnot 13,141-2,141-dipnot 3,142-1,tuyuğ 2-2.

Mesnevī,41-7.

4.Melek adları:

Rūh-ı Kudüs(Rūh-ı Kudsī,Rūhü'l-Kudüs),32-1,80-3,140-10,152-11,tuyuğ 3-1.

Nāmūs-ı Ekber,140-10.

5.Peygamber adları:

Ādem,3-17,31-3,80-7,86-11,104-7.

Ahmed(Ahmed-i Muhtar),9-13,14.

Eyyūb,135-4,139-1,4,148-3.

Halīl,3-17,74-12.

Hızır(Hızır),50-8,166-6.

'Īsī,80-3,81-18.

Mahmūd,56-12.

Mesīh(Mesiha),65-3,80-4.

Mūsī(Musā),9-21,38-4,101-4,156-1.

Mustafā,9-15,26-7.

Nūh,3-17,70-4.

Süleymān,72-10.

Yūnus,168-10.

Yūsuf,11-2,18-3,22-1,49-4,54-3,59-20,61-3,10,72-2,8,92-9,
94-5,106-7,156-5,166-14,168-15.

6.Tarikat adı:

Halvetī,107-6.

7.Yer adları:

Aydın ili,14-3,33-7,69-12,76-10,94-12,97-9,154-9,160-7,
169-12.

Beyt-i İlāh,100-7.

Beyt-i Mutahhar,23-17.

Çīn,21-7.

Habeş,103-4.

Harem,59-13,147-8.

Hıtā,50-6,103-1,8.

Hotan,21-7.

İrem,58-2.

Kaʿbe,5-3,24-6,59-13,61-12,68-8,114-4,163-3,164-2.

Kuds,59-13,164-2.

Merve,5-3.

Mısr,11-2,15-1,18-3,22-1,42-9,49-4,54-3,61-3,12,72-2,83-3,
92-9,94-1,2,5,8,9,11,13,106-7,147-7,156-5,168-11,171-2.

Rūm,94-2,3,4,103-4.

Şām,94-3,147-7.

Ṭūr,9-21,69-13,84-10,145-3,156-2.

8.Yıldız adı:

Keyvān,141-6.

B. DİVANDA KULLANILAN VEZİNLER

I. Bahr-i hezec:

1. Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün: 13,14,17,22,24,36,
71,79,92,130,134,136,137,138,139,145,158,153. Toplam: 18.

2. Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün: 7,10,11,15,18,19,21,23,25,26,
27,37,39,40,41,42,45,47,48,49,51,52,53,57,60,62,63,65,67,
68,69,70,74,75,76,77,86,87,88,89,90,91,93,94,96,102,104,
105,109,111,112,113,114,115,116,118,119,120,121,122,123,
124,125,126,127,128,129,131,132,135,140,141,142,143,146,
147,149,150,151,158,160,162,165,168,169. Toplam: 85.

3. Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün: 16,44,101,108,152. Toplam: 5.

4. Mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün: 83. Toplam: 1.

II. Bahr-i recez:

1. Müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün: 28,54,58,
59,73,97,144. Toplam: 7.

III. Bahr-i remel:

1. Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün: 1,2,5,8,9,29,66,72,
80,106,110,155,156,157,159,161,163,164,170,171. Toplam: 20.

B İ B L İ Y O G R A F Y A

Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ'i ve Müzîlü'l-İlbâsi,Beyrut,1988.

Ali Emîrî, Diyarbekirli Bazı Zevâtın Terceme-i Hâlleri, Millet Ktp.,Tarih Coğrafya Eserleri Böl.,Nr. 750,v.8b-9b.

Ana Britannica, Ansiklopedi,Gülşenî mad.c.10,Ana Yayıncılık A.Ş. s.150.

Arat,Reşit Rahmeti,Kutadgu Bilig III,İndeks,Haz.Kemal Eraslan, Osman F. Sertkaya,Nuri Yüce,Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları:47,seri:IV,sy:A 12,İst. 1979.

Ayan,Yrd.Doç.Dr.Gönül,Tebrizli Ahmedî,Esrâr-nâme,İnceleme-Metin, (Basılmamış),Konya,1989.

Ayan,Dr.Hüseyin,Nesimî Divanı,Akçağ Yayınları,Genel Yayın NO:51, Türk Klâsikleri/Divanlar:1,Ank.1990.

________ Şeyhoğlu Mustafa,Hurşid-nâme(Hurşîd ü Ferahşâd), İnceleme-Metin-Sözlük-Konu Dizini,Atatürk Üniversitesi Yayınları NO:502,Atatürk Üniversitesi Basımevi Erzurum 1979.

Caferoğlu, Ahmet, Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü, T.D.K. Yayınları, Sy:260, İst., 1968.

Davudoğlu, Mehmet, Sahih-i Müslim ve Tercüme ve Şerhi, c.6, Sönmez Neşriyat A.Ş. Yayınları, Umumî Neşriyat NO:36, İst.

Devellioğlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, 7. Ofset Baskı, Kurtuluş Ofset Basımevi, Ank., 1986.

Eckmann, Janos, "Türkçe'de -Rak/-Rek Ekine Dair", TDAY-Belleten, T.D.K. Yayınlarından, Ank., 1953.

Edirneli Sehî, Tezkire-i Sehî, Nâşiri: Mehmed Şükrü, Matbaa-ı Amidî, 1325.

Eraslan, Doç. Dr. Kemal, Eski Türkçe'de İsim-Fiiller, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları NO: 2731, İst., 1980.

Ercilasun, Ahmet Bican, "Geniş Zaman Ekine Dair Bazı Düşünceler", Türk Kültürü Araştırmaları, XVII-XXI/1-2, Ank., 1983, s.115-119.

Ergin, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları NO:785'ten Genişletilmiş İkinci Baskı, İst., 1962.

——————— — "Kadı Burhaneddin Divanı Üzerinde Bir Gramer Denemesi", TDED IV, Sy.:3, İst., 1951, s.287-325.

——————— Dede Korkut Kitabı II, İndeks-Gramer, T.D.K. Yayınları, Sy.:219, Ank., 1963.

Hacıeminoğlu, Dr. M. Necmettin, Türk Dilinde Edatlar, İkinci Basılış, Devlet Kitapları, Millî Eğitim Basımevi, İst., 1974.

Hulvî, Lemezât-ı Hulviyye, Üniversite Ktp., Nr.1894.

İmlâ Kılavuzu, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, T.D.K. Ya[illegible] 1993.

İsen, Doç. Dr. Mustafa, Latîfî Tezkiresi, Kültür Bakanlığı Yayınları/1120, 1000 Temel Eser Dizisi/149, Ank. 1990, s.59.

Kastamonulu Latîfî, Kitâb-ı Tezkiretü'ş-Şuarâ-i Latîfî, Yusuf Ağa Ktp. Nr.6789, v.30a-30b.

Korkmaz, Prof. Dr. Zeynep, Marzuban-nâme Tercümesi, İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları:219, Malazgirt Zaferi'nin 900. Yıldönümü Kutlama Serisi III, Ank. 1973.

Kufralı, Kasım, İslâm Ansiklopedisi "Gülşenî" maddesi, c.4, Millî Eğitim Basımevi, İst., s.835-836.

Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Emel Matbaacılık San. Ltd. Ş.ti, 14. Baskı, Ank. 1987.

Mansuroğlu, Mecdut, Ahmed Fakıh, Çarhnâme, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları NO:684, İst., 1956.

Muhyî-i Gülşenî, Menâkıb-ı İbrâhîm-i Gülşenî, Üniversite Ktp., TY. Nr.1360, Millet Ktp. Şer'iye Böl. Nr.1045, 1046., Süleymâniye Ktp., Es'ad Efendi Böl., Nr.1342.

Nazir İbrahim Gülşenî, Beyân-ı Tarîkat-ı Gülşenî, Millet Ktp., Şer'iye Böl., Nr.888.

__________________, Risâle-i Tarîkat-ı Aliyye, Millî Ktp., Yz.A. 3409.

Nev'î-zâde Atâu'llah Atâî, Hadâiku'l-Hakâik fî Tekmiletü'ş-Şakâik, C.II, âmire Matbaası, İts., H.1268, s.67.

Özmen,Mehmet, Ahmed-i Dâî Dîvânı,Metin-Gramer-Dizin (Basılmamış Doktora Tezi),Konya S.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü,1984.

Sahîh-i Buhârî Muhtasarı,Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları,s.II, TTK.Basımevi,Ank.1973,s.278.

Selahaddînü'l-Mevlevî,Terceme-i Hâl-i Pîr İbrâhîm-i Gülşenî, (Şerh-i Mânevî-i Şerîf'in baş tarafında),İst. 1289,s.1-24.

Şahinalan,Mehmet, Gülşenî Dîvânı(Mezuniyet Tezi),Türkiyat Enstitüsü,T.Nr.1790.

Şa'rânî, E'l-Tabakât,c.II,Mısır 1299,s.163.

Şemleli-zâde Ahmed Gülşenî,Şîve-i Tarîkat-ı Gülşeniye,Millet Ktp.,Şer'iye Böl.990.

Şemseddin Sâmi, Kâmûs-ı Türkî,Enderun Kitabevi,Enderun Yayınları:31,Tıpkıbasım,İst.,1989.

Şimşek,Neriman, Gülşenî Dîvânı,Metin ve İndex,(Mezuniyet Tezi), Türkiyat Enstitüsü Ktp.,T.Nr.1730,İst.1976.

Tatçı,Dr.Mustafa, Yunus Emre Divanı,Akçağ Yayınları,Genel Yayın NO:59,Halk Klâsikleri:1,Ank.,1991.

Timurtaş,Faruk K.,"Eski Anadolu Türkçesi",Türk Dünyası El Kitabı,Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları:45,Seri:1,Sy.A 5,Ank.1976,s.193-222.

______________,Eski Türkiye Türkçesi,XV.Yüzyıl,Gramer-Metin-Sözlük,İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları NO:2157.Edebiyat Fakültesi Ba-

________________, Osmanlı Türkçesi Grameri, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları NO:2558, Tarihi Türkiye Türkçesi Araştırmaları III, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İst.1979.

________________, "Şeyhî ve Çağdaşlarının Eserleri Üzerinde Gramer Araştırmaları", (I.Fonetik, II.Morfoloji): TDAY 1960 ve 1961, Ank.s.95-144, 53-138.

Unat, Faik Reşit, Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kı-

بلمدم استنبولك تجبلری بیله نیدم   دیله مزلر چون سلطانلاری بن نه دیدم

اولو کچی کمتر دوستلر ساوبن دلدن بینی   کلوبن ذوق ایله صحبت ایدیورکن دیدم

بصلوبه دونز مجلسه بیوم ایچون ایشدب   ذکر ایدیب استنبولی چون طور سینویی کیدم

یوسف مصری یه نسبت حسنوم اولان مشتری   بیع ایدوبن ذر پرینه نقد جان ویردیدم

بلمزم صورانه عالم نه دیم دلدن جواب   بوندن اوزکه کیم خطا کز قیلدی دوشمش نیردم

خیرامت اولوبن وا امر ایدیجلم نهی له   اول صوابی چون خطا سز محنته صبر ایدرم

حق قولینی انجمنده انتقام منتقم   ایر شور قهر و غضبدن غافل اولملیدرم

چون قضادر ابتلادن باکه دوریله قدر   ورسم آکا رضا چون کس دکولم ناکسم

بر نفس خلوت قومزلر آنکه بندن بنی   بو خلقومی دیلیوبن وار لغوی ایتورم

صورتی زینتدن اوزکه معنیدن بوقدر اثر   کم اولوب استنبول ایچره املنه فضل و کرم

اوخیوب وحین الهک دوی هو اللهی ندر   عالم و غیب و شهادة مظهری رحیم دم

علم ایمش سلطان دوران دهر نسبت بیله   آکه کوره خاص و عامی خلقک اولمش چون خدم

کچمین جان و جهاندن بیله مزکمدر اولان   فقر له فخر ایلیان دمده غنی محتشم

ماتسار ملک جهانی بر یوز المز ولی   مشتری اولمز مبیع اول غنی محترم

ایشدورم علمه مظهر اولیسر کلشنه   دیرد باکه روشنی نسبت اونی دمدم دم

جامعه

استیوب عشقوکی دلدن جان بولمشم   نیلرم جانی دخی چون جانه جانان بولمشم

دوشلی دردوکه درمان استیدیم ای پری   لیک کرچامن صوروبن درده درمان

بو نخ کوکلومده عشقوکر بلامز کیمی قومش   جان ویریب استرکن اندن کنج پنهان بولمشم

چکمدین ظلمتده زحمت اکمی یوزکده اوش   چشمه کوثردن ایچوبز آب حیوان بولمشم

دعوت ایتمه کورمدوکه جنته زاهد بنی   جنت دیدار دخی کم نملدیه وان بولمشم

عاشقه جنت یوزکدر اندن اوزکه ایستمز   جنت دیدار اوبیوزدن حور و غلمان

کنج پنهاندر دهانوکده درنی جاندن کورب   سوم کاتبنی اندن در مرجان بولمشم

کعبه صنوک طوافی حج اکبر قیلالی   یوزکوک پیرامنه جانوی قربان

برقع صنوک کورلدن پوشش کعبه صفت   زلفوکوک کفرنده ای مه نور ایمان

مصحف حسنوک سواحلن آیت آوخودم   ختم ایدب اندن کلامی وحی قران بولمشم

اوخونن سبع المثانی وجهوک آیاتیدر   احرف عالی ذومن که فرقان بولمشم

قشلروک فرقانی بیته کلت بیه خود دلیل
نص قرآن کمی حجت آنی برهان بولمشم

کون کمی روشن جمالک ماه تابان بولمشم   کورولی خدیله خالوک کفر و ایمان بولمشم

İÜ. Nüshası

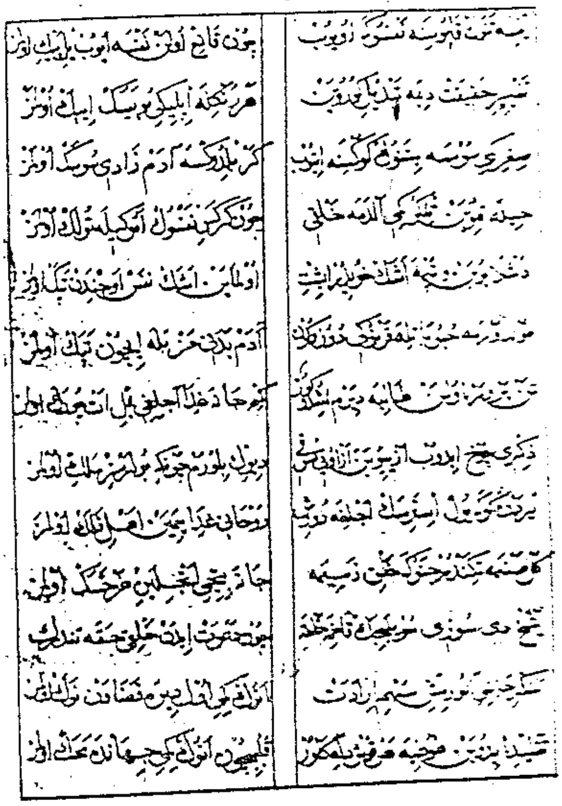

5
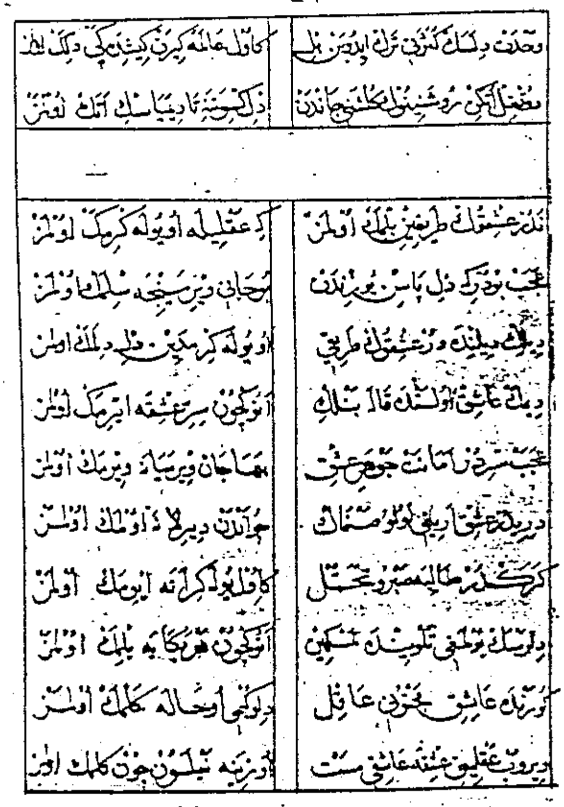

AE. Nüshası

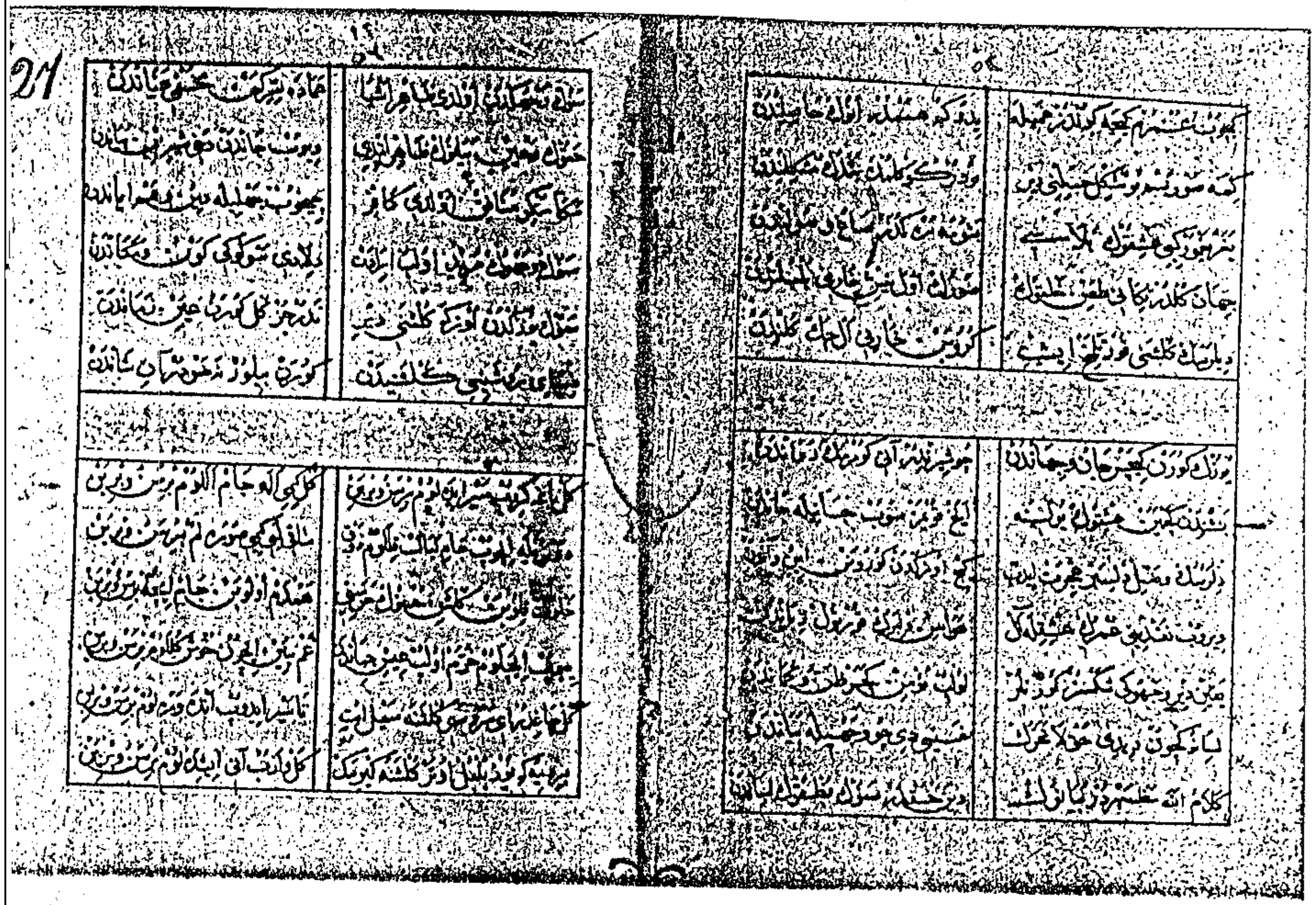

AE. Nüshası